

ผลของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
วัชรินทร์ เทพมณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
กันยายน 2545
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
วัชรินทร์ เทพมณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
กันยายน 2545

๒๑๕๕๒๖

วัชรินทร์ เทพมณี. (2545). ผลของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยเฉลี่ยรวมและแยกรายด้าน ได้แก่ การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 6 ห้องเรียน แล้วให้ครูผู้สอนห้องที่ได้รับการสุ่มทำการสังเกตโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อคัดเลือกเด็กที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองน้อย จำนวน 10 คน เพื่อจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์การประกอบอาหาร เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารและแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้ผู้สังเกต 2 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต $RAI = 0.85$ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One – Way Repeated – Measures ANOVA) และ t – test แบบ Dependent

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างสองช่วงสัปดาห์ พบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์

เมื่อวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์แบบคะแนนรวมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE EFFECTS OF COOKING EXPERIENCE ON SELF – DISCIPLINE OF YOUNG CHILDREN

AN ABSTRACT

BY

WATCHARIN TEPMANEE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
September 2002

Watcharin Tepmanee. (2002). *The Effect of Cooking Experience on Self – Discipline of Young Children*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assist. Prof. Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Dr. Boonchird Pinyoanuntapong.

The purpose of the research was to study the difference and the changing of behaviour of young children's self – discipline of an average of the total and each aspect. They were responsibility, self – control and acknowledgment to others experienced cooking activity before and during practicing experience in each period of two weeks.

The sample was 10 boys and girls aged 5 – 6 years of Kindergarten 2, Prasamutjadee Kindergarten School, Prasamutjadee District, Samutprakarn Province in the first semester of the academic year 2002. The random sampling was selected by labeling one from six classrooms, and was observed by the teacher teaching the class selected by using Self - Discipline Behaviour Observation Form built by the researcher to select 10 children having less self – discipline behaviour in order to give them experience in cooking activity for 30 minutes a day, three days a week for eight weeks.

The instruments used in the research were Lesson Plan of Cooking and Self-Discipline Behaviour Form by using 2 observers. The reliability was that RAI = 0.85 and the data were analyzed by using One - Way Repeated - Measures ANOVA and t – test Dependent Form.

The results were as follows : before and during practicing cooking experience within each two weeks, young children's self–discipline behaviour at an average of the total was significantly different at .05 level, and when analyzing the changing during two weeks, it was found that the average score of self–discipline behaviour at an average of the total was higher through the period of eight weeks.

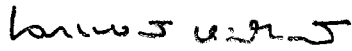
When analyzing the score of young children's self–discipline behaviour in each aspect, it was found that the average score of self–discipline behaviour of three aspects was changed in accordance with the whole score analysis which was significantly higher at the level .05

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ผลของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

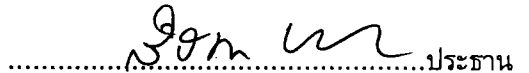
ของ
นางวัชรินทร์ เทพมณี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

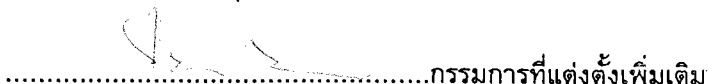
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่ 27 เดือน กันยายน พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัย
ประจำปีการศึกษา 2545

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดและการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดีโดยตลอดมาในการทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ดันติผลาชีวะ และดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ กรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วราภรณ์ รักวิจัย, อาจารย์ปิยะอร ตั้งตรงจิตร, อาจารย์อมรภรณ์ วงษ์พัก, อาจารย์นพดล กองศิลป์, อาจารย์ธัญสุตา จิรจิตตยากร และอาจารย์ชาญวิทย์ จรัสสุทธิอิศร ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน และคณะครู และขอบคุณเด็กนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ ที่กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ คณะอาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาให้การอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้และให้ประสบการณ์ที่ดี และมีคุณค่าอย่างยิ่งกับผู้วิจัย จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวัฒนา คุณแม่ศิริ เทพมณี และขอขอบคุณบุคคลในครอบครัว บุคคลใกล้ชิด และอีกหลายท่านที่ได้สนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทเอกการศึกษาปฐมวัย รุ่นที่ 17 ทุกท่าน และขอขอบคุณ อาจารย์ณัฐพล นุชอุดม อาจารย์เบญจะ คำมะสอน อาจารย์ศิริรัตน์ ชูชีพ อาจารย์ศิริพร รัตนโกสินทร์ที่เป็นกำลังใจและคอยแนะนำให้ความช่วยเหลือ ขอขอบคุณพี่ ๆ น้อง ๆ นิสิตปริญญาโทที่มีส่วนช่วยเหลือ แนะนำเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา และขอขอบพระคุณอีกหลายท่านที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดู ให้ความรัก ความอบอุ่น และให้ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้ประสบการณ์ที่ทรงคุณค่ายิ่ง

วัชรินทร์ เทพมณี

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
	สมมติฐานในการวิจัย.....	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	8
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม.....	8
	ความหมายของทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม	8
	ความหมายและลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	10
	รูปแบบของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย	12
	ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	14
	แนวทางการส่งเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย	14
	ความหมายของวินัยในตนเอง.....	16
	ความสำคัญและคุณค่าของวินัยในตนเอง	17
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง.....	18
	คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง.....	19
	การส่งเสริมวินัยในตนเอง.....	22
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง.....	24
	กิจกรรมกลุ่ม	26
	ความหมายของกลุ่ม.....	26
	ความสำคัญของการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม	27
	ประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม.....	28

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
2(ต่อ)	ลักษณะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	29
	แนวการจัดกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัย	39
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมกลุ่ม.....	30
	การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร.....	32
	ความหมายของการจัดประสบการณ์.....	32
	ความสำคัญของการจัดประสบการณ์	33
	แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	34
	หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	35
	แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	38
	การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร	41
	ความหมายของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร	41
	จุดมุ่งหมายและความสำคัญของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร.....	41
	ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร	45
	บทบาทครูในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร.....	46
	ข้อเสนอแนะและข้อควรระวังในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร.....	47
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร.....	48
3	วิธีดำเนินการวิจัย	50
	การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	50
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
	การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	59
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	62
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	72
	สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการ.....	72

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5(ต่อ) สรุปผลการวิจัย.....	74
อภิปรายผล.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	83
 บรรณานุกรม.....	 86
 ภาคผนวก.....	 96
ภาคผนวก ก.....	97
ภาคผนวก ข.....	110
ภาคผนวก ค.....	117
ภาคผนวก ง.....	119
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	 122

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 รายการอาหาร 24 รายการ ใน 8 สัปดาห์	51
2 แบบแผนการทดลอง	55
3 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลองและสังเกต	56
4 การหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	58
5 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนและระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร	63
6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย	64
7 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์	64
8 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละสองช่วงสัปดาห์	65
9 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย แยกรายด้านก่อนและระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร	67
10 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้านของ เด็กปฐมวัย	68
11 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านในแต่ละช่วง สัปดาห์	69
12 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านในแต่ละสอง ช่วงสัปดาห์	70

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละ ช่วงสองสัปดาห์	66
2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกราย ด้านในแต่ละช่วงสองสัปดาห์	71

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันวงการการศึกษาของไทยตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้เด็กเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งเป็นหลักการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก เพื่อเด็กไทยจะได้เก่ง ใฝ่รู้ รอบรู้ มีไหวพริบ และสติปัญญาดี สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนเป็นคนดีและมีศีลธรรม ซึ่งควรเริ่มปลูกฝังประสบการณ์ที่ดีและส่งเสริมแต่สิ่งที่ดีให้กับเด็กตั้งแต่ปฐมวัยเพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงของเด็กในการเจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ดังนั้นการพัฒนาให้เด็กเป็นคนที่เก่ง ดี และมีความสุขตามกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษาต้องมีความสมดุลในการจัดกระบวนการเรียนการสอน บรรยากาศและสภาพแวดล้อม โดยให้เด็กได้สนุกสนานกับกิจกรรมการเรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ให้ผู้เรียนมีความสุข จากการช่วยเหลือ เอื้ออาทร และร่วมมือร่วมใจกัน สามารถจัดการจัดระบบโดยรวมมือกันรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อตกลง เพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองสำหรับการอยู่ร่วมกัน (เยาวยา เดชะคุปต์. 2542 : 32 – 36)

สืบเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้มีนโยบายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน เพื่อพัฒนาประเทศ โดยกำหนดให้คนไทยมีคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ให้มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม เคารพและรักษากฎเกณฑ์ของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 24 – 25) และนอกจากนั้นเมื่อวิเคราะห์ในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ก็พบว่าได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัย 3 – 6 ปี ไว้ว่าควรปลูกฝังเด็กให้มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กด้วย (กรมวิชาการ. 2540 : 31) เพราะฉะนั้นสำหรับเด็กแล้วพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะวินัยในตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวม (กรมวิชาการ. 2537 : 10)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า วัยเด็ก โดยเฉพาะตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 8 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม และบุคลิกภาพ และเป็นวัยที่เรียกว่า เป็นช่วงแห่งพลังการเจริญเติบโตของร่างกายสำหรับชีวิต (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2538 : 8) สำหรับสิ่งที่เด็กได้รับประสบการณ์และเรียนรู้ในช่วงนี้ จะมีผลต่อการวางฐานที่สำคัญต่อบุคลิกภาพของเด็กเมื่อเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ (เยาวยา เดชะคุปต์. 2540 : ความนำ) ซึ่งสอดคล้องกับฟรอยด์ (Freud) ที่เชื่อว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กจะส่งผลต่อบุคลิกภาพของคนเราเมื่อโตขึ้น (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540 : 13 ; อ้างอิงจาก Freud, n.d.) ดังนั้น การมีวินัยในตนเองต้องเกิดมาจากการวางพื้นฐานมาตั้งแต่แรกเกิด ด้วยการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้คุณค่าของการบังคับควบคุมพฤติกรรมของตน ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมที่ดีไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น สร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณภาพ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 65) และในฐานะที่คนทุกคนต้องอยู่ในสังคม มีคนอื่น ๆ อยู่แวดล้อม วินัยจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยให้เด็กเป็นคนมีระเบียบจนเติบโตใหญ่ในภายภาคหน้า (ถิรพันธ์ อนุวัช. 2530 : 199) ซึ่งการส่งเสริมให้เด็กมีวินัยโดยเฉพาะวินัยในตนเองนั้น จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม การมีวินัยในตนเองจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอุปนิสัยของเด็กและความ

มีวินัยในตนเองจะเป็นพื้นฐานของบุคคลในการควบคุมตนเองให้มีวินัยทางสังคมต่อไป (สุชา จันทรเอม. 2511 : 49 – 53) จึงควรให้โอกาสเด็กได้ฝึกการสร้างวินัยในตนเองตั้งแต่ช่วงปฐมวัย เพราะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาลักษณะนิสัยให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และคนที่มีความวินัยในตนเองย่อมจะประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ ได้ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ทำให้เด็กมีการควบคุมจากภายในอย่างแท้จริง (กฤษณีย์ ภูพัฒน์. 2538 : 60)

การปลูกฝังให้เด็กมีพื้นฐานของการมีวินัยในตนเองที่ตินั้นจึงเป็นภาระหน้าที่สำคัญประการหนึ่งจากประสบการณ์ที่เด็กเรียนรู้จากครอบครัว คนใกล้ชิด และเมื่อเด็กเข้าสู่ระบบโรงเรียน เด็กก็จะได้เรียนรู้ในรูปของกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบชัดเจนมากยิ่งขึ้น สร้างพัฒนาการต่าง ๆ ให้เด็กจากการสร้างเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก สำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี นั้นเป็นช่วงอายุที่มีพัฒนาการเรียนรู้สูง ไคร้รู้ไคร้เรียน สิ่งแวดล้อมรอบตัวและประสบการณ์ที่เด็กได้รับล้วนเป็นสิ่งที่เด็กสามารถซึมซับและเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น การได้สัมผัส ได้หยิบ ได้จับ ต่างเป็นประสบการณ์ที่สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก

(กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 10) ซึ่งการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม ก็จะช่วยสร้างเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้านให้เด็กพัฒนาเต็มศักยภาพ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพต่อไปในอนาคต (สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. 2540 : คำนำ) ดังที่ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์จะเป็นตัวปรับความสมดุลระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม และขยายความคิดของเด็กให้มากยิ่งขึ้น ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นควรเป็นประสบการณ์ตรง เพื่อที่จะเป็นรากฐานในการสร้างความเข้าใจที่แท้จริงและค้นพบด้วยตนเอง ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบนั้นจะเป็นความรู้ที่จดจำไปได้ยาวนาน (สุดาทิพย์ ภูพานิช. 2538 : 3 ; อ้างอิงจาก วราภรณ์ รักวิจัย. 2527 : 22) ซึ่งภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 : 24) ได้เสนอแนะว่า การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมหรือดำเนินกิจกรรมให้มากที่สุด ครูเป็นผู้เตรียมเนื้อหาและประสบการณ์เพื่อให้เด็กค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การที่ครูจะช่วยพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กทางด้านนิสัยตลอดจนพัฒนาการทางด้านสติปัญญา สามารถทำได้โดยการจัดประสบการณ์แบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลางด้วยการกระทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย และการที่เด็กได้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม อาจจะทำงานร่วมกันหรือไม่ทำงานร่วมกันโดยตรง เด็กก็จะเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เด็กได้รับการถ่ายทอดมารยาทและกติกาสังคม เกิดสำนึกความรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม (ทิสนา แชนมณีและคณะ. 2536 : 80) ซึ่งสอดคล้องกับ เพียเจต์ (Piaget) ที่กล่าวว่า การที่เด็กได้เล่นหรือทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จะทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เด็กมีโอกาสได้เรียนรู้จากความขัดแย้งและโต้เถียงกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เด็กสามารถเรียนรู้และเข้าใจผู้อื่น (Piaget. 1969 : 38 - 39)

การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมและปลูกฝังวินัยในตนเองให้กับเด็กนั้น สามารถจัดได้ในหลายกิจกรรมด้วยกัน เช่น การเล่านิทาน การเล่นเกม การเล่นตามมุม การเล่นบล็อก กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กิจกรรมในวงกลม ทั้งนี้กิจกรรมการประกอบอาหารเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเองได้ เพราะเป็นกิจกรรมที่เด็กทุกคนรู้จักกันเป็นอย่างดี ซึ่งเด็กจะได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับอาหารทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และที่ร้านขายของ ซึ่งโดยพื้นฐานเด็กเล็กจะชอบช่วยงานครัว ได้เห็นพ่อแม่จัดเตรียมอาหารก็อยากทำอยากช่วยเด็กชอบเลียนแบบชอบทำตามอยู่แล้ว ดังนั้นเด็กเล็กจึงชอบเล่นงาน ถู้อ่อน เคาะหม้อ ตักน้ำ และเมื่อโตขึ้นการเล่นที่เด็กโปรดปรานก็คือเล่นหม้อข้าวหม้อแกง ซึ่งเด็ก ๆ ต่างมีประสบการณ์ในการเล่นขายของกันทั้งสิ้น แม้แต่การเล่นเด็กยังสนุกกับจินตนาการ ถ้าให้เด็กได้ลงมือ

ประกอบอาหารด้วยตนเองจากของจริง เด็กก็จะมองเป็นเรื่องน่าสนใจแล้วยังก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามมา ทั้งนี้ เนื่องจากการประกอบอาหารนั้นเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ จากของจริง ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี และเป็นความสนุกสนานที่เด็กจะได้เฝ้ามองและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ จากวัตถุที่เป็นของจริงด้วยขั้นตอนการทำที่ง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากและไม่เป็นอันตรายสำหรับเด็ก นอกจากนั้นแล้วการทำอาหารก็ยังเป็นการปูพื้นฐานทัศนคติที่ดีต่อการกินให้กับเด็กอีกด้วย ดังที่ เยาวพา เดชคุปต์ (2522 : 34) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับอาหารนั้นเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานแล้วเด็กยังได้มีโอกาสสนทนา หมุนเวียน ปฏิบัติผลัดกันทำ

การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร จึงเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติกับของจริง และเกิดการค้นพบด้วยตนเองภายใต้การดูแลและแนะนำของครู โดยให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสกระทำอย่างทั่วถึง ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะการเน้นให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การมองเห็น การชิมรส การดมกลิ่น การฟัง และการได้สัมผัส นอกจากจะฝึกให้เด็กรู้จักการทำอาหารแล้ว ยังเป็นโอกาสดีในการพัฒนาสังคมการอยู่ร่วมกัน และยังเป็นการฝึกนิสัย ฝึกความมีวินัยในตนเองของเด็กในด้านการรับผิดชอบ การควบคุมตนเองและการยอมรับผู้อื่นในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่กล่าวว่า เป็นการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) เด็กมีโอกาสทดลองโดยอิสระจากวัตถุสิ่งของ เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ปรากฏจากการสอนหรือยึดเย็ดความรู้จากผู้ใหญ่ เด็กจะเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกเป็นการเรียนรู้โดยการค้นพบความรู้ใหม่จากการลงมือทำด้วยตนเอง เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจในความรู้ที่เขาค้นพบ (จักรสิน พิเศษสาร. 2521 : 232) การจัดประสบการณ์เกี่ยวกับอาหารจึงเป็นแนวประสบการณ์ตรงที่ควรให้ความสำคัญอย่างจริงจัง และนำมาปฏิบัติให้เกิดขึ้นในห้องเรียน เพื่อให้เด็กวัยอนุบาลได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาความเจริญต่าง ๆ ให้เต็มศักยภาพที่เด็กวัยนี้ควรจะได้รับ (พนมพร ศิริภาพ. 2537 : 33 ; อ้างอิงจาก สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2534) ดังนั้นการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารจึงเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อเด็กในการพัฒนาความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการทำอาหารนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กรู้จักคิด ลงมือทำ และนำไปสู่ผลลัพธ์จากตัวของเด็กเอง จะเป็นรากฐานสำคัญต่อการคิดและเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาการปลูกฝังวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นในตัวเด็กนั้นเป็นการดำเนินการปลูกฝัง หรือสร้างความประพฤติที่ดีงามให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก และทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นความเคยชิน โดยไม่ต้องมีผู้อื่นคอยชี้แนะหรือตักเตือนให้กระทำ แล้วสามารถทำให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์ที่เราต้องการให้เด็กได้รับ นอกเหนือจากความสนุกสนานที่เด็กจะได้รับจากประสบการณ์การประกอบอาหารแล้ว เด็ก ๆ ยังจะรู้สึกตื่นเต้นกับการที่ได้มีโอกาสทำสิ่งต่าง ๆ ในสิ่งที่เขาเคยเห็นผู้ใหญ่ทำ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเองอีกทั้งยังช่วยให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้จากการที่เด็กได้รับความสนุกสนานจากการมีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ และกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยเฉลี่ยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การรับผิดชอบ การควบคุมตนเองและการยอมรับผู้อื่น ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยใช้การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ซึ่งผลของการวิจัยจะทำให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้เห็นถึงความสำคัญของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 10 คน โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกดังนี้

1. สุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยชาย – หญิง มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 6 ห้องเรียน ด้วยการจับสลาก
2. ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 1 ทำการสังเกตพฤติกรรมความมี

วินัยในตนเองของนักเรียนจำนวน 35 คน โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำคะแนนที่ได้มาจัดเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยจำนวน 10 คนแรก มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กปฐมวัย

หมายถึง เด็กนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงในการประกอบอาหารร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งมีจำนวนเด็กกลุ่มละ 5 คน โดยลักษณะอาหารที่จัดให้กับเด็กนั้นเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีวิธีการปรุงง่าย ๆ เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก ส่วนประกอบของอาหารหาได้ง่ายมีในท้องถิ่น และในการปฏิบัติกิจกรรมนั้นสมาชิกในกลุ่มมีการวางแผนแบ่งหน้าที่กันทำ เสนอความคิดและบอกความต้องการของตนเองในการทำกิจกรรม เสร็จจากลงใช้ของร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนบทบาทหน้าที่กัน ช่วยเหลือและแก้ปัญหาด้วยกัน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมด้วยกับเพื่อน ๆ รับผิดชอบทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ โดยมีกระบวนการในการประกอบอาหารต่อเนื่องกันเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป

ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการสนทนา การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย หรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและมีความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นดำเนินการ เด็กลงมือทำอาหาร ปฏิบัติจริงกับสื่อวัสดุ อุปกรณ์ของจริง โดยมีการวางแผนแบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่มก่อนเริ่มประกอบอาหาร ครูมีบทบาทในการกระตุ้นให้เด็กร่วมกันวางแผน เสนอความคิด บอกความต้องการของตนเองในขณะปฏิบัติกิจกรรม และให้คำชมเชยเมื่อเด็กได้ลงมือกระทำหรือพยายาม

ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมที่ทำ ทบทวนขั้นตอนการทำอาหาร เล่าถึงการทำอาหารร่วมกับเพื่อน การวางแผนแบ่งหน้าที่กันทำ ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบและวิธีการแก้ปัญหา โดยครูมีบทบาทในการใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กเสนอผลงาน

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

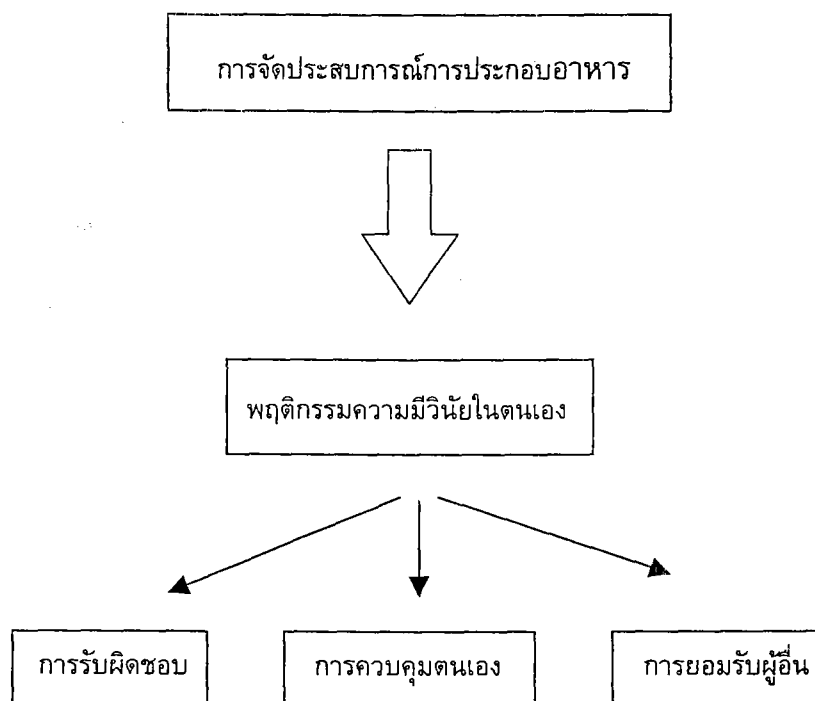
หมายถึง การที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยเกิดจากการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ตนควรปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การรับผิดชอบ หมายถึง การที่เด็กแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดถึงความใส่ใจที่จะกระทำ หรือปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายทั้งที่เป็นของตนเองและของกลุ่มให้สำเร็จตรงต่อเวลา ปฏิบัติงานด้วยความสามารถของตนเอง รวมทั้งการเก็บวัสดุอุปกรณ์ และทำความสะอาดบริเวณที่ใช้ทำกิจกรรม

2. การควบคุมตนเอง หมายถึง การที่เด็กแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดที่เหมาะสมกับเวลา เหมาะสมกับเหตุการณ์ และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม รวมถึงการอดทนรอคอยต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลด้วยการรอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ไม่ทะเลาะหรือขัดแย้งกัน ไม่แย่งสิ่งของของผู้อื่น ไม่ใช้คำพูดที่หยาบคายและปฏิบัติตามข้อตกลง

3. การยอมรับผู้อื่น หมายถึง การที่เด็กแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดในการยอมรับความช่วยเหลือ ยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของเพื่อน การเข้าไปร่วมทำกิจกรรมที่กำลังทำอยู่ ช่วยหยิบส่งวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสนองความต้องการและความตั้งใจของผู้อื่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองก่อนการจัดประสบการณ์ และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน โดยกำหนดสมมติฐานเฉพาะดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมก่อนการจัดประสบการณ์ และระหว่างการจัดประสบการณ์โดยการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้าน ได้แก่ การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่นก่อนการจัดประสบการณ์ และระหว่างการจัดประสบการณ์โดยการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหาร

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม

1.1.1 ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1978 : 228) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมคือ การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับเพื่อจะเข้ากับสังคมได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 220) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับเพื่อเข้ากับสังคมได้

จากนักการศึกษาสรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

พัฒนาการทางสังคมของเด็กนั้นจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีแบบแผนตามลำดับ ขึ้นอยู่กับอายุ และประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในแต่ละช่วงอายุ ซึ่ง ฟรอยด์ (Freud) ได้เห็นว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในระยะแรกมีความสำคัญต่อเด็ก เพราะจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ (สุณี ธีรดากร. 2523 : 83) ดังนั้นพัฒนาการทางสังคมของเด็กจะเป็นไปตามขั้นตอน ดังทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมต่อไปนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน (Erikson's Theory of Human Development)

กอร์ดอนและบราวน์ (Gordon & Browne. 1993 : 101 – 103) ได้กล่าวถึง กรอบงานของอีริกสัน (Erikson's Framework) ดังนี้ กรอบงานของอีริกสันคือ รูปแบบที่สมดุลระหว่างความปรารถนาและความต้องการของสิ่งแวดล้อม สุขภาพกายและสุขภาพจิตขึ้นอยู่กับภาวะอารมณ์ซึ่งเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพที่เหมาะสม การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่ได้รับจะส่งผลต่อพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ และการพัฒนาที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในแต่ละช่วงอายุ ถ้าการพัฒนาเป็นไปด้วยดี บุคคลจะมีบุคลิกภาพที่ดี พร้อมทั้งจะพัฒนาขึ้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีริกสันได้กำหนดขั้นพัฒนาการทางสังคมออกเป็น 8 ขั้น โดยใช้อายุเป็นเกณฑ์เพื่อให้ครอบคลุมพัฒนาการตลอดช่วงอายุ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะ 3 ขั้นแรกที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นความไว้วางใจ – ความไม่ไว้วางใจ (Trust VS. Mistrust) อายุของเด็กในขั้นนี้จะอยู่ระหว่างแรกเกิด ถึง 1 ปี ถ้าเด็กได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอมั่นคงจากบิดามารดา จะช่วยพัฒนาความรู้สึกในด้านความเป็นตัวของตัวเองและความไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีอารมณ์ที่ดีและมีความรู้สึกปลอดภัย การที่เด็กได้รับการดูแลทางร่างกายอย่างเพียงพอได้รับความอบอุ่นอย่างมั่นคงสม่ำเสมอ เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างทันทีทันใด สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กไว้วางใจโลกและพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการในขั้นต่อไป แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอและไม่มีความมั่นคง เด็กจะเกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่น ขาดทักษะในการที่จะเผชิญกับความทุกข์ยากและภาวะกดดัน

ขั้นที่ 2 ขั้นความเป็นตัวของตัวเอง – ความไม่มั่นใจในตนเอง (Autonomy VS. Doubt) อายุเด็กขั้นนี้อยู่ระหว่าง 2 – 3 ปี ในขั้นนี้เด็กเรียนรู้การใช้ทักษะทางร่างกายและทักษะทางจิตใจ เด็กพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงและสร้างความสมดุลระหว่างความเป็นตัวของตัวเอง และความไม่มั่นใจในตนเอง ถ้าเด็กได้รับการควบคุม จำกัดความอยากรู้อยากเห็น การฝึกฝนปฏิบัติด้วยวิธีการบังคับจะทำให้เด็กรู้สึกล้าละอาย ไม่เชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กรู้สึกไม่ปลอดภัย ความสำเร็จในพัฒนาการขั้นนี้ คือ การให้เด็กได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการสำรวจโลกด้วยกิจกรรม และการเล่น

ขั้นที่ 3 ขั้นความคิดริเริ่ม – ความรู้สึกผิด (Initiative VS. Guilt) อายุเด็กในขั้นนี้อยู่ระหว่าง 3 – 6 ปี ในขั้นนี้เด็กจะรู้จักร่วมมือในการวางแผนและปฏิบัติกิจกรรม เด็กต้องได้รับอิสระอย่างเพียงพอในการร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่น เด็กจะให้ความสนใจ ใช้ความคิดริเริ่ม และใช้ความพยายามจนประสบความสำเร็จ ในการทำกิจกรรมไปตามแนวทางระดับขั้นพัฒนาการของตนเอง ขบวนการทางสังคมในขั้นนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดอารมณ์เรื่อรัง โกรธเคือง บิดามารดาที่ควบคุมเด็กมากเกินไปจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผิด การไม่จำกัดความคิดของเด็กจะส่งผลให้เด็กรู้จักการยอมรับและไม่ยอมรับสังคม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเจริญงอกงามของพัฒนาการขั้นต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล (A Social Interpersonal Theory of Development)

เฟลส์ (Feist. 1990 : 216 – 227) ได้รวบรวมทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลของ ซัลลิแวน (Sullivan) ไว้ว่า ซัลลิแวนได้กำหนดขั้นพัฒนาการจากรูปแบบที่สำคัญของบุคลิกลักษณะของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล และการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนั้น ซัลลิแวนแบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 7 ขั้น คือ วัยทารก (Infancy) วัยเด็ก (Childhood) วัยเข้าโรงเรียน (Juvenile Era) วัยก่อนวัยรุ่น (Pre Adolescence) วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) และวัยผู้ใหญ่ (Adulthood) ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงขั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย คือ ขั้นวัยเด็ก (Childhood) อยู่ในระหว่างอายุ 1.5 – 2 ปี จนถึงอายุ 5 - 6 ปี เป็นระยะที่พัฒนาโครงสร้างประโยคทางภาษา ซึ่งจะปรากฏออกมาอย่างชัดเจนเมื่อเด็กเล่นกับเพื่อนที่เสมอภาคกัน เด็กสามารถค้นพบเกี่ยวกับตัวเอง และรู้จักการสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น การที่เด็ก 2 คนจะสามารถเล่นบทบาทสมมติหรือเล่นละครร่วมกัน เด็กจะได้เรียนรู้ถึงรูปแบบของวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ควบคู่กับการพัฒนาทางภาษาที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ในขั้นนี้เด็กจะเกิดความวิตกกังวลแต่สามารถจะจัดการความวิตกกังวลได้ เด็กจะเรียนรู้คุณค่าในด้านคุณธรรมจากสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมทั้งด้านดีและไม่ดี ขณะเดียวกันเด็กจะเรียนรู้การถูกจำกัดอิสระภาพจากประสบการณ์ ความคิดเห็นของตนที่กำลังเจริญงอกงามอยู่ด้วย ในวัย

นี้เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีความหมาย การเล่นร่วมกับผู้อื่น จะทำให้เด็กค้นพบตัวเอง รู้จักผู้อื่น และเป็นประสบการณ์ที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส (Havighurt's Theory of Development)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2537 : 77 – 78) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส (Havighurst) ไว้ว่า ฮาวิกเฮอร์สได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอิริคสันเกี่ยวกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของบุคคล โดยเขาได้อธิบายว่า ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นเป็นงานประจำ ซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะได้ทำในช่วงนั้น ๆ ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้นจะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเฮอร์สแบ่งงานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมในวัยทารกและวัยเด็กตอนต้น ออกเป็น 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคมและทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

ประการที่ 2 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพี่น้อง และบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่น

ประการที่ 3 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิดและเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมทั้ง 3 ทฤษฎีข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยนั้นเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ควบคู่กับการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นของเด็กจะช่วยพัฒนาการทางภาษาเป็นไปอย่างรวดเร็ว

1.1.2 ความหมายและลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

อิงลิช และ อิงลิช (ขจิตพรณ ทองคำ. 2536 : 12 ; อ้างอิงจาก English & English. 1958. *A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms*. p. 506) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของบุคคลหรือองค์กรทางสังคม อาทิ ครอบครัว โรงเรียน

กู๊ด (จิตรา ชนะกุล. 2539 : 12 ; อ้างอิงจาก Good. 1973. *Dictionary of Education*. p. 44) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า เป็นการแสดงออกที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมหรือเป็นการแสดงออกของกลุ่มบุคคล

เพจ โทมัส และมาร์แชล (บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. 2541 : 11 ; อ้างอิงจาก Page, Thomas & Marshall. 1977. *International Dictionary of Education*. p. 314) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคมหมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมกลุ่มบุคคล ที่ได้รับการควบคุมโดยองค์กรทางสังคม หรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

จากที่นักการศึกษาคล่ามาสสรุปได้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มบุคคลในสังคม ซึ่งจะมีการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมของตนให้สังคมยอมรับ

ลักษณะพฤติกรรมทางสังคม

เด็กแต่ละคนจะพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคม คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 21) กล่าวว่า จากความรู้สึกผูกพันภายในครอบครัวที่ต้องการพึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น มีความสนใจกับการเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้นและเรียนที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมสังคมในระยะแรก อาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดเห็นความรู้สึกของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

มูสเซนและคองเกอร์ (ขจิตพรรณ ทองคำ. 2536 : 12 ; อ้างอิงจาก Mussen & Conger. 1965. *Child Development and Personality*. p. 383) กล่าวว่า เด็กวัย 3 – 6 ปี เป็นวัยที่เริ่มพัฒนาความสามารถในการเข้าสังคม ซึ่งจะขยายจากสังคมภายในครอบครัวออกสู่สังคมภายนอก เด็กจะเพิ่มความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น

ซีเฟลท์ (วันเพ็ญ ปลูกพันธ์. 2539 : 16 – 17 ; อ้างอิงจาก Seefeldt. 1980. *Teaching Young Children*. p. 7 – 11) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี กล่าวได้ว่าเป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะเห็นว่าตนเป็นคนสำคัญที่สุด มีความสุขที่จะเล่นคนเดียว แต่เริ่มสนใจผู้อื่นบ้าง แม้ว่าเด็กจะเล่นกับตนเองแต่ก็ชอบที่จะไปนั่งเล่นข้าง ๆ ผู้อื่น แต่ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นรวมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปัน ยังต้องการความเอาใจใส่ ความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษ และจะเล่นกับเด็กอื่นที่มาอยู่ด้วยใกล้ ๆ เท่านั้น

2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นเด็กจะเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในบางสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติ เล่นเลียนแบบชีวิตครอบครัว ซึ่งพบเห็นในชีวิตประจำวัน แต่โดยทั่วไปเด็กยังมีลักษณะที่แสดงถึงความก้าวร้าวทางกาย เออะอะ ไม่ระมัดระวัง เกเร ยังมีลักษณะของการเป็นนาย ขณะเดียวกันเด็กจะเริ่มเป็นผู้ช่วยที่ดี มีท่าทีแสดงความเป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยน การรอคอย และเริ่มมีการแบ่งปัน

3. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้นจาก 2 คนเป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษ ชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลียนแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกับเพื่อนลดน้อยลง เพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้อยตามผู้อื่น และเริ่มมีความรู้สึกไม่พอใจถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

4. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี เป็นวัยที่เริ่มประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มรู้สึกกังวลกับสังคมภายในกลุ่มของตน ในการเล่นยังชอบแสดงเป็นตัวเด่น เล่นรุนแรง พยายามจะเป็นที่หนึ่ง ต้องการชนะ และถ้าหากการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ยากเกินความสามารถของตน ก็จะพยายามปรับกฎนั้นให้เป็นประโยชน์กับตน

ทิสนา แคมมณีและคณะ (2536 : 71, 129) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ว่า สามารถติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รู้จักเคารพในสิทธิหน้า

ที่ของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 504 – 509) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ขวบ จะสนใจเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกันและชอบเล่นเป็นกลุ่มมากขึ้น ชอบเล่นกับเพื่อนต่างเพศ เด็กผู้ชายส่วนมากมักจะชอบเล่นกับเพศเดียวกันมากกว่าเด็กผู้หญิง เด็กวัยนี้จะสนุกสนานกับการเล่นละคร หรือการเล่นบทบาทสมมติ เวลาเล่นด้วยกันมักจะให้ความร่วมมือกันมากขึ้น และเริ่มต้นที่จะใช้การพูดมากกว่าการชกต่อยเมื่อเกิดขัดแย้งกัน เด็กวัยนี้ก็สามารถที่จะให้ความร่วมมือเป็นมิตรและเกิดความสบายใจที่จะทำงานด้วย เด็กวัย 4 ขวบส่วนใหญ่สามารถที่จะยอมรับในการรอคอยการผลัดเปลี่ยน การแข่งขัน และการยอมรับกฎเกณฑ์ แต่ผู้ใหญ่ก็ยังคงจะต้องคอยตักเตือนอยู่ด้วยเสมอ

ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ขวบ เด็กในวัยนี้มักจะเป็นมิตร ให้ความร่วมมือและชอบกระทำการต่าง ๆ ให้ผู้อื่นพอใจ เริ่มที่จะชอบการมีเพื่อนฝูงเป็นกลุ่มเด็กประมาณ 2 – 5 คน และชอบมีเพื่อนสนิท เด็กวัยนี้สนุกสนานกับการแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การแสดงความขัดแย้งในกลุ่มลดน้อยลง เด็กวัยนี้เริ่มที่จะสนใจสิ่งต่าง ๆ และสนใจผู้อื่นมากกว่าที่จะสนใจตนเองนั่นคือ เด็กเริ่มลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลง เด็กวัยนี้เป็นวัยยอมรับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งขณะเดียวกันก็จัดได้ว่าเป็นช่วงวิกฤติของเด็กบางคนที่อยู่ในกลุ่มและไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ขวบ เด็กในวัยนี้เริ่มที่จะมีการแลกเปลี่ยนของเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ การเข้าเล่นร่วมกับเพื่อนในระยะนี้มักจะเล่นกับเพศเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามเด็กก็ยังจัดว่าเป็นเด็กที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเขามักสนใจเกี่ยวกับตนเองและสิ่งที่ผู้อื่นทำกับเขา กิจกรรมกลุ่มได้รับการนิยมน้อยมากสำหรับเด็กวัยนี้ เด็กมักจะต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนและมักจะแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อน เพื่อต้องการให้เพื่อนยอมรับ

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยสามารถเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้

1.1.3 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยบางพฤติกรรมมีรากฐานมาจากพฤติกรรมในวัยทารก และบางพฤติกรรมก็เริ่มเกิดขึ้นในระยะปฐมวัย ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น จากการที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัวและรวมไปถึงเด็กที่ได้เห็นมาจากภาพยนตร์ การแสดงหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่ง เฮอร์ลิค (Hurlock, 1978 : 239) ได้แบ่งรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบพฤติกรรมที่เข้าสังคม (Social Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้ว สร้างความพอใจเป็นที่นิยมชมชอบต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยรูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การร่วมมือ ได้แก่ การที่เด็กเรียนรู้ที่จะเล่นหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเด็กยังมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมมากขึ้นไปด้วย

- 1.2 การยอมรับจากสังคม จะกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง
- 1.3 ความเป็นเพื่อน เด็กจะแสดงออกในความเป็นเพื่อนด้วยการเล่น การพูดคุย และการแสดงความรักใคร่ต่อผู้อื่น โดยการยิ้ม การยกยอ การพูดเชื้อเชิญ
- 1.4 ความเห็นอกเห็นใจ เด็กจะแสดงออกโดยการปลอบโยนหรือช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นเป็นทุกข์ เด็กจะสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจได้เมื่อเด็กประสบกับเหตุการณ์ เช่น คนได้รับทุกข์ก็จะเข้าไปช่วยเหลือหรือปลอบโยน
- 1.5 การพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการช่วยเหลือ เด็กจะแสดงพฤติกรรมนี้เพื่อเป็นที่รักของเพื่อนฝูง ความรักและการยอมรับจากผู้อื่น ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ
- 1.6 ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การที่เด็กแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนและให้ความช่วยเหลือเพื่อน เด็กที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นจะเข้าใจคนอื่น ไม่หวงของและช่วยเหลือผู้อื่น
- 1.7 การเลียนแบบ ได้แก่ การที่เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าอาจจะเลียนแบบในขณะที่เล่นเป็นกลุ่มได้
- 1.8 การแข่งขัน อาจเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เด็กเกิดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือเป็นสาเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท โ้อวตจะทำให้เด็กลดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม
2. รูปแบบพฤติกรรมที่ไม่เข้าสังคม (Unsocial Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความเดือดร้อนและความไม่พอใจให้แก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้
 - 2.1 ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวัง เด็กจะแสดงออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น
 - 2.2 การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นได้เพราะเด็กยังขาดประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อน มักแย่งของเล่น เมื่อเติบโตขึ้นจะรู้จักปรับตัวในสังคมดีขึ้น
 - 2.3 การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กมีแนวโน้มที่จะคิดและพูดเกี่ยวกับเรื่องของตัวเอง
 - 2.4 การใช้อำนาจเหนือผู้อื่น โดยชอบทำตัวเป็นนายพูดข่มขู่ผู้อื่น
 - 2.5 การล้อเลียน ข่มขู่ ชอบรังแกหรือล้อเลียนให้ผู้อื่นโมโห อับอาย
 - 2.6 พฤติกรรมปฏิเสธ เด็กจะแสดงคำพูด อารมณ์และท่าทางวาจาในการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น
 - 2.7 อคติ เป็นความผิดปกติของเด็กที่แสดงออกมา เมื่อเด็กรู้สึกว่าคุณค่าตนเองด้อยกว่า
 - 2.8 การแบ่งแยกเพศตรงข้าม เด็กชายจะหลีกเลี่ยงเข้ากลุ่ม หรือเล่นร่วมกับเด็กหญิง

สรุปได้ว่า รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมนั้นมี 2 รูปแบบ คือพฤติกรรมที่เข้าสังคมและพฤติกรรมที่ไม่เข้าสังคม ซึ่งเป็นพฤติกรรมอันเป็นที่ชื่นชอบของตนเองและผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันในสังคม การให้เวลาและโอกาสเด็กทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใดเด็กก็จะยิ่งเรียนรู้การปรับพฤติกรรมของตนให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนมากยิ่งขึ้น

1.1.4 ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

พรรณิ ชูทัย เจนจิต (2537 : 157 – 158) กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุนี้นี้เรียนรู้ที่จะติดต่อสมาคมกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กเริ่มที่จะเรียนรู้ปรับตัวเข้ากับเพื่อน ลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1. เด็กเริ่มมีความต้องการจะสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในวัยเดียวกัน และมีเพื่อนเพียง 1 – 2 คนและเป็นเพศเดียวกัน
2. มีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก และเป็นกลุ่มย่อย ๆ การเล่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างเล่น แม้ว่าจะอยู่กลุ่มเดียวกัน
3. มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย ๆ แต่เป็นช่วงระยะสั้น ๆ เด็กมักจะลืมง่าย
4. เด็กมีความต้องการที่จะแสดงออกและจะสนุกสนานกับการเล่นละคร ซึ่งเขาอาจแต่งขึ้นเองหรือเลียนแบบรายการโทรทัศน์
5. เด็กชายและเด็กหญิงมีความสนใจคล้ายกัน และยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาททางเพศ
6. เด็กต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อน ต่างจากวัยทารกซึ่งกลัวคนแปลกหน้า

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540 : 21 – 25) กล่าวถึง ความต้องการทางสังคมของเด็กอายุ 5 – 6 ปี ซึ่งสรุปได้ว่ามีความต้องการได้รับกำลังใจจากผู้ใหญ่ในความพยายามและคำชมเชยในผลงาน ต้องการความช่วยเหลือ คำตอบที่ถูกต้องเมื่อถามคำถามผู้ใหญ่ ต้องการความอิสระที่จะเล่น ทดลอง สำรวจในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ชวนให้สนใจ

สรุปได้ว่า ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย คือ ความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ต้องการกำลังใจ และคำชมจากผู้ใหญ่จากผลงานที่ตนทำ ต้องการความช่วยเหลือ การตอบคำถามที่ตนสงสัย ดังนั้นในการจัดกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัยควรจัดให้เด็กได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กต้องมีอิสระในการแสดงออกและได้รับความสุขในการทำกิจกรรม

1.1.5 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2524 : 31 – 36) กล่าวว่า การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็ก เป็นการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นกับเด็กอาจทำได้ ดังนี้

1. การปรับพฤติกรรมของเด็ก ต้องให้เด็กค่อย ๆ ปรับพฤติกรรมทีละน้อยด้วยการเสริมแรง เช่น ให้การเสริมแรงเวลาที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเมื่อเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
2. การพัฒนาพฤติกรรมโดยให้ตัวแบบที่ดี การให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดีจะช่วยให้เด็กเลียนแบบตาม เด็กมักจะชอบเลียนแบบผู้ที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อ แม่ ครู ญาติ พี่น้อง เพื่อน นักกีฬา นักร้อง ตัวละครในนิทานและผู้ที่มีชื่อเสียง
3. การให้สัญญาณเตือนพฤติกรรม โดยการแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางว่าเด็กควรทำหรือไม่ ด้วยคำพูดหรือพยักหน้า เป็นสัญญาณเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อนที่จะทำอะไรลงไป จะดีกว่าการติเตียนเมื่อเด็กทำอะไรผิดลงไปแล้ว

มุสตี กุฏอินทร์ และคนอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. 2526 : 48 - 52 ; อ้างอิงจาก มุสตี กุฏอินทร์ และคนอื่น ๆ. ม.ป.ป.) ยังได้เสนอแนวทางในการปลูกฝังพฤติกรรมเด็กไว้ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการสร้างพฤติกรรมทางสังคมที่ดีให้แก่เด็ก การให้เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีลักษณะนิสัยที่ดี จะช่วยให้เด็กได้ดูดซึมสิ่งที่ดีงาม โดยอาศัยการฝึกฝนการกระทำที่สม่ำเสมอ ค่อยเป็นค่อยไปจนติดเป็นนิสัย ซึ่งสามารถจัดในรูปแบบของการจัดสภาพแวดล้อมด้านสถานที่และเครื่องใช้ต่าง ๆ สร้างบรรยากาศร่มรื่น มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีบรรยากาศเหมือนบ้าน ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ ให้เด็กช่วยรดน้ำต้นไม้และให้อาหารแก่สัตว์ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ

2. การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมมีผลต่อการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็ก ครูอาจจัดได้ 2 แนว แนวทางที่หนึ่ง คือ ครูสอนลักษณะนิสัยต่าง ๆ โดยตรง โดยครูใช้วิธีการสาธิต การบอกกล่าว การแนะนำ การสนทนา การเล่าเรื่อง เหตุการณ์หรือนิทาน การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง การเล่นสมมติ เล่นละคร ร้องเพลง เป็นต้น ครูจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ส่วนแนวทางที่สองได้แก่ การสอดแทรกลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์เข้าไปในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าครูจะจัดกิจกรรมใด ๆ ให้แก่เด็ก ครูจะต้องคำนึงว่ากิจกรรมนั้นจะปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงาม นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกมารยาท การกราบไหว้ ความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ การพูดจาสุภาพถูกกาลเทศะ เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าว ถ้าพ่อแม่ ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้การส่งเสริมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง โดยให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ค่อยเป็นค่อยไปจนติดเป็นนิสัยต่อไป

พฤติกรรมทางสังคมที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็ก

ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์หรือพฤติกรรมด้านสังคมที่ดีประกอบด้วยลักษณะใดบ้างนั้น ได้มีผู้เขียนไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

สุนน อมรวิวัฒน์ และองค์การอินทรมพรรย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. 2524 : 147 ; อ้างอิงจาก สุนน อมรวิวัฒน์ และองค์การอินทรมพรรย. ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้มีในจิตใจของเด็กไทยไว้ดังนี้ คือ

1. กิริยามารยาทเรียบร้อยตามธรรมเนียมไทย
2. สำนวนและควบคุมตนเองได้
3. มีสัมมาคารวะ
4. มั่นใจในตนเอง
5. มีระเบียบวินัย
6. กล้าแสดงออก
7. แก้ไขปัญหาได้
8. มีเหตุผล
9. ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
10. มองโลกในแง่ดี

11. มีสุนทรียภาพ
12. รับผิดชอบ
13. เป็นประชาธิปไตย
14. ขยัน
15. ประหยัด
16. ซื่อสัตย์
17. เมตตาและเอื้อเฟื้อ

นอกจากนี้ ศุสดี ภูฏอินทร์ และคนอื่น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 43 ; อ้างอิงจาก ศุสดี ภูฏอินทร์ และคนอื่น ๆ. ม.ป.ป.) เห็นว่า ควรเน้นลักษณะนิสัยต่อไปนี้เป็นพิเศษ คือ

1. ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ และรู้จักใช้วาจาที่เหมาะสม
4. มีความเชื่อมั่น และตัดสินใจด้วยตนเองได้ รู้จักแก้ปัญหาและกล้าแสดงออก
5. ทำงานเป็นกลุ่มและปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
6. มีระเบียบวินัย
7. ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน

สรุปได้ว่า ลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวเด็กตั้งแต่ปฐมวัยเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในวัยต่อไป และทำให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถพัฒนาพฤติกรรมเป็นสมาชิกของสังคมได้เป็นอย่างดี แต่พฤติกรรมที่ผู้วิจัยสนใจและให้ความสำคัญที่จะศึกษานั้นเป็นคุณสมบัติที่ต้องการเน้นให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก นั่นก็คือ พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองดังต่อไปนี้

1.2 ความหมายของวินัยในตนเอง

ในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในด้านต่าง ๆ ดังนี้

วินัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม การมีวินัยเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กได้กระทำในสิ่งที่สังคมยอมรับโดยไม่มีใครมาบังคับ การฝึกวินัยจะเป็นการช่วยให้เด็กได้กระทำการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่นด้วย วินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กนั้นควรจะเป็นวินัยในตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่อยู่บนรากฐานของการให้ปฏิบัติตามคำสั่ง ควรเป็นเรื่องของความเต็มใจมากกว่าการทำตามคำสั่งหรือเพราะการลงโทษ (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2537 : 6) ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของวินัยในตนเองไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532 : 759) ให้ความหมายว่า วินัยในตนเองหมายถึง การที่บุคคลสามารถบังคับควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา ใจ ให้ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา และเป็นไปตามเงื่อนไข กฎเกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมกำหนดไว้ด้วยความเต็มใจ และจริงจังโดยไม่มีการลงโทษหรือควบคุม

แรมสมร อยู่สุภาพร (2535 : 47) กล่าวว่า วินัยในตนเองหมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมหรือการบังคับให้ตนเองทำในสิ่งที่ควรทำด้วยตนเองโดยไม่ต้องอาศัยการบังคับหรือแรงจูงใจจากภายนอก

วนิดา เสวกตรุณทร (2537 : 72) ให้ความหมายว่า วินัยในตนเองหมายถึง การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคลโดยอำนาจภายในบุคคลนั่นเอง อันเป็นอำนาจซึ่งเกิดจากการเรียนรู้หรือยอมรับในคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่ง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 10) วินัยในตนเองเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยการตัดสินใจและเลือกกระทำตามข้อตกลงโดยสมัครใจ เพื่อแก้ปัญหาของตนและส่วนรวม เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกัน

ภรณี คุรุรัตน์ (2537 : 8) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่าเป็นความสามารถในการใช้ความคิดความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เพื่อควบคุมอารมณ์ พฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง

เสาวณีย์ ศรีมนตรี (2539 : 50) กล่าวว่า วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของสังคม โดยเกิดจากความสำนึกขึ้นมาเอง แม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก เช่น บุคคลอื่นหรือสิ่งเร้าภายในตนเองเป็นอุปสรรค ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มุ่งหวังไว้

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า วินัยในตนเองหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ความคิด ความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนได้อย่างเหมาะสมโดยตระหนักถึงคุณค่าในการปฏิบัติ เป็นการกระทำโดยสมัครใจไม่มีการบังคับ

1.3 ความสำคัญและคุณค่าของวินัยในตนเอง

วินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญทางบุคลิกภาพของเด็ก ทั้งนี้ผู้ที่มีวินัยในตนเองจะเป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะ สนใจและเอาใจใส่ต่อสังคม เป็นผู้ที่ระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม และเมื่อใดก็ตามที่เด็กได้พัฒนาลักษณะดังกล่าวแล้ว เด็กจะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้ใหญ่ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. 2532 : 759) และวินัยในตนเองเป็นหัวใจของการแสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากสามารถควบคุมตนเองได้ สามารถทำความดีด้วยตนเองและมีความกังวลเมื่อกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องซึ่งจะช่วยยับยั้งและป้องกันไม่ให้นักลกระทำผิด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 : 3)

นอกจากนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวินัยในตนเองว่า เป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การรอคอย การแก้ปัญหาของส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องโดยหลักของเหตุผล โดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาคอยควบคุมบังคับ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวม จึงควรส่งเสริมวินัยในตนเอง ซึ่งการส่งเสริมวินัยในตนเองจะช่วยให้มีความสามารถดังต่อไปนี้

1. ด้านสติปัญญา ช่วยให้รู้จักคิดใช้เหตุผล ตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. ด้านสังคม อารมณ์ และจิตใจ ช่วยให้กล้าคิดกล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อ รู้จักการแบ่งปัน และรู้จักการรอคอย

จากความสำคัญของความมีวินัยในตนเองดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีวินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม

1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง

ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเองมี 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเกิดวินัยแห่งตนของเมาเรอร์ (Mowrer) และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget)

ทฤษฎีการเกิดวินัยแห่งตนของเมาเรอร์ (Mowrer)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (สมจิตต์ สุวรรณวงศ์. 2542 : 43 – 44 ; อ้างอิงจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 : 6 – 9) ได้สรุปทฤษฎีของเมาเรอร์ (Mowrer) ไว้ว่าการเกิดวินัยในตนเองของบุคคลแต่ละคนนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยาเชื่อว่า จะต้องมีความสัมพันธ์มาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา จุดเริ่มต้นคือความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันจะนำไปสู่ความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ทารกและเด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้เลี้ยงดูโดยการเรียนรู้จะเกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น

การเรียนรู้ของทารกและเด็กนี้จะเกิดขึ้นหลายระดับและมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

จุดเริ่มต้นอยู่ที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิวก็ได้ดื่มน้ำ ร้อนก็ได้อาบน้ำ ยุงกัดก็มีผู้มาบดให้ เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการก็จะรู้สึกสบาย พอใจและมีความสุข การรับรู้ของเด็กขึ้นต่อมาก็คือ ความสุข ความพอใจของเด็กที่เกิดจากการได้รับการบำบัดความต้องการต่างๆ การปรากฏตัวของมารดาทำให้เกิดความสุขใจความพอใจ การรักและพอใจมารดานั้นจะต้องเกิดด้วยการเรียนรู้เช่นนี้ ถ้าหากความสุขความพอใจ การรักและพอใจมารดานั้นต้องได้รับการบำบัดในทางตรงข้าม เช่น เมื่อหิวไม่ได้กิน หรือกินเมื่อไม่หิว เด็กจะไม่เกิดความสุขใจ เด็กก็จะไม่มีรากฐานในการเรียนรู้ที่จะรักและพอใจมารดาของตน เมื่อการเรียนรู้ขั้นแรกเกิดขึ้นแล้วจึงเป็นรากฐานของการเรียนรู้ขั้นที่สองต่อไป กล่าวคือ มารดายอมควบคุมมากับการอบรมสั่งสอนเด็กด้วยคำพูดหรือการกระทำต่าง ๆ ต่อมาเด็กจึงจะมีความสุขเลียนแบบมารดาทางคำพูด การกระทำหรือทำตามที่มารดาสั่งสอน ความสุขความพอใจที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นการให้รางวัลและชมเชยตนเองโดยบุคคลไม่ต้องหวังผลจากภายนอก เด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูตนทั้งทางที่ดีและไม่ดีขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ที่ตนรัก พอใจ เช่น ถ้าเด็กเห็นมารดาสูบบุหรี่เมื่อเด็กสูบบุหรี่บ้าง ก็จะมีความสุขความพอใจเพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรัก ลักษณะที่แสดงถึงการมีวุฒิภาวะทางจิตของบุคคลนั้นจะปรากฏขึ้นในเด็กปกติที่มีอายุประมาณ 8 – 10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่จะมีบรรลุมารภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์จึงเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น ในการตอบโต้เมื่อเด็กเกิดความคับข้องใจ หรือเมื่อเกิดความกลัวในการมีความรัก และในการมีอารมณ์ขัน ผู้ที่ขาดวินัยในตนเองเพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตามที่กล่าวมาแล้ว จะกลายเป็นบุคคลที่ขาดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำและอาจกลายเป็นผู้ทำผิดกฎเกณฑ์และกฎหมายของบ้านเมืองอยู่เสมอ ในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรรมเรื้อรังหมดโอกาสที่จะแก้ไข

การเกิดวินัยในตนเองนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในบุคคลซึ่งจะพัฒนาเป็นลักษณะที่เด่นชัดและนำไปสู่พฤติกรรมของบุคคลต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ (Piaget) ได้ศึกษาจริยธรรมของเด็กโดยการสังเกตจากการที่เด็กเล่นเกม เขาอธิบายว่า จริยธรรมแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่างๆ ทุกชนิด และการเล่นเกมต่างๆ ของเด็กจะต้องมีกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นระบบซับซ้อนแอบแฝงอยู่ในการเล่นเกมนั้น เพียเจต์ได้อธิบายถึงพัฒนาการทางจริยธรรมที่ได้จากการศึกษา สรุปได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมมี 2 ขั้นที่เป็นพื้นฐาน คือ

1. การฝึกหัดตามกฎเกณฑ์ เป็นช่วงอายุก่อน 8 ปี ระยะเวลาเด็กจะยึดกฎเกณฑ์ภายนอกคือพ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็ก กฎเกณฑ์จะมีลักษณะตายตัว เด็กจะไม่คำนึงถึงแรงจูงใจต่าง ๆ หรือเหตุของการกระทำโดยแบ่งได้เป็น 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 เด็กพยายามทำตาม เลียนแบบอย่างคนอื่นเพราะเด็กยังไม่รู้กฎเกณฑ์

ขั้นที่ 2 เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง พฤติกรรมจะเกิดจากตนเอง รวมกับการทำตามอย่างของคนอื่นที่เล่นเป็น การเล่นจะมุ่งเอาชนะ

ขั้นที่ 3 เด็กเกิดการร่วมมือในระหว่างผู้เล่น ความสนใจจะอยู่ที่การเล่นตามกฎเกณฑ์ไม่มุ่งเอาชนะ

ขั้นที่ 4 เด็กนอกจากจะมีการร่วมมือในการเล่นตามกฎเกณฑ์แล้ว ยังทำตามกฎเกณฑ์ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบเฉพาะตนเอง

เพียเจต์ กล่าวว่า การที่เด็กพัฒนาจากการรับกฎเกณฑ์ที่ตายตัวจากอิทธิพลภายนอกมาเป็นกฎเกณฑ์ของตนเองได้ เนื่องจากพัฒนาการทางสติปัญญา ความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนและอายุ

2. ความสำนึกในกฎเกณฑ์ เด็กเริ่มมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ระยะเวลาพัฒนาการทางจริยธรรมเริ่มก้าวไปสู่ระดับที่มีความคิดเป็นของตนเอง ในลักษณะของการคิดถึงความยุติธรรม คิดถึงเหตุและผลของการกระทำ (วราภรณ์ รักวิชัย, 2533 : 108 – 109)

สรุปได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมจะเป็นไปตามวัยและการเรียนรู้ โดยเริ่มจากเงื่อนไขต่อตนเองและต่อสังคมเมื่อโตขึ้น

1.5 คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง

มีผู้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

ข. ชนบท (2530 : 49) กล่าวถึงบุคคลที่มีวินัยในตนเองมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
2. ความตรงต่อเวลา ทั้งที่เกี่ยวกับหน้าที่ที่ต้องการกระทำและตรงต่องานส่วนรวม
3. ความอดทนอดกลั้น ทั้งที่เกี่ยวกับตัวเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
4. ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งด้านกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา
5. ความรับผิดชอบ ทั้งที่เป็นงานส่วนตัวและงานส่วนรวมที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบ

กัลยา สุวรรณรอด (2537 : 9) ได้สรุปพฤติกรรมของผู้ที่มีวินัยในตนเองดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. อุตทน
4. ไม่วิตกกังวล
5. มีความตั้งใจจริง
6. มีเหตุผล
7. ซื่อสัตย์
8. ตรงต่อเวลา
9. มีความเป็นผู้นำ

สายพิน ประจสุวรรณ์ (2538 : 8 - 9) ได้สรุปว่า ผู้ที่มีวินัยในตนเองควรมีลักษณะและพฤติกรรมประกอบไปด้วย

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพในสิทธิของผู้อื่น
6. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต
8. มีความซื่อสัตย์
9. มีความอดทนขยันหมั่นเพียร
10. รู้จักเสียสละและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ฉันทนา ภาคบังกช และคนอื่น ๆ (2539 : 10) สรุปพฤติกรรมของผู้ที่มีวินัยในตนเองประกอบด้วยคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีความตั้งใจจริง
4. มีความสามารถในการควบคุมตนเอง
5. มีความเป็นผู้นำ
6. มีเหตุผล
7. เคารพสิทธิของผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 17 – 18) ได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่ามีวินัยในตนเอง ดังนี้

1. การควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา และใจ
2. การยอมรับทั้งผลการกระทำของตนเอง
3. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
4. การตรงต่อเวลา
5. ความมีเหตุผล
6. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายของสังคม
7. การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

กฤษยา ตันติผลาชีวะ (2542ข : 61) กล่าวถึง ผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้ว่า

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความตั้งใจจริง
3. อุตทน
4. ซื่อสัตย์สุจริต
5. ตรงต่อเวลา
6. มีระเบียบ
7. เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
8. ยอมรับการกระทำของตน

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้ทั้งหมด 17

คุณลักษณะ ดังนี้

1. มีความซื่อสัตย์
2. ตรงต่อเวลา
3. มีความอดทน
4. เสียสละเพื่อส่วนรวม
5. มีความรับผิดชอบ
6. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
7. ไม่วิตกกังวล
8. มีความตั้งใจจริง
9. มีเหตุผล
10. มีความเป็นผู้นำ
11. เคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

12. มีการควบคุมตนเอง
13. มีการยอมรับผลการกระทำของตนเอง
14. มีการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
15. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม
16. มีลักษณะมุ่งอนาคต
17. เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

จากคุณลักษณะของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่กล่าวมา ได้สรุปลักษณะและพฤติกรรมของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้อย่างสั้น ๆ ชัดเจน และเข้าใจง่าย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ควรส่งเสริมให้กับเด็กปฐมวัย 3 คุณลักษณะ คือ

1. การรับผิดชอบ
2. การควบคุมตนเอง
3. การยอมรับผู้อื่น

1.6 การส่งเสริมวินัยในตนเอง

สุชา จันทรเฒ (2511 : 52 -- 53) ได้เสนอวิธีส่งเสริมให้เด็กเกิดวินัยในตนเอง ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน คือ

1. ผู้ใหญ่จะต้องสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเด็ก ไม่ควรบังคับขู่เข็ญให้เด็กทำตามกฎบังคับที่วางไว้ หรือปล่อยปละละเลยเด็กจนเกินไป การให้เด็กทำสิ่งใดควรให้คำแนะนำและชี้แจง เพื่อจะช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งที่ให้ทำนั้นอย่างแจ่มแจ้ง
2. ผู้ใหญ่จะต้องยอมให้เด็กมีอิสระในการพัฒนาตนเอง ไม่ควรควบคุมเด็กอยู่ตลอดเวลา
3. มีการส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ตามความสามารถของตนเอง ทั้งนี้ไม่ควรมอบความรับผิดชอบให้แก่เด็กจนเกินกำลังของเด็ก
4. ช่วยเหลือเด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ควรกระทำ
5. อธิบายคำถามต่าง ๆ ที่เด็กสนใจด้วยความเต็มใจหรือรับฟังเหตุผลต่าง ๆ ของเด็ก พร้อมทั้งให้คำแนะนำ
6. มีความนับถือในตัวเด็ก อย่าบังคับเด็กจนเกินไป ควรปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ้าง
7. ควรยกย่องหรือให้คำชมเชยเด็กในโอกาสอันควร เพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจและแสดงความพอใจต่อการกระทำของเด็ก
8. ผู้ใหญ่ควรเป็นคนมีเหตุผลและสามารถอธิบายเหตุผลต่าง ๆ ให้เด็กเกิดความเข้าใจก่อนที่จะให้เด็กเชื่อฟังและทำตาม
9. ผู้ใหญ่ควรเป็นคนคงเส้นคงวา รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง อย่าลงโทษเด็กเมื่อเวลาโกรธ

10. ควรยกบุคคลที่มีระเบียบวินัยดีมาให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง
11. การให้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จะต้องให้ในเวลาที่เหมาะสม
12. การทำโทษเด็กเมื่อทำผิด ควรจะเป็นการสั่งสอน ไม่ควรทำอย่างดุร้ายรุนแรงหรือทารุณต่าง ๆ หรือทำเป็นเวลานาน การทำโทษควรจะทำอย่างคงเส้นคงวาและทันทีทันใด เพื่อเด็กจะได้รู้ว่าทำไมเขาถูกลงโทษ
13. ควรสอนให้เด็กรู้จักปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และการใช้อำนาจต่าง ๆ เพื่อดำรงไว้ซึ่งสุขภาพจิตอันสมบูรณ์

ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ใหญ่หรือครูควรพยายามส่งเสริมให้เด็กรู้จักควบคุมตนเอง รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง อย่างดีที่สุด ทั้งนี้ระเบียบวินัยมีส่วนช่วยเด็กให้เรียนรู้ในสิ่งที่จะทำให้ชีวิตสมบูรณ์ในการดำรงอยู่ในสังคม

ช. ชนบท (2530 : 50) ได้กล่าวว่า การสอนให้นักเรียนเกิดวินัยในตนเองนั้น เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเวลาและความมั่นใจ นอกจากจะสอนโดยการให้ความรู้ความเข้าใจ และการให้ลงมือปฏิบัติแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งของการสอนก็คือ ครูผู้สอนต้องเป็นคนมีวินัยในตัวเองเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนเลียนแบบไปใช้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 12) ได้แนะแนวทางในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองดังนี้

1. สร้างบรรยากาศที่มีการผ่อนคลาย
2. ให้โอกาสเด็กริเริ่มทำกิจกรรมอย่างอิสระ
3. สนับสนุนให้เด็กมีโอกาสคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
4. เปิดโอกาสให้เด็กช่วยกันสร้างข้อตกลง
5. แสดงความชื่นชมเมื่อเด็กปฏิบัติตามข้อตกลง ให้กำลังใจ และช่วยเด็กยังไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลง

6. ทบทวนสิ่งที่เด็กได้กระทำ โดยการถามหรือชมเชย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 64 – 65) กล่าวว่า การฝึกวินัยนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะวินัยได้หมายถึงการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระเบียบ ความเข้มงวดของการอยู่ร่วมกัน แต่วินัยหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสุขสบายด้วยความเข้าใจมารยาทและเหตุผลอันดี เด็กจำเป็นต้องปลูกฝังความมีวินัย เนื่องจากการสร้างวินัยไม่ใช่การลงโทษ แต่การสร้างวินัยเกิดจากการสั่งสอนอย่างมีเหตุผล การเป็นตัวอย่างที่ดี ให้โอกาสเด็กปฏิบัติตามความสุข การสร้างวินัยเด็กที่ดีต้องเริ่มมาตั้งแต่แรกเกิด ด้วยการสนองตอบให้เด็กรู้สึกได้ในความรักจากพ่อแม่ ต่อมาเมื่อเด็กเริ่มโต การกำหนดวินัยในครอบครัว กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้เด็กทำสอดคล้องกับอายุ อารมณ์และวุฒิภาวะของเด็ก แล้วเลือกพฤติกรรมที่ควรพัฒนาเด็ก (ซึ่งในเด็กเล็กได้แก่ ความมีระเบียบ การช่วยเหลือเพื่อน การเล่นเกมมีกติกา การเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี สิ่งสำคัญในการฝึกวินัยเด็ก นอกจากความรักและเหตุผลแล้ว สิ่งที่สำคัญคือการสอนให้เด็กรู้ขอบเขตของความประพฤติด้วยความตระหนักว่าอิสระภาพที่แท้จริงคืออิสระภาพที่มีขอบเขต ไม่ใช่การทำอะไรตามใจ ทุกคนต้องมีขอบเขตเพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่ดี)

สำหรับหลักของการสร้างวินัยให้กับเด็กนั้น มีดังต่อไปนี้

1. มีเจตคติที่ดีกับเด็ก การสอนวินัยต้องค่อยเป็นค่อยไป ใส่ใจและพยายามในการสร้างด้วยการใช้สัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ให้คำแนะนำชี้แจงถึงการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ฝึกเด็กให้รู้จักการบังคับตนเองอย่างมีเหตุผล ให้กำลังใจเมื่อเด็กทำถูกต้องและชมเชย ใช้วิธีการชักจูงใจให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติมากกว่าการบังคับ โดยคำนึงถึงความรู้สึกจิตใจของเด็ก และความสามารถของเด็กในการพัฒนาตามระดับอายุ การสอนวินัยเด็กด้วยความรักและให้สิ่งที่ดีที่สุกกับเด็ก จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีกับการมีวินัย
2. ให้อิสระแก่เด็กในการมีความคิดเป็นของตนเอง ด้วยการให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อเด็กเล่นกับเพื่อน หรือมีปัญหาในการเล่น เด็กควรได้รู้ว่าทำไมต้องมีความประพฤติที่ยอมรับได้และพฤติกรรมใดที่ผิด เมื่อผิดแล้วต้องแก้ไข เพราะหากเกิดซ้ำแล้วไปแก้ไขจะทำให้เด็กคับข้องใจ
3. สร้างให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย ด้วยการติดตามให้ข้อมูลป้อนกลับ ชี้แนะ ไม่ติหรือว่ากล่าวเด็กให้เสียใจ ไม่เปรียบเทียบเด็กกับผู้อื่นให้เด็กรู้สึกเป็นปมด้อย แต่ประเมินให้เด็กเห็นถึงการพัฒนาพฤติกรรมของตนและข้อควรต้องแก้ไข
4. ให้การยกย่องชมเชยในทันทีที่เด็กกระทำหรือปฏิบัติดี อย่าพูดสิ่งที่ไกลเด็กไม่เข้าใจ เช่น ทำดีไปเองเดี๋ยวจะดีเองเด็กไม่ทราบหรือใช้คำยากเด็กจะไม่เข้าใจ เช่น คนดีเป็นคนเก่ง เป็นต้น ในขณะที่ที่ฝึกเด็ก เด็กอาจจะดื้อรั้นบ้าง เอาแต่ใจตนเองบ้าง ต้องให้อภัยอย่าเอาแต่ใจ
5. การฝึกวินัยต้องทำสม่ำเสมอ เราไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กได้ทันทีทันใด ต้องฝึกซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กซึมซับเป็นนิสัย เมื่อผิดต้องลงโทษทันทีเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง ถ้าเด็กทำดีต้องชมเชย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 80 – 81)

สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเองนั้นควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยและควรใช้วิธีจูงใจมากกว่าการบังคับ ควรปลูกฝังให้เกิดวินัยในตนเองโดยตั้งอยู่บนรากฐานของการใช้เหตุผลและการให้ความรัก การฝึกวินัยควรกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปและต้องสม่ำเสมอ ควรฝึกจนเป็นนิสัยหรือให้เกิดความเคยชินมีการชมเชยให้กำลังใจเมื่อเด็กประพฤติดี

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

งานวิจัยต่างประเทศ

เบอร์นาร์ด (แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. 2531 : 37 ; อ้างอิงจาก Bunard. 1972. *Psychology of Learning and Teaching*. p. 206 – 207) ได้ให้ความคิดเห็นว่า เด็กต้องการวินัยที่เกิดจากความรู้อย่างเข้าใจ และการยอมรับนับถือมากกว่าวินัยที่เกิดจากการใช้อำนาจบังคับ

มัสเสน (จิตรา ชนะกุล. 2539 : 23 ; อ้างอิงจาก Mussen. 1969 : 335 – 341, 513 – 514) ศึกษาพบว่า การฝึกวินัยให้แก่เด็กโดยใช้เหตุผลและให้ความรัก เป็นการฝึกวินัยที่ให้ผลดีที่สุดและช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสมองของเด็ก เพราะช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุผลหรือมาตรฐานสังคมที่พ่อแม่ต้องการ วิธีนี้จะช่วยให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงขึ้น ซึ่งมัสเสน ให้ข้อคิดว่าการฝึกวินัยและส่งเสริมพัฒนาการของความรู้สึกรับผิดชอบโดยการใช้ความรักนั้นควรใช้จนกว่าเด็กจะเลิกกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เพราะเป็นการกระตุ้นให้เด็กยอมรับอย่างแท้จริง

ฮอฟแมน (จินดา น้ำเจริญ. 2540 : 12 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1970 : 286) ได้ศึกษาวินัย 3 วิธี ได้แก่ การให้เหตุผล การปล่อยปละละเลย การรวมอำนาจ ผลการศึกษาพบว่า บิดามารดาที่ฝึกวินัยโดยวิธีการให้เหตุผล จะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการฝึกวินัยโดยบิดามารดาปล่อยปละละเลยหรือรวมอำนาจ

มิลเลอร์ (สมจิตต์ สุวรรณวงษ์. 2542 : 46 ; อ้างอิงจาก Miller. 1984. *Young Children*. p. 15 – 16) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างการลงโทษกับการฝึกวินัย พบว่าลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล สิ่งแวดล้อม กิจกรรมประจำวัน และความคาดหวังส่วนบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมเด็ก และเสนอแนะว่าเทคนิคที่ใช้ทักษะการแก้ปัญหาช่วยให้เด็กเกิดวินัยในตนเอง

งานวิจัยในประเทศ

วิลาวัลย์ ผ่องพวง (2536 : 63) ได้ศึกษาพฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบ และความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์สร้างสรรค์(ศิลปศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปศึกษา) แบบปกติ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและความสามารถทางกล้ามเนื้อเล็กแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นราพร ทับถม (2538 : 47 – 50) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมเน้นสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยเน้นสิ่งแวดล้อมมีพัฒนาการทางสังคมด้านวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สายพิน ประสุวรรณ (2538 : 44 – 48) ได้ทำการศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กสร้างกฎเกณฑ์ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และครูสร้างกฎเกณฑ์มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539 : 40 – 44) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์ก่อนกลับบ้าน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์ก่อนกลับบ้านกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมก่อนกลับบ้านแบบปกติมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทร์ดี ถนอมคล้าย (2539 : 45 – 56) ได้ศึกษาการพัฒนาวินัยในตนเองด้านความอดทนของเด็กก่อนประถมศึกษาที่มีสติปัญญาแตกต่างกันด้วยวิธีการเล่นหัตถ์ประกอบหุ่นมือโดยมีการใช้คำถามก่อนและหลังการเล่นหัตถ์ ผลการศึกษาพบว่า การใช้คำถามระหว่างการเล่นหัตถ์เด็กมีวินัยในตนเองด้านความอดทนมากกว่าการใช้คำถามก่อนเล่น ส่วนการใช้คำถามหลังการเล่นหัตถ์กับใช้คำถามระหว่างเล่น เด็กมีวินัยในตนเองด้านความอดทนไม่แตกต่างกัน

สุภัค ไหวหากิจ (2543 : 61) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์และการเล่นแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหัตถ์และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ มีการรับรู้

วินัยในตนเองหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่พบว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้วินัยในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเองนั้นควรเป็นวินัยที่เกิดจากความเข้าใจมากกว่าวินัยที่เกิดจากการบังคับ และสามารถให้เด็กได้เรียนรู้วินัยโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ศิลปสร้างสรรค์ กิจกรรมในวงกลม การเล่นตามมุม การเล่านิทาน การเล่นเกม ดังนั้น การฝึกวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยให้เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นผลดีต่อตัวเด็ก ครูจึงควรจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งจะทำให้เด็กเรียนรู้ถึงการปรับตัว รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน อันเป็นการฝึกความมีวินัยในตนเองให้กับเด็ก

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

2.1 ความหมายของกลุ่ม

ได้มีผู้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ดังนี้

กัลลี (สุทธาภา โชติประดิษฐ์, 2537 : 24 – 25 ; อ้างอิงจาก Gully. 1960. *Discussion, Conferenc and Group Process*. n.d.) กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมารวมกันเท่านั้น แต่กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย

2. ผลของการทำงานเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม

3. มีการสื่อสารทางวาจา หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง

เดวิส (ผกา บุญเรือง, 2525 : 2 ; อ้างอิงจาก Davis. 1962. *Human Relation at work*. p. 405) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัดเจน

เคมปี (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2542 : 3 ; อ้างอิงจาก Kemp. 1970. *Perspectives on the Group Process : A Foundation for Counseling with Groups*. p. 24 – 29) กล่าวว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพอใจ มีการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และมีความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

เชสเตอร์ (กลั่นแก้ว มาตา, 2541 : 39 ; อ้างอิงจาก Chester. 1972. *Experimental Social Psychology*. p. 379) กล่าวว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปไม่จำกัดจำนวน แต่ไม่ถึงกับมีจำนวนมากเกินไป คนที่มารวมกันเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อจุดมุ่งหมายบางอย่างร่วมกัน

ชอร์ (ศุภาวดี บุญญวงษ์. 2527 : 6 ; อ้างอิงจาก Shaw. 1976. *Group Dynamics : The Psychology*. p. 11) กล่าวว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน มีการปฏิสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อกันและกันด้วย

ศุภาวดี บุญญวงษ์ (2527 : 2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การร่วมกันวางแผน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกต่อสมาชิกในกลุ่มหรือสมาชิกต่อกลุ่มหรือกลุ่มต่อสมาชิก ซึ่งผู้นำที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกได้พัฒนาบุคลิกภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่มได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานกลุ่มประสบความสำเร็จในการทำงานครั้งนั้น ๆ ด้วย

พรรณพิศ วาณิชยการ (2535 : 24) กล่าวว่า การทำงานแบบกลุ่ม หมายถึง การกระทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลในกลุ่ม ซึ่งร่วมกันวางแผนงานตามเป้าประสงค์และจัดประสบการณ์เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขึ้นทั้งในตัวบุคคลและในกลุ่ม ในการทำงานแบบกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่มีความสามารถในการที่จะเื้ออำนวยการกระทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกให้ดำเนินไปในทางสร้างสรรค์เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนของกลุ่มและทั้งหมดบรรลุสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ และเสริมสร้างการพัฒนาบุคคลในกลุ่มและความเป็นกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากที่นักการศึกษากล่าวมา สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันด้วยเป้าหมายอันเดียวกันหรือต้องการประโยชน์ร่วมกัน มีการร่วมมือ มีการวางแผน มีการพึ่งพาอาศัยกัน ยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2.2 ความสำคัญของการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

โรเจอร์ส (จิตรา ชนะกุล. 2539 : 30 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1970. *Encounter Group*. p. 121 – 122) กล่าวอ้างอิงถึงผลงานวิจัยของกิบป์ (Gibb) ว่าการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรค์ทางด้านจิตวิทยามาก จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นใจมากขึ้น ในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจลดน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพาซึ่งกันและกัน คือ เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

ชอร์ (ชาติชาย ปิลวาสน์. 2544. : 24 ; อ้างอิงจาก Shaw. 1971. *Group Dynamics : The Psychology of Small Group Behavior*. p. 57) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มมีความสำคัญต่อการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นหลายด้าน ดังนี้

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น
2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Study Skill) เป็นทักษะเน้นการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การรายงาน ฯลฯ

3. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล

4. ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน การเป็นผู้นำแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีความสำคัญต่อตนเองและผู้อื่น ได้ตระหนักถึงการรับรู้ความรู้สึกในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น รู้จักควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม เสริมสร้างความสามัคคี มีวินัย มีความรับผิดชอบ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ทำให้พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันอย่างเป็นกระบวนการ

2.3 ประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม

ได้มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม ดังต่อไปนี้

ยัง (Young. 1972 : 630 – 632) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนเป็นกลุ่มอย่างกว้างขวาง ดังนี้

1. บรรยายาการเรียนเป็นกันเองมากขึ้น ทำให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยและไม่เคร่งเครียด เมื่อทำงานเป็นกลุ่ม

2. ช่วยแก้สับสนช่วยให้นักเรียนบางคน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้นักเรียนทุกคนรู้สึกตัวว่า มีความสำคัญต่อกลุ่มเท่ากัน ความเชื่อมั่นในตนเองก็จะถูกกระตุ้นให้มีเพิ่มมากขึ้น

3. การเรียนเป็นกลุ่มจะช่วยลดปัญหาเรื่องระเบียบวินัย

4. การเรียนเป็นกลุ่มจะเสริมสร้างความสามัคคี การรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนต่อกลุ่ม

5. ฝึกให้นักเรียนรู้จักอภิปราย การเสนอแนะการซักถาม ตลอดจนการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่กันนักเรียนด้วย

ผกา บุญเรือง (2525 : 27) กล่าวว่า การทำงานกลุ่มเป็นการส่งเสริมให้เกิดทักษะการทำงานร่วมกัน ความร่วมมือในการทำงาน ความเป็นผู้นำ ผู้ตาม การเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม รวมทั้งทักษะในการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ทิศนา ขัมมณีและคณะ (2536 : 80) กล่าวว่า การที่เด็กได้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม อาจจะทำงานร่วมกันหรือไม่ทำงานร่วมกันโดยตรง เด็กจะเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เด็กได้รับการถ่ายทอดมารยาทและกติกาทางสังคม เกิดสำนึกความรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 4) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มจะเริ่มขึ้นนับตั้งแต่มีบุคคล 2 คนขึ้นไป มาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เมื่อมนุษย์เข้ามารวมกลุ่มกันก็จะเกิดเป็นบทบาทของกลุ่มขึ้นมา ทั้งนี้เพราะกลุ่มมีอิทธิพลอยู่ในตัวมันเอง อิทธิพลของกลุ่มสามารถที่จะขัดเกลาลักษณะท่าทีของสมาชิกในกลุ่มให้แปรเปลี่ยนไปได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการในกลุ่ม เช่นคุณภาพของสมาชิกในกลุ่ม ความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ตลอดจนระเบียบปฏิบัติที่รัดกุม เหมาะสม นอกจากนี้การทำงานร่วมกันยังก่อให้เกิดพลังในการทำงาน เพราะงานที่ยากและมีปริมาณมากก็สามารถจะทำได้โดยยาก หรือถ้าสำเร็จได้อาจล่าช้าและไม่ดีเท่าที่ควร

สรุปได้ว่า กลุ่มมีประโยชน์ต่อสมาชิกในด้านการส่งเสริมความสามารถในการแสดงออก ความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบ ตลอดจนคุณภาพของสมาชิกในกลุ่มที่สามารถทำให้ได้ผลงานที่ร่วมกันทำอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ลักษณะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

ซัลลิแวน (สุภาวดี บุญญวงศ์. 2527 : 2 ; อ้างอิงจาก Sullivan. 1958. p. 7) ได้อธิบายลักษณะของกิจกรรมกลุ่มไว้ ดังนี้

1. สมาชิกวางแผนร่วมกับผู้นำกลุ่ม
2. สมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบต่องานกลุ่มร่วมกัน
3. สมาชิกทุกคนได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานกลุ่มได้อย่างเต็มที่ บรรยายภาค

ภายในกลุ่มมีความเป็นกันเอง เป็นมิตรต่อกัน และมีความเป็นประชาธิปไตย

ผกา บุญเรือง (2525 : 28) กล่าวว่า การทำงานกลุ่ม (Group Work) หมายถึง การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน มีการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของสมาชิก และมีผลผลิตของกลุ่ม

จิตติพร พิษณุกุล (2538 : 12) กล่าวว่า การทำกิจกรรมกลุ่ม นอกจากจะช่วยพัฒนาสร้างเสริมทัศนคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลสามารถเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มได้แล้ว ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การทำให้บุคคลรู้สึกภาคภูมิใจ เชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าพูด กล้าตัดสินใจ และสามารถแก้ปัญหาได้

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า ลักษณะการทำงานเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพต้องมีบรรยากาศที่เป็นกันเองมีการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ทั้งในด้านความคิดและการแสดงออก และเป็นการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน มีการวางแผน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกทุกคนรับผิดชอบต่องานกลุ่มร่วมกันเพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จในการทำงาน

2.5 แนวการจัดกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมกลุ่มมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ จำนวนของสมาชิกในกลุ่มขนาดของกลุ่มและจุดมุ่งหมายของกลุ่ม อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในกลุ่ม ซึ่งเยาวพา เดชะคุปต์ (2517 : 34) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มว่า ขนาดของกลุ่มที่จะช่วยให้การทำงานหรือการเรียนการสอนประสบผลดี ควรเป็นกลุ่มขนาดเล็กซึ่งมีขนาดประมาณ 5 – 15 คน

อารี เกษมรติ (2533 : 39) ได้สรุปขนาดของกลุ่มเด็กปฐมวัยไว้ว่า เด็กในวัย 5 – 6 ปี สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและกลุ่มเพื่อนจำนวนประมาณ 2-5 คน ในลักษณะให้ความร่วมมือกันได้ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นนี้จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้บทบาทของตนเอง มีความเชื่อมั่น สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สุทธาภา โชติประดิษฐ์ (2537 : 25) สรุปว่า ขนาดของกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัย 5 – 6 ปี กลุ่มย่อยควรมีประมาณ 5 – 7 คน เพราะธรรมชาติของเด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ทำให้เด็กไม่เข้าใจ บทบาทของตนเองและผู้อื่น การแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อย ทำให้ครูมีโอกาสดูแลการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการกลุ่มที่

เกี่ยวข้องกับสมาชิกในกลุ่มได้ง่ายกว่ากลุ่มใหญ่ และสมาชิกในกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองได้เต็มที่มากกว่า

สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ (2522 : 193 – 194) ได้เสนอแนวทางในการจัดกลุ่ม ดังนี้

1. จัดกลุ่มโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น สัญลักษณ์แทนผัก ผลไม้หรือรูปสัตว์ เป็นต้น ครูจะเตรียมกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ ให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับเด็กทุกคน ถ้าต้องการให้มี 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ครูต้องเตรียมกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ ดังนี้

ผัก : ผักชี ผักกาดขาว พริก มะเขือ พัก

ผลไม้ : แดงโม ส้มโอ กล้วย ส้ม น้อยหน่า

สัตว์ : แมว สุนัข กระต่าย ม้า ลิง

ดอกไม้ : ดอกกุหลาบ ดอกจำปา ดอกมะลิ ดอกบัว ดอกบานไม่รู้โรย

ครูจะนำกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ เหล่านี้คว่ำไว้บนโต๊ะ ให้เด็กมาหยิบเองหรือครูแจกให้ จากนั้นให้เด็กหยาหยกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ แล้วเข้ากลุ่มตามประเภทของสัญลักษณ์ กลุ่มใดที่ได้ครบก่อนให้เป็นผู้เข้ากลุ่มก่อน และปรบมือให้

2. จัดกลุ่มโดยใช้ระบบตัวเลข เช่น ถ้าต้องการจัดเป็น 2 กลุ่ม ก็ให้เด็กนักเรียนนับเรียง 1 – 2 ผู้ที่นับ 1 อยู่กลุ่มที่ 1 ผู้ที่นับ 2 อยู่กลุ่มที่ 2 เป็นต้น

3. จัดกลุ่มตามสบาย ครูกำหนดจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม เช่น บอกเด็กว่าจับกลุ่ม 3 คนก็ให้เด็กจับกลุ่มให้ได้กลุ่มละ 3 คน กลุ่มใดจัดได้ก่อนให้ยกมือขึ้นและจับมือกันไว้ เด็กจะมีโอกาสเลือกเพื่อนเพื่อเข้าร่วมกลุ่มตามความสนใจ และความพอใจของตนเอง

จากแนวทางในการจัดกลุ่มดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นขั้นตอนการจัดกลุ่มที่ง่ายสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะไม่ยุ่งยากและซับซ้อน เด็กจะเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งยังช่วยฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กด้วย เช่น ทักษะการฟัง การสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ และได้เรียนรู้การใช้สัญลักษณ์ด้วยวิธีง่าย ๆ ทั้งนี้สำหรับครูที่จะนำวิธีการใดมาใช้ในการจัดกลุ่มกับเด็กปฐมวัยนั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านของจำนวนเด็ก ตลอดจนพัฒนาการของเด็กปฐมวัยด้วย และที่สำคัญในการจัดกลุ่มนั้นจะต้องเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนให้มากที่สุด

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมกลุ่ม

งานวิจัยในต่างประเทศ

โรเจอร์ส (จิตรา ชนะกุล. 2539 : 30 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1970. *Encounter Groups*. p.121–122) กล่าวอ้างถึงผลการวิจัยของกิบ (Gibb) ที่พบว่า การทำกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มจะส่งผลส่งเสริมสร้างสรรคทางด้านจิตวิทยาอย่างมาก จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ ทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นใจยิ่งขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึ่งพาซึ่งกันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

เพ็ตตี (Petty. 1994 : 4) ได้ศึกษาแบบแผนการเข้ากลุ่มและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อกันของเด็กก่อนวัยเรียนในสิ่งแวดล้อมทางสังคม (ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) จากการศึกษาเชื่อว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 4 – 5 ปี ช่วงระยะเวลา 8 เดือน โดยสังเกตในขณะที่เด็กเล่น ทำกิจกรรมกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีทักษะกระบวนการทางสังคม (Process Social Skill) และแบบแผนการติดต่อสื่อสารทางภาษา (verbal Communication Strategies) จะเป็นที่ยินชมและยอมรับจากเพื่อนเมื่อพวกเขาจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

งานวิจัยในประเทศ

ทองคำ บุญประเสริฐ (2535 : 131 – 137) ได้ศึกษาการทดลองใช้วิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่สอนโดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่สอนโดยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาได้ดีในเด็กระดับอายุ 4 – 5 ปี แต่ในช่วงอายุ 5 – 6 ปี จะใช้วิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หรือใช้วิธีสอนปกติก็ไม่ให้ผลในด้านสติปัญญาแตกต่างกัน

สุดาทิพย์ ภูพานิช (2536 : 57 – 58) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมในวงกลมเป็นกลุ่มย่อยที่มีต่อความสามารถในการรับรู้และการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมเป็นกลุ่มย่อยมีพัฒนาการด้านความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ให้เด็กทั้งชั้นทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ พบว่า มีพัฒนาการด้านความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ฐิติพร พิษณุกุล (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบปกติ

จิตรา ชนะกุล (2539 : 63 – 65) ได้ศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อย มีพัฒนาการของความมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อยมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ การรู้จักเวลา ความซื่อสัตย์ ความอดทนอดกลั้น ความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความเป็นผู้นำผู้ตาม สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชไมมน ศรีสุรักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบปกติ หลังการทดลองมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ

ทบทวน มีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541 : 74) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย ขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กปฐมวัยหลังจากจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มไปแล้ว จะมีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันนั้น จะทำให้เด็กเกิดพัฒนาการที่ดี ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม เด็กได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยการกระทำ การได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม ในบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลิกลักษณะที่ดี คือ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ มีความอดทนอดกลั้น เชื้อมั่นในตนเอง ตลอดจนมีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

3.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยแรกเกิดถึง 6 ปี จะมีพัฒนาการของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นวัยแห่งการเรียนรู้และต้องการการส่งเสริมพัฒนาการที่ถูกต้อง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้เด็กได้มีพัฒนาการเจริญเติบโตเต็มศักยภาพของแต่ละคนไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 14) มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ ดังนี้

ราศรี ทองสวัสดิ์ และคนอื่น ๆ (2529 : 2) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

พัฒนา ชัชพงศ์ (อำพร ศรีหรัญ. 2540 : 33 ; อ้างอิงจาก พัฒนา ชัชพงศ์. 2530. เอกสารการบรรยายชุดที่ 3 แผนการศึกษาปฐมวัย. หน้า 24) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาครบทุกด้าน ไม่ได้มุ่งอ่านเขียนเช่นในระดับประถมศึกษา แต่จะเป็นการปูพื้นฐานให้ โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็ก และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 58) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ไว้ว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัยโดยให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการเล่น การลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ

อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีเป้าหมายให้อ่านเขียนได้ตั้งเช่นในระดับประถมศึกษา แต่เป็นการปูพื้นฐานหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ทักษะในการสังเกตโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2538 : 56 – 57) กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์ หมายถึง ทุก ๆ อย่างที่เด็กหรือผู้เรียนได้รับจากโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ ตามจุดประสงค์ที่ทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้ตั้งไว้

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540 : 49) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดระบบประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยควรได้รับ มีการกำหนดจุดประสงค์การดำเนินกิจกรรมโดยเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และในการดำเนินกิจกรรม ผู้สอนควรคำนึงถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างครูกับเด็ก เด็กกับเด็ก การจัดหาสื่ออุปกรณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับวัย และที่สำคัญมากอีกประการหนึ่งคือ การประเมินสิ่งที่เด็กเรียนรู้จากกิจกรรม โดยคำนึงถึงความครอบคลุมของการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

จากความหมายของการจัดประสบการณ์ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์เป็นการจัดกิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ จัดเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็กแต่ละคนเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับประสบการณ์ตรง เกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า และเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เต็มตามศักยภาพและความสามารถของเด็กแต่ละคน

3.2 ความสำคัญของการจัดประสบการณ์

เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การส่งเสริมการจัดประสบการณ์ โดยให้เด็กลงมือกระทำเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (Learning by Doing) โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางจึงมีความสำคัญมาก ดังที่ ดิวอี้ (จักรสิน พิเศษสาธิต. 2521 : 232 ; อ้างอิงจาก Dewey. n.d.) ได้กล่าวว่า เด็กเรียนรู้ได้ดีเมื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็กเป็นประสบการณ์ตรง เด็กเหล่านี้จะได้ฝึกการคิด การแสดงออกอย่างอิสระสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์นั้น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาของตนและส่วนรวมด้วย เพื่อเป็นรากฐานที่จะสร้างความเข้าใจอย่างแท้จริง เนื่องจากเด็กปฐมวัยกำลังมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงมากที่สุด (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 4)

การจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 24) มีดังนี้

1. เป็นการจัดโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3 – 6 ปี ทุกคนทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ เพื่อให้เด็กพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาผ่านกระบวนการเล่นที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และเป็นการร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถานศึกษาและชุมชน

2. มุ่งให้เด็กพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

3. ครอบคลุมประสบการณ์ที่สำคัญที่เด็กทุกคนควรได้รับมี 9 ประการ คือ การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ, การใช้ภาษา, การเรียนรู้ทางสังคม, การเคลื่อนไหว, ดนตรี, การจำแนก เปรียบเทียบ, จำนวน, มิติสัมพันธ์ และเวลา

จากความสำคัญที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทุกด้านอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การจัดประสบการณ์ ควรจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางด้วยการจัดประสบการณ์ตรง โดยจัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งบรรยากาศที่เป็นอิสระอบอุ่นและปลอดภัย จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันซึ่งจะนำไปสู่พัฒนาการการเรียนรู้และทักษะด้านต่าง ๆ

3.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยการใช้ร่างกายและประสาทรับรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งแนวคิดของนักปรัชญาการศึกษา นักปฐมวัยศึกษา และนักทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ มีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์และกิจกรรมในระดับปฐมวัยศึกษานั้นมีหลายบุคคลด้วยกัน

(สิริมา ภิญโญนันตพงษ์, 2538 : 18 – 21) ได้แก่

ล็อก (Lock) มีความเห็นว่า เด็กทารกนั้นเปรียบเสมือนผ้าขาว ประสบการณ์ต่าง ๆ และสิ่งแวดล้อมจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ทำให้เด็กมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน

สกินเนอร์ (Skinner) เชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นด้วยตัวเสริมแรง ดังนั้นในการสอนครูสามารถนำเด็กไปสู่พฤติกรรมหรือการเรียนรู้ที่ต้องการได้

รุสโซ (Rousseau) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ซึ่งเชื่อในพื้นฐานความดีในสัญชาตญาณของมนุษย์เรา เป็นนักภูมิภาวนิยมที่มีความเห็นว่า ถ้าเราให้โอกาสเด็กเจริญเติบโตตามวิถีทางธรรมชาติแล้ว เด็กจะพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ เพราะฉะนั้น พ่อแม่หรือครูควรหลีกเลี่ยงที่จะขัดขวางการเจริญเติบโตตามธรรมชาติของเด็ก ไม่บังคับเด็ก

ฟรอยด์ (Freud) มีความเห็นว่า อิทธิพลสำคัญที่สุดของพัฒนาการนั้นมาจากภายในตัวเด็กทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และทางกาย

เกเซล (Gesell) มีความเห็นว่า พัฒนาการของเด็กจะเป็นไปตามธรรมชาติตามอายุของเด็ก เมื่อถึงวันนั้น เด็กจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องไปเร่งหรือฝึกเด็ก นักการศึกษาหรือพ่อแม่ควรให้อิสระเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ

เปียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสได้อธิบายถึง กระบวนการคิดและสร้างความรู้ของเด็ก หลักการทางทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเปียเจต์หลายประการที่ช่วยครูให้คิดสร้างสรรค์ จัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก กล่าวคือ

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่อาศัยความกระตือรือร้น ทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้เรียน
2. พัฒนาการแต่ละขั้นจะดำเนินไปตามลำดับขั้นตอน จะข้ามขั้นไม่ได้ และด้วยอัตราที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล

3. ภาษาไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และความคิดรวบยอดเพียงอย่างเดียว

4. พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กส่งเสริมได้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น ผู้ใหญ่ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ดิวอี้ (Dewey) ได้พัฒนาแนวคิดที่ว่า ประสบการณ์สำหรับเด็กเกิดขึ้นได้ต้องใช้ความคิดและการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทดลองและค้นพบด้วยตนเอง ไม่นิยมการสอนให้เด็กท่องจำ แต่เชื่อในการให้อิสระเด็ก ได้สำรวจ เล่นในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยกิจกรรมที่จะนำไปสู่ความสนใจของเด็ก ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กนั้นจะเรียนสิ่งที่เด็กเกี่ยวข้องด้วย หรือต่อเมื่อเด็กยอมรับด้วยใจเขาเอง หรือสมัครใจทำเอง การที่เด็กจะเรียนมากน้อยเพียงใดก็แล้วแต่ว่าสิ่งนั้นจะมีความสำคัญต่อเด็กเพียงใด หรือเกี่ยวข้องมีความหมายเพียงใด หรือเกี่ยวข้องมีความหมายกับสิ่งที่เด็กทราบอยู่แล้ว

จะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นควรตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดหลักการและทฤษฎีของนักการศึกษาหลายท่าน ทั้งนี้เนื่องจากสามารถนำมาใช้จัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก ซึ่งในแต่ละแนวคิดนั้นจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความเชื่อและความเหมาะสมในการเลือกนำไปปฏิบัติของแต่ละบุคคล แต่การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กจะบรรลุผลตามเป้าหมายได้นั้น สิ่งสำคัญคือบทบาทครู เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมการจัดกิจกรรมล้วนแต่เป็นหน้าที่ของครูในการวางแผนให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

3.4 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ได้มีผู้เสนอแนะหลักการจัดประสบการณ์ดังต่อไปนี้

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 : 76 – 81) ได้กล่าวถึงเป้าหมายและหลักการในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ว่า การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้เจริญพัฒนาไปในรูปแบบที่พึงประสงค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ครูหรือผู้ดูแลเด็กจึงควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุที่มาของพฤติกรรม และลักษณะของพัฒนาการโดยทั่วไปดังได้กล่าวมาแล้ว เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดประสบการณ์ที่จะส่งเสริมพัฒนาการดังกล่าวโดยให้สอดคล้องกับความพร้อม วุฒิภาวะ ความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของเด็ก ตลอดจนป้องกันหรือแก้ไขพฤติกรรมที่อาจเป็นปัญหาได้อย่างเหมาะสม และได้เสนอแนะหลักการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของเด็ก มิฉะนั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จ
2. การจัดประสบการณ์ต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของเด็ก
3. การจัดประสบการณ์ต้องสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนตนเองให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
4. การจัดประสบการณ์ต้องเหมาะสมกับเศรษฐกิจ อุปกรณ์การสอนควรเป็นสิ่งที่มีหาได้ในท้องถิ่นนั้นไม่จำเป็นต้องซื้อหาทั้งหมด อาจนำวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงทำเป็นอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 23) ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกันจึงควรจัดให้มีกิจกรรมหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัย ตรงกับความสามารถและความต้องการของเด็กเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจและความสามารถ
2. กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งกิจกรรมที่ให้เด็กได้ทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม
3. กิจกรรมที่จัดควรมีความสมดุล คือ ให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ ที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม
4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการ และความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

5. กิจกรรมที่จัดควรเน้นสื่อของจริงให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ และผู้ใหญ่

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งประสบการณ์ที่จัดจะต้องครอบคลุมประสบการณ์ทั้ง 9 ประการตามหลักสูตร

พัฒนา ชัชพงศ์ (นงเยาว์ คลินิกคลาย. 2543 : 21 ; อ้างอิงจาก พัฒนา ชัชพงศ์. 2531. การจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา หน่วยที่ 2 ชุดอบรมบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา หน่วยที่ 2. หน้า 7) ได้ประมวลหลักการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมไว้ดังนี้

1. เป็นการปูพื้นฐานให้กับเด็ก โดยคำนึงถึงความสามารถและความเหมาะสมกับวัยของเด็ก เป็นหลักการจัดกิจกรรมปูพื้นฐานทักษะทางการเรียนรู้เป็นการฝึกการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เช่น การมอง การดม การฟัง การชิมรส และการสัมผัส

2. บูรณาการหน่วยประสบการณ์เข้าด้วยกัน การจัดการศึกษาปฐมวัยไม่ได้แบ่งเป็นรายวิชา แต่จัดรวมกัน (บูรณาการ) เป็นหน่วยประสบการณ์ โดยแต่ละหน่วยจะประมวลทุกวิชาให้เด็กได้เรียนรู้ การบูรณาการ หมายถึง การจัดรูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และนำสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ในทุกด้านมาลำดับความสำคัญของประสบการณ์ จัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับระดับพัฒนาการ และธรรมชาติของเด็ก หลักบูรณาการที่เหมาะสม คือ

2.1 ยึดตัวเด็กเป็นสำคัญ เน้นเรื่องที่เด็กสนใจและใกล้ตัวเด็ก ให้เด็กได้มีโอกาสทำ

กิจกรรม อาจเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ความยาก - ง่ายของกิจกรรมควรมีปะปนกัน

2.2 สอดคล้องกับพัฒนาการ เด็กปฐมวัยมีความสนใจในสิ่งแวดล้อมรอบตัว ฉะนั้นจึงเลือกสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่คุ้นเคยมาให้เด็กได้เรียนรู้

2.3 ให้ประสบการณ์กว้างขวาง เมื่อเด็กพบเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเด็กก็มีโอกาสได้ประสบการณ์หลายด้านพร้อมกัน ดังนั้นการจะช่วยให้เด็กได้ประโยชน์เต็มที่จึงน่าจะจัดประสบการณ์แก่เด็กในรูปแบบบูรณาการ

จากหลักการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ดังกล่าว กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 :

1 - 51) ได้กำหนดกิจกรรมหลักสำหรับเด็กปฐมวัยเป็น 6 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่น มุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกิดความคิดสร้างสรรค์จินตนาการและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมดนตรี เป็นต้น

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้ศิลปะหรือวิธีการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ เช่น การวาดภาพระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น การฉีก ตัด ปะ การประดิษฐ์ การทำกิจกรรมจะเน้นกระบวนการทำงานมากกว่าผลงาน ควรจัดทุกวันและเลือกจัดตามความเหมาะสม

3. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมในวงกลม หรือกิจกรรมที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ ซึ่งจัดให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิด และปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สนทนา อภิปรายซักถาม สาธิต ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

4. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการทำงานประสานสัมพันธ์ของอวัยวะต่าง ๆ การเล่นกลางแจ้งเป็นการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก ช่วยให้เด็กมีร่างกายที่แข็งแรง อารมณ์จิตใจเบิกบาน สดชื่นแจ่มใส มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กและผู้ใหญ่ รับรู้บทบาทของการเล่นและการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมกลางแจ้ง ได้แก่ การเล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นของเล่นประเภทลาก เช่น จูง เล่นน้ำเล่นทราย เคลื่อนไหวข้ามสิ่งกีดขวางอย่างง่าย ๆ เกม และการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ เป็นต้น

5. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามจังหวะอย่างอิสระโดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่น ๆ ประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ รู้จังหวะและควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้

6. เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ฝึกการสังเกต พัฒนาระบวนการคิด และเกิดความคิดรวบยอด เกมการศึกษามีกฎกติกาง่าย ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น เกมการจับคู่สิ่งของที่เหมือนกัน เกมการเรียงลำดับ เป็นต้น

ซึ่งกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมนี้สามารถนำมาจัดลงในตารางกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที ส่วนกิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรีอาจใช้เวลา 30 - 60 นาที นอกจากนี้มีความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กับกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมสงบและเคลื่อนไหว กิจกรรมที่ใช้ความคิดและกิจกรรมผ่อนคลาย ควรจัดให้ครบทุกประเภท ดังตัวอย่างการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2540ค : 45 - 46)

ตัวอย่างการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน

08.00 – 08.30 น.	รับเด็ก
08.30 – 08.45 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
08.45 – 09.00 น.	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ
09.00 – 09.20 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20 – 10.20 น.	กิจกรรมศิลปะและเล่นเสรีตามมุม
10.20 – 10.30 น.	พัก (ของว่างเช้า)
10.30 – 10.45 น.	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กิจกรรมในวงกลม)
10.45 – 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 12.00 น.	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 – 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 – 14.30 น.	พัก (ของว่างบ่าย)
14.30 – 14.50 น.	เกมการศึกษา
14.50 – 15.00 น.	เตรียมตัวกลับบ้าน

หมายเหตุ กิจกรรมประจำวันที่น่าเสนอนี้ สามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน

โรงเรียน ตัวเด็ก อาจสลับกิจกรรมก่อนหลัง เร็วหรือช้ากว่าตารางที่น่าเสนอ แต่ควรจัดให้ครบทุกประเภท

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ควรจัดในรูปแบบบูรณาการผ่านการเล่น ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดกิจกรรมที่มีรูปแบบที่หลากหลายให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ โดยมุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทุกด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และจะต้องจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็กเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน

3.5 แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 : 34 – 35) จึงได้กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
3. ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเองโดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
4. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้เด็กมีความสุข

5. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
 6. จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกตสำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง
 7. จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของกับเด็ก และกับผู้ใหญ่
 8. จัดให้มีความสุข มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ
 9. จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
 10. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
 11. จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 12. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติและรักท้องถิ่น
 13. จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้
 14. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
 15. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก
- เยาหวา เดชะคุปต์ (2540 : 15) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในทศวรรษหน้า ไว้ดังนี้
1. มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบหน่วยการสอน โดยไม่มีการแยกเป็นรายวิชาโดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนทุก ๆ ด้านเป็นสำคัญ โดยเน้นการเล่นเป็นหัวใจของการเรียนรู้
 2. มีการพิจารณานำเอาวัฒนธรรมทางการศึกษาปฐมวัยมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม และเลือกประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้แก่เด็ก
 3. มีการจัดกิจกรรมการเล่นแบบต่าง ๆ บรรจุไว้ในกิจกรรมประจำวัน เพราะการเล่นเป็นหัวใจของการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ซึ่งนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาและการสร้างสิ่งต่าง ๆ อีกด้วย
 4. กิจกรรมที่จัดควรเน้นการปฏิบัติจริง เช่น การทำอาหาร การไปทัศนศึกษา เป็นต้น
 5. ให้เด็กเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และตั้งเป้าหมายฝึกสร้างให้คิด กล้าคิดกล้าทำ การคิดริเริ่มและพัฒนาการเป็นตัวของตัวเอง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540 : 36 - 38) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมในวงกลม (กิจกรรมเสริมประสบการณ์) ไว้ว่า เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงาน และการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต

คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2540 : 16 – 17) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ไว้ว่า มีวิธีดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมและกระตุ้นให้เด็กสนใจที่จะร่วมกิจกรรมต่อไป กิจกรรมที่ใช้อาจเป็นการร้องเพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย ทำใบ้ ฯลฯ ซึ่งจะใช้เวลาสั้น ๆ

2. ขั้นสอน เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้รับความรู้และประสบการณ์ด้วยกิจกรรมหลายรูปแบบ เช่น

2.1 การสนทนา ชักถาม อภิปราย เป็นการพูดคุย ชักถามระหว่างครูกับเด็ก หรือเด็กกับเด็ก ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

2.2 การเล่านิทาน ครูจะเล่านิทานที่เกี่ยวกับเรื่องราวที่ครูต้องการให้เด็กเข้าใจหรือให้ปฏิบัติตาม ส่วนมากจะเป็นการปลูกฝังหรือการสอนในเรื่องที่เป็นนามธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น เพราะเด็กในวัยนี้จะชอบฟังนิทาน และชอบเลียนแบบตัวละครในนิทาน ในการเล่านิทานครูอาจใช้รูปภาพหุ่น หรือส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ประกอบ

2.3 การสาธิต การปฏิบัติการทดลอง เป็นการสอนที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ตนเองได้ทดลอง เป็นการฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

2.4 การประกอบอาหาร ในบางหน่วยที่สอนเกี่ยวกับผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ครูอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร ทั้งนี้เด็กจะได้รับประสบการณ์จากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของอาหารดิบสุก รับรู้รสและกลิ่นของอาหาร เรียนรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. ขั้นสรุปบทเรียน เป็นการสรุปสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนไปทั้งหมดให้เด็กได้เข้าใจดียิ่งขึ้น ซึ่งครูอาจใช้คำถาม เพลง คำคล้องจอง เกม ฯลฯ ในการสรุปเรื่องราว

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น จะต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมแบบบูรณาการที่สนองต่อความต้องการความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความสามารถและความเหมาะสมกับวัยของเด็กเป็นหลัก เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง ครูเป็นเพียงผู้ควบคุมกิจกรรมและอำนวยความสะดวกแก่เด็ก

3.6 การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

3.6.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

แจ็กแมน (Jackman. 1997 : 190) กล่าวว่ากิจกรรมการประกอบอาหาร เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากกระบวนการในการทำงาน เริ่มตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการทำ ความสะอาดอุปกรณ์และสถานที่ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการประกอบอาหารจะทำให้เด็กได้รับความรู้ เกิด ความรู้สึกประสบความสำเร็จและเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการรับประทานอาหารที่ติดตัวไปตลอดชีวิต

วไลพร พงษ์ศรีทัศน์ (2533 : 6) และบุญประจักษ์ วงษ์มงคล (2536 : 8) กล่าวว่า กิจกรรม ประกอบอาหาร เป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทดลองและปฏิบัติด้วยตนเองจากของจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้

ปวีณา (นามแฝง) (2539 : 113) กล่าวว่า กิจกรรมการประกอบอาหาร เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กได้รู้จักคิด ลงมือทำ และนำไปสู่ผลลัพธ์ด้วยตัวของเด็กเอง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการคิดและ เรียนรู้ในเรื่องอื่น ๆ ด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 45) กล่าวว่า การประกอบอาหาร เป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้รับการจัดประสบการณ์ตรงจากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของอาหารดิบ – สุก รับรู้รส และกลิ่นของอาหาร เรียนรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น

สรุปได้ว่า กิจกรรมการประกอบอาหาร หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เปิด โอกาสให้เด็กได้ลงมือทดลอง และปฏิบัติการด้วยตนเองจากของจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการเรียนรู้ เด็กได้รู้จักกระบวนการในการทำงาน รู้จักคิด ลงมือทำ และนำไปสู่ผลลัพธ์ด้วยตัวของเด็กเอง

3.6.2 จุดมุ่งหมายและความสำคัญของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

การประกอบอาหาร เป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและสร้างความสนใจในการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างดี กิจกรรมนี้ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลงานหรืออาหารที่ทำเสร็จ แต่อยู่ที่กระบวนการระหว่างการทำกิจกรรมเป็น สำคัญ

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 41 – 42) กล่าวไว้ว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีส่วนช่วยให้เด็กเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1 ภาษา เด็กได้อธิบายเกี่ยวกับการวางแผนร่วมกัน ได้ฟังและปฏิบัติตามวิธีทำ ได้ เรียนรู้ศัพท์ใหม่ ๆ ได้อ่านสูตรและวิธีทำ

2 สังคมศึกษา เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่บ้าน ได้ทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้ว่า อาหารมาจากไหน และขนส่งมาได้อย่างไร

3. วิทยาศาสตร์ ได้เรียนรู้ว่าอาหารได้มาจากอะไรบ้าง และมีการเปลี่ยนรูปร่างอย่างไร

4. คณิตศาสตร์ ได้ชั่ง ตวง วัดเครื่องปรุง ได้เข้าใจเรื่องปริมาณและการซื้อขาย

5. สุขภาพและความปลอดภัย เด็กเข้าใจว่ามีอาหารหลายชนิดที่ช่วยให้ร่างกายเจริญ เติบโต เข้าใจว่าการทำอาหารสามารถทำได้อย่างปลอดภัย เด็กได้ฝึกฝนเกี่ยวกับการสร้างสุขนิสัยที่ดี เช่น การล้างมือ การล้างภาชนะ อีกทั้งยังช่วยให้เด็กเกิดภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง เพราะได้ทำสิ่งที่มีความ ประโยชน์

วาซิล (นามแฝง) (2543 : 27 - 29) กล่าวไว้ว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านร่างกาย ได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายขณะทำกิจกรรม ได้พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เช่น ในขณะที่หั่นผัก

2. ด้านอารมณ์ เด็ก ๆ มีความสุขขณะที่ได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง รู้จักรอคอย เช่น คอยอาหารสุก

3. ด้านสังคม เมื่อทำอาหารร่วมกับเพื่อนก็ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ ร่วมมือกัน

4. ด้านสติปัญญา เด็กจะได้รับความรู้ครอบคลุมเกือบทุกวิชา ไม่ว่าจะเป็น

- คณิตศาสตร์ ได้จากการนับจำนวน การตวงสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาประกอบอาหาร เช่น น้ำตาล 2 ช้อนชา ไข่ 5 ฟอง น้ำตาลทราย 3 ช้อน ฯลฯ หรือการแบ่งครึ่งแตงกวา หั่นมะเขือเทศเป็น 2 ส่วน แบ่งอีกครั้งเป็น 4 ส่วน ฯลฯ

- วิทยาศาสตร์ ได้ดูการเปลี่ยนสถานะของสสาร เช่น น้ำตาลทรายละลายในน้ำร้อน น้ำเมื่อถูกความร้อนจะมีไอลอยขึ้นมา เนื้อดิบเมื่อมีการถูกความร้อนจะเปลี่ยนสี เช่น กุ้งกลายเป็นสีส้มขึ้น เปลี่ยนกลิ่นจากกลิ่นคาวกลายเป็นกลิ่นหอม ชวนทาน ฯลฯ โดยที่ครูต้องคอยตั้งคำถามให้เด็กหัดสังเกตด้วย

- ภาษาไทย นอกจากจะได้เรียนรู้คำศัพท์ที่เป็นชื่อของส่วนประกอบของอาหารแล้ว เด็กยังได้พูดคุยโต้ตอบกับคุณครู หรือพูดคุยแสดงความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ ตลอดเวลาที่ทำกิจกรรม อีกทั้งเด็กยังได้เห็นและได้อ่านป้ายส่วนผสมที่คุณครูติดไว้ ซึ่งทำให้เด็ก ๆ เข้าใจและเห็นความสำคัญของการอ่านอีกด้วย

นอกจากนี้ เด็กยังได้เรียนรู้เรื่องสีต่าง ๆ เช่น แครอทสีส้ม แตงกวาสีเขียว หอมหัวใหญ่สีขาว น้ำมันสีเหลือง ได้เปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ที่ได้สัมผัส ได้ชิม เช่น จืด – เค็ม, เปรี้ยว – หวาน, เหนียว – เปื่อย, เย็น – ร้อน, นุ่ม – แข็ง ฯลฯ รวมทั้งยังรู้จักระเบียบวินัย เช่น รู้จักกวาด ล้างทำความสะอาด เก็บอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่นำออกมาใช้หลังทำอาหารเสร็จด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535 : 7) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารไว้ ดังนี้

1. สนุกสนาน ปลูกฝังให้เด็กรักการทำงาน
2. ได้สังเกตกระบวนการเปลี่ยนแปลง
3. สร้างทัศนคติที่ดีในการรับประทานอาหาร
4. ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
5. ฝึกการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ การสังเกต การชิมรส การดมกลิ่น การฟัง เสียงที่เกิดขึ้น การสัมผัส
6. รู้จักขั้นตอนการเตรียม การจัดเก็บและทำความสะอาด
7. รู้จักมารยาทในการรับประทานอาหาร

8. เพิ่มพูนพัฒนาการทางภาษา
9. เพิ่มทักษะกระบวนการคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
10. รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม

เคลฟแสดด (Klefstad. 1995 : 33) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีประโยชน์ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษา การเขียนและการอ่าน เด็กคุ้นกับเสียงอักษร ลำดับเหตุการณ์ คิดภาษามาอธิบายเหตุการณ์ ใช้ภาษาอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สังเกตการเขียนคำ และสร้างหนังสือขึ้นมา
2. คณิตศาสตร์ เด็กได้เรียนรู้ทักษะการวัด การกะประมาณ ความคิดรวบยอดของคำว่า มากกว่า – น้อยกว่า มาก – น้อย เต็ม – ว่างเปล่า เปรียบเทียบจำนวน การนับ
3. วิทยาศาสตร์ เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ฝึกทักษะการสังเกต การทำนาย
4. ทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก เด็กได้ตัดหรือหั่นส่วนผสม จัดตกแต่งอาหาร
5. ศิลปะ โดยการนำเศษวัสดุที่เหลือจากการประกอบอาหาร เช่น เปลือกกล้วย เปลือกไข่ มาสร้างสรรค์งานศิลปะ

6. สุขภาพอนามัย ฝึกให้มีสุขนิสัยที่ดี รักษาความสะอาด รู้จักแยกแยะอาหารที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์ รู้จักใช้อุปกรณ์ในการประกอบอาหารอย่างปลอดภัย

7. ดนตรี เด็กร้องเพลงที่เกี่ยวกับการประกอบอาหาร เล่นกับนิ้วมือ หรือเขียนเนื้อเพลง
8. การเรียนรู้ทางสังคม พัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือและทักษะทางสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม เรียนรู้จากเพื่อนและให้คำแนะนำแก่เพื่อน

บรูเวอร์ (Brewer. 1995 : 397) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ดังนี้

1. วิทยาศาสตร์ สังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น การละลาย เปลี่ยนจากนมเป็นแข็ง ขนาดเล็กลง ขนาดใหญ่ขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงจากน้ำกลายเป็นไอ เป็นต้น
2. ภาษา เรียนรู้คำศัพท์ เช่น ต้ม ตุ่น ม้วน นวด บด ตัดออกเป็นก้อนลูกบาศก์เล็ก ตัดออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ เป็นต้น รู้จักชื่ออาหาร ชื่ออุปกรณ์
3. คณิตศาสตร์ เปรียบเทียบปริมาณ การวัด
4. การเรียนรู้ทางสังคม การร่วมมือกันทำงาน เรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอาหาร ประเพณีเกี่ยวกับอาหาร
5. ความสามารถในการอ่านและเขียน เด็กอ่านแผ่นชาร์ตรายการอาหาร หลังจากอ่านหรือฟังเรื่องราวต่าง ๆ แล้วทำอาหารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ เขียนรายการอาหาร สะสมภาพอาหารหรือวาดภาพอาหารที่ชอบที่สุดทำเป็นสมุดภาพ

แจ๊คแมน (Jackman. 1997 : 191) กล่าวว่า ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ครูควรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้

1. รู้จักรับผิดชอบ เป็นอิสระ และประสบผลสำเร็จ
2. เรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการและอาหารหมู่ต่าง ๆ
3. การทำงานอย่างอิสระและความร่วมมือในกลุ่มย่อย (เด็กอ่อนกว่า, เด็กกลุ่มเล็กกว่า)
4. การทำงานจนเสร็จสมบูรณ์ ตั้งแต่เตรียมการไปจนถึงการทำความสะดวก
5. เรียนรู้เกี่ยวกับอาหารใหม่ ๆ และส่วนประกอบของอาหารจากวัฒนธรรมอื่น ๆ
6. เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่แตกต่างกันในอาหารแต่ละประเภท และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ

การประกอบอาหาร เช่น ชวนา ชวนวน ฟอครัว ฯลฯ

7. รู้จักค่าและความคิดรวบยอด เช่น การวัด ละลาย นวด เขย่า เป็นต้น
8. พัฒนาทักษะทางการอ่านเบื้องต้นจากชาร์ตแสดงวิธีการปรุงอาหาร
9. เรียนรู้ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์และทางวิทยาศาสตร์
10. พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การประสานสัมพันธ์ระหว่างตาและมือ
11. กิจกรรมการประกอบอาหารนำไปสู่กิจกรรมอื่น เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การ

เชิดหุ่น ศิลปะ ฯลฯ

ดาห์ล (Dahl. 1998 : 81 – 82) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ดังนี้

1. การอ่าน เด็กอ่านรายการอาหารซึ่งแสดงด้วยรูปวาดที่มีคำหรือจำนวน
2. คณิตศาสตร์ เด็กเรียนรู้โดยการนับ การวัด การเรียงลำดับ การกะประมาณ
3. วิทยาศาสตร์ พัฒนาทักษะการใช้ประสาทสัมผัส เด็กทุกคนมีโอกาสดูแล สัมผัส

ชิม ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

- 4 กิจกรรมสร้างสรรค์ เด็กใช้จินตนาการในการประกอบอาหาร ตกแต่งรูปร่าง รูปทรง

การเลือกใช้สี

5. เรียนรู้ทักษะทางสังคม เป็นตัวของตัวเอง ปฏิบัติตามข้อตกลง ช่วยเหลือ แบ่งปัน

และร่วมมือกับผู้อื่น

6. การวาดและเขียน เด็กบันทึกประสบการณ์การประกอบอาหารที่โรงเรียนหรือที่บ้าน

พร พันธุ์โอสถ (2543 : 32) กล่าวว่า การประกอบอาหารจะช่วยให้เด็กเรียนรู้พร้อม ๆ ไปด้วยกับการพัฒนาเจตจำนงของตน สำหรับเด็กแล้วการแปรเปลี่ยนจากเมล็ดข้าวแข็ง ๆ มาเป็นผงแป้งหรือน้ำและท้ายที่สุดกลายกลายเป็นอาหารหรือขนมหลากหลายรูปแบบ กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่น่าอัศจรรย์ใจ ชวนตื่นเต้นด้วยเหตุนี้เด็กจึงใจจดใจจ่อ เรียนรู้ไปกับกระบวนการทำอาหารจนกลายมาเป็นอาหารให้เด็กรับประทานและแบ่งปันกับเพื่อน ๆ การได้เห็น ได้ทำ และภาคภูมิใจกับการทำอาหาร ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของการทำงานและพัฒนาขึ้นมาเป็นพลังเจตจำนงในตัวเด็กภายหลัง

ดังนั้น การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีประโยชน์ต่อเด็กมาก ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทั้งในเรื่องภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดนตรี ศิลปะ รวมทั้งการใช้กล้ามเนื้อเล็ก การร่วมมือกันทำงานจนประสบความสำเร็จ อีกทั้งเด็กยังได้พัฒนาโดยองค์รวมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

3.6.3 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535 : 4 – 8) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ดังนี้

1. ขั้นเตรียมงาน มีรายละเอียด ดังนี้

- 1.1 ครูลำดับขั้นตอนการประกอบอาหารที่จะนำมาให้เด็กทำ
 - 1.2 ทำแผนภูมิรายการอาหาร (อาจมีภาพแผนภูมิ)
 - 1.3 ปรีกษาหารือกันระหว่างครูกับนักเรียน
 - 1.4 ติดต่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดเตรียมสิ่งที่นำมาประกอบอาหาร
- เตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ ในการประกอบอาหาร

2. ขั้นปฏิบัติ

- 2.1 ก่อนลงมือประกอบอาหาร ควรปฏิบัติดังนี้
 - 2.1.1 ครูติดแผนภูมิภาพ และขั้นตอนในการประกอบอาหารให้เด็กเห็นชัดเจน
 - 2.1.2 ครูวางแผนและจัดแบ่งงานให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก
 - 2.1.3 ครูจัดวางอุปกรณ์ทุกอย่างให้เด็กเห็นตามขั้นตอนการทำ
 - 2.1.4 แนะนำขั้นตอนในการทำพร้อมกับแนะนำวิธีการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ข้อควรระวังในการใช้และความปลอดภัยในการทำกิจกรรม
- 2.2 ขณะประกอบอาหาร ควรปฏิบัติดังนี้
 - 2.2.1 ครูลงมือสาธิตการประกอบอาหารตามขั้นตอน (อย่างช้า ๆ) ในขั้นนี้ครูอาจให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วย
 - 2.2.2 กระตุ้นให้เด็กได้หัดสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงของอาหารในขณะสาธิต เช่น สี กลิ่น รส ความข้น – ไส รูปร่าง ลักษณะที่เปลี่ยนไป
 - 2.2.3 ฝึกเด็กให้รู้จักการรอคอย รู้จักมารยาทในการทำงานร่วมกัน
 - 2.2.4 ให้เด็กรู้จักแบ่งหน้าที่ในการทำงาน เช่น จัดเก็บสิ่งของที่ใช้นแล้วเข้าที่เก็บโต๊ะ ทำความสะอาดโต๊ะ เก็บถ้วยชาม แก้วน้ำ และทำความสะอาดภาชนะ

3. ขั้นสรุปกิจกรรม ฝึกให้เด็กปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้เด็กเล่าประสบการณ์ ขั้นตอนการทำงาน
2. สนทนา พูดคุยกับเด็กในข้อที่เกิดความสงสัย หรือเกิดปัญหา

3. ช่วยแนะนำสิ่งที่ควรเรียนรู้จากกิจกรรม

4. กระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดจากการร่วมกิจกรรม

จากเอกสารที่กล่าว จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เริ่มตั้งแต่ขั้นการเตรียมงาน ปรัชญาหรือกันระหว่างครูกับเด็กว่า จะทำอาหารอะไร วันไหน เพื่อจะได้จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการประกอบอาหารให้พร้อม ในขั้นปฏิบัติให้เด็กวางแผนแบ่งงานกันทำ ครูแนะนำให้เด็กระมัดระวังในการใช้อุปกรณ์ ดูแลความปลอดภัยในขณะที่เด็กทำกิจกรรม ให้เด็กลงมือประกอบอาหารด้วยตนเอง โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือในโอกาสที่เหมาะสม หลังจากทำอาหารเสร็จแล้ว เด็กเก็บอุปกรณ์ไปล้างและทำความสะอาดสถานที่ ในขั้นสรุปให้เด็กเล่าประสบการณ์ในการประกอบอาหาร ครูจะกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นจากการทำงานร่วมกัน

3.6.4 บทบาทครูในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

แจ็คแมน (Jackman. 1997 : 191 – 192) กล่าวถึงบทบาทครูในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ดังนี้

1. การวางแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
2. หาข้อมูลว่าเด็กแพ้อาหารประเภทใด
3. หาข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อของแต่ละครอบครัวเกี่ยวกับอาหาร เช่น อาหารประเภทใดรับประทานได้ อาหารประเภทใดรับประทานไม่ได้
4. บูรณาการการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารให้เข้ากับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้
5. อธิบายข้อจำกัดและบทบาทของเด็ก เช่น ล้างมือด้วยสบู่และน้ำก่อนและหลังการเตรียมอาหาร และให้เด็กช่วยกันตั้งกฎเกณฑ์ในขณะประกอบอาหาร
6. ในเด็กเล็ก ให้เด็กปฏิบัติง่าย ๆ เช่น ล้างผัก – ผลไม้ หั่นผัก – ผลไม้ ผสมส่วนประกอบของอาหารเข้าด้วยกันแล้วชิม เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าการประกอบอาหารสำเร็จ โดยไม่ต้องลงมือประกอบอาหาร
7. ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ให้ข้อสรุปที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาหาร การกะประมาณ อุปกรณ์ และกระบวนการต่าง ๆ พูดั๊ก ๆ เพื่ออธิบายให้เด็กฟัง เด็กจะได้เกิดการเรียนรู้ทักษะทางภาษา
8. อภิปรายเกี่ยวกับอาหารร่วมกับเด็ก เช่น กลิ่นของอาหาร ส่วนผสม รสชาติ รูปร่าง เป็นต้น
9. มีเวลาเพียงพอในการประกอบอาหาร เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทั้งจากกระบวนการในการทำงานและผลของงาน
10. ในเด็กโต ครูอธิบายลำดับขั้นการเจริญเติบโตของอาหาร การเก็บเกี่ยว การบรรจุ การขนส่ง ร้านค้าหรือตลาด การขาย การขนส่งไปยังบ้าน การประกอบอาหารและการเสิร์ฟ ครูมีเวลาเพียงพอที่จะตอบคำถามของเด็ก ให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น เล่นเกมลืตโด เกมจับคู่ อ่านหนังสือ สร้างหนังสือ ทัศนศึกษา

จะเห็นได้ว่า บทบาทครูในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ครูจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กแต่ละคนว่าแพ้อาหารหรือไม่สามารถรับประทานอาหารประเภทใด ให้โอกาสเด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง ให้เวลาอย่างเพียงพอในการทำอาหาร และในขณะที่เด็กประกอบอาหารครูจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้

3.6.5 ข้อเสนอแนะและข้อควรระวังในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535 : 8) กล่าวว่า ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร มีสิ่งที่ครูจะต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. คำนึงถึงความสะดวก ให้เด็กล้างมือก่อนและหลังการทำอาหาร
2. คำนึงถึงเวลา
3. คำนึงถึงอันตรายและความปลอดภัย กรณีของมีคม ครูพยายามเลือกมีดที่ไม่คมมากนักและเลือกมีดที่มีขนาดเหมาะสมกับมือเด็ก ครูต้องใกล้ชิดกลุ่มที่ใช้อุปกรณ์ที่มีอันตราย

นิกและเลือกมีดที่มีขนาดเหมาะสมกับมือเด็ก ครูต้องใกล้ชิดกลุ่มที่ใช้อุปกรณ์ที่มีอันตราย

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 40 – 41) กล่าวว่า ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร มีสิ่งที่ครูจะต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. เลือกสูตรง่าย ๆ ที่เด็กสามารถปฏิบัติตามได้โดยดูจากรูปภาพ
2. คอยดูแลอย่างสม่ำเสมอ และพร้อมที่จะให้คำแนะนำ
3. ฝึกฝนและดูแลอย่างใกล้ชิดเมื่อใช้เตาและของร้อน ถ้าไม่สะดวกครูอาจทำเองเมื่อถึง

ขั้นตอนนี้

4. สนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ถูกต้อง และการป้องกันอันตราย
5. ฝึกให้เด็กมีนิสัยที่ถูกสุขลักษณะ นั่นคือ ล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังทำอาหาร

และภาชนะต้องสะอาด

6. การทำอาหารต้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องที่กำลังสอนอยู่ เช่น วิทยาศาสตร์ สุขภาพ อนามัย สังคมศึกษา และวันเทศกาล

7. วาดรูปภาพเครื่องปรุงลงบนกระดาษชาร์ต เพื่อให้เด็กได้ดูและตรวจสอบ
8. ให้เด็กได้รู้จักเครื่องชั่ง ตวง วัด ก่อนปฏิบัติจริง เช่น ให้รู้จักใช้ช้อนตวง ถ้วยตวง

โดยให้ตวงแบ่งหรือเม็ดทรายละเอียดก่อน

9. พยายามเลือกการทำอาหารที่ง่าย ๆ เพื่อให้เด็กสามารถทำได้เอง ได้รับความสำเร็จ ภูมิใจและพึงพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับ

10. ให้เวลาเด็กอย่างพอเพียงในการทำอาหาร

11. ควรให้เด็กทั้งห้องทำอาหารพร้อม ๆ กัน แต่ผลัดเปลี่ยนกันมาทำ จนกระทั่งทุกคนได้ทำอาหารซึ่งอาจเป็นขั้นตอนใดก็ได้

ดาห์ล และ บรูเวอร์ (Dahl, 1998 : 82 – 83 & Brewer, 1995 : 396 – 397) มีความเห็นสอดคล้องกันในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารว่า มีข้อเสนอแนะและข้อควรระวัง ดังนี้

1. เลือกประกอบอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีวิธีปรุงอาหารง่าย ๆ และส่วนประกอบของอาหารหาได้ง่าย มีในท้องถิ่น
2. คำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถของเด็ก อาจให้เด็กทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม
3. คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็ก เช่น การใช้มีด หรือให้เด็กอยู่ห่างจากแหล่งที่ให้ความร้อน
4. ระมัดระวังในเรื่องของความสะอาด ให้เด็กล้างมือก่อนและหลังการประกอบอาหาร
5. ให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เด็กมีอิสระในการทำงาน และแสดงความคิดเห็น
6. เลือกหาวิธีการปรุงอาหารที่มีขั้นตอนง่าย ๆ จากมารดา ผู้ปกครอง หรือจากหนังสือต่าง ๆ

พร พันธุ์อิสถ (2543 : 32 – 33) กล่าวถึงข้อที่พึงตระหนักในการดำเนินกิจกรรมการประกอบอาหาร ดังนี้

1. เด็กควรมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ เพราะเป็นการพัฒนาความคิด การมองสิ่งต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน
2. เด็กควรจะเป็นผู้มีบทบาทในการทำอาหารร่วมกับครู ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ดู
3. ถ้าสามารถทำได้ ไม่ควรใช้ส่วนผสมของอาหารซึ่งสำเร็จรูป เช่น ไม่ควรใช้กะทิสำเร็จรูปหรือผลไม้กระป๋อง ฯลฯ
4. ส่วนประกอบของอาหารบางอย่างซึ่งต้องใช้เวลาในการเตรียม สามารถนำมาทำล่วงหน้าในระหว่างกิจกรรมเล่นสร้างสรรค์

จะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร มีข้อเสนอแนะและข้อควรระวังในเรื่องของความสะอาด ความปลอดภัย เลือกประกอบอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการมีวิธีการปรุงง่าย ๆ เหมาะกับวัยและความสามารถของเด็ก ส่วนประกอบของอาหารนั้นหาได้ง่ายมีในท้องถิ่นและที่สำคัญคือ ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

3.6.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

วไลพร พงษ์ศรีทัศน์ (2533 : 63 – 67) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารกันแบบปกติที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปี ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายทักษะ พบว่า ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนก ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการลงความเห็น และทักษะการหามิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ

ส่วนทักษะการวัดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารและแบบปกติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บุญประจักษ์ วงษ์มงคล (2536 : 94 – 95) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารและการจัดประสบการณ์แบบทั่วไปที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปี ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาสูง ปานกลางและต่ำ มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าความสามารถทางสติปัญญาที่แตกต่างกันมีผลต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

อารีรัตน์ ญาณะสร (2544 : 60 – 65) ได้ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่มในแต่ละสัปดาห์ มีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการร่วมมือระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่มในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร สรุปได้ว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้ลงมือปฏิบัติจากของจริง ได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า การประกอบอาหารทำให้เด็กได้รู้จักคิด ลงมือทำ และนำไปสู่ผลลัพธ์ด้วยตัวของเด็กเอง เด็กได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา ฯลฯ และมีพัฒนาการทุกด้าน ความมีวินัยในตนเองก็เป็นพฤติกรรมหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร โดยเฉพาะการทำงานเป็นกลุ่มนั้น ทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กันในการทำงานร่วมกัน เด็กจะแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยความสนใจ ซึ่งเด็กจะได้พัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ คือ มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีวินัย มีความอดทน อดกลั้น มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ตลอดจนยอมรับความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเพื่อส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือเด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 10 คน โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกดังนี้

1. สุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยชาย – หญิง มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 6 ห้องเรียนด้วยการจับสลาก
2. ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 1 ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำนวน 35 คน โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตแบบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำคะแนนที่ได้มาจัดเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยจำนวน 10 คนแรก มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
2. แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยกัน 3 ด้าน คือ การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น

ขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

1. ศึกษาคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี) และตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2541)

2. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

3. สืบหาการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารของกลุ่มโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 5 โรงเรียน ซึ่งได้แก่

1. โรงเรียนวัดแหลมฟ้าผ่า
2. โรงเรียนบ้านขุนสมุทรไทย
3. โรงเรียนวัดไตรมิตรวราราม
4. โรงเรียนป้อมพระจุลจอมเกล้า
5. โรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์

4. จากการศึกษาเอกสาร ตำราและการสืบหาจากโรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกิจกรรมการประกอบอาหารทั้งหมด 24 กิจกรรม ที่เหมาะแก่การส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง เหมาะกับวัยและความสามารถของเด็ก โดยเริ่มจากการประกอบอาหารที่มีขั้นตอนการทำที่ง่ายไปหายาก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 รายการ ประกอบด้วย เครื่องดื่ม ขนม และอาหาร ดังตาราง 1

ตาราง 1 รายการอาหาร 24 กิจกรรม ใน 8 สัปดาห์

รายการ สัปดาห์ที่	เครื่องดื่ม วันที่ 1	ขนม วันที่ 2	อาหาร วันที่ 3
1	น้ำหวาน	เงาะลอยแก้ว	แซนวิชหน้าทะเล
2	นมเย็น	ขนมปังทาแยม	เกี้ยวกรอบ
3	น้ำแดงโมปั่น	ล้นจี่ลอยแก้ว	สองสหาย
4	น้ำล้นจีปั่น	ขนมปังน้ำแดง	ไข่ซ่อนหา
5	โอวัลตินเย็น	ขนมบัวลอยไข่หวาน	ถั่วห่อ
6	น้ำมะนาว	ข้าวโพดคลุกมะพร้าว	ผักชุบแป้งทอด
7	น้ำส้มคั้น	วุ้นผลไม้	ผลไม้แปลงกาย
8	น้ำผลไม้ปั่น	วุ้นในน้ำใบเตย	หมูเจาะ

5. นำกิจกรรมการประกอบอาหารในข้อ 4 มาสร้างแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร จำนวน 24 แผน โดยให้สอดคล้องกับหน่วยการสอนในแต่ละสัปดาห์ เฉพาะในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กิจกรรมในวงกลม) ซึ่งกำหนดขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป

วิธีการหาคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

1. นำแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณา เพื่อหาความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผล ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์วราภรณ์ รักวิจัย	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. อาจารย์อมรภรณ์ วงษ์พัก	อาจารย์สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
3. อาจารย์ปิยะอร ตั้งตรงจิตร	อาจารย์โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์

2. ปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความคิดเห็นตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านดังนี้

2.1 ปรับแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในขั้นนำ ขั้นดำเนินการและขั้นสรุปให้สอดคล้องกับเวลาที่กำหนด

2.2 ภาษาที่ใช้ในแผนการจัดประสบการณ์ควรมีความเหมาะสม และสอดคล้องตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป

2.3 เปลี่ยนรายการอาหารใหม่บางรายการและวัสดุอุปกรณ์ โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็ก

2.4 ในขั้นดำเนินการ เมื่อประกอบอาหารเสร็จแล้ว ควรให้เด็กได้ชิมอาหารที่ทำขึ้น

3. นำแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาข้อบกพร่องของแผน แล้วปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้สมบูรณ์

ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกพฤติกรรม

2. ศึกษาแบบสังเกตความมีวินัยในตนเองของวิลาวุฒิย์ เผือกพ่วง (2536) กฤษณีย์ ภูพัฒน์ (2538) จิตรา ชนะกุล (2539) จินดา น้ำเจริญ (2540) สมจิตต์ สุวรรณวงศ์ (2542) สุภัค ไหวหากิจ (2543)

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อ 1 และ 2 มาสร้างเกณฑ์การประเมินให้ครอบคลุมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ได้แก่ การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น โดยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย แบบมาตราส่วนประเมินค่ากำหนดตัวเลข (Numerical Rating Scales)

4. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับคะแนน 2, 1 และ 0

ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระดับที่เหมาะสมทุกครั้ง

ระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระดับที่เหมาะสม
บางครั้ง

ระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

5. สร้างคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็ก
ปฐมวัย

6. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ
ระหว่าง 5 – 6 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัย
ในตนเอง เพื่อศึกษาความชัดเจนของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
ให้สมบูรณ์

วิธีการหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

1. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน
ตรวจสอบเนื้อหาข้อความ เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมกับการนำไปสังเกต
พฤติกรรมเด็กปฐมวัย รายนามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีดังนี้

1. อาจารย์นพดล กองศิลป์	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์รัชฎา จิรจิตตยากร	อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ชาญวิทย์ จรัสสุทธิวิตร	ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 11 จ. นครราชสีมา

2. นำคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองไปให้
ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ดังรายนามข้างต้นตรวจสอบความสอดคล้อง ความเหมาะสม และการใช้ภาษา

3. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง และคู่มือการประกอบคำแนะนำในการใช้แบบ
สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นตรงกัน
อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกต
พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ดังนี้

3.1 เกณฑ์การให้คะแนน 2, 1 และ 0 จากเดิมมีความหมายดังนี้

ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่เหมาะสม

ระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ไม่เหมาะสม

ระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

โดยให้แก้ไขเป็น

ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระดับที่เหมาะสม

ทุกครั้ง

ระดับคะแนน 1 บันทึกร่วมเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระดับที่เหมาะสม
บางครั้ง

3.2 เปลี่ยนคำอธิบายเกณฑ์ในข้อ 3.1 และ 3.3 ดังนี้

- ข้อ 3.1 ยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อน ได้แก่

ช่องระดับคะแนน 2 เด็กยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อนในการทำกิจกรรมทุกครั้ง

ช่องระดับคะแนน 1 เด็กยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อนในการทำกิจกรรมเป็นบางครั้ง

ช่องระดับคะแนน 0 เด็กไม่ยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อนในการทำกิจกรรม

- ข้อ 3.3 ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่มได้ ได้แก่

ช่องระดับคะแนน 2 เด็กร่วมมือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่มได้ด้วยตนเอง

ช่องระดับคะแนน 1 เด็กร่วมมือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่มได้โดยที่เพื่อนต้อง

ขอร้องให้ทำ

ช่องระดับคะแนน 0 เด็กไม่เคยให้ความร่วมมือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่มเลย

3.3 เพิ่มเติมคำในบางข้อของรายละเอียดของพฤติกรรมที่สังเกต

4. การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบสังเกต

การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านลงความเห็นและให้คะแนนแบบสังเกตเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงถือว่าใช้ได้ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526 : 89) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC มีค่า = $0.67 - 1.00$ จำนวน 12 ข้อความ ส่วนการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตโดยการนำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน ทำการศึกษาวิธีการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองร่วมกัน จากนั้นนำไปทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry – Stock. 1996 : 256) ในการทดลองครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต RAI = 0.85 ซึ่งมีค่าสูงเพียงพอสำหรับนำไปใช้ศึกษาได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว โดยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้การวิจัยแบบ One – Group Time – Series Design จากที่บอร์กและเจล (Barnett & Johnson. 1996 : 31 ; citing Borg & Gall. 1989. *Education Research : An Introduction*. p. 31) ได้กล่าวว่า รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียวจะมีความเหมาะสมเป็นพิเศษกับการทดลองที่ต้องการเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมหรือกระบวนการภายใน และกลาส วิลสันและก๊อทแมน (Glass, Willson & Gottman. 1975 : 1 – 2) กล่าวว่า Time – Series เป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการศึกษาและสังเกตการ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งพฤติกรรมเป็นรายบุคคลและพฤติกรรมกลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวทำการทดลอง และเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทดลองเพื่อความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลองครั้งนี้

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

ก่อนทดลอง		ขณะทดลอง	
T0		X, T1, X, T2, X, T3,.....X, T8	

เมื่อ	T0	คือ	การสังเกตก่อนการทดลอง
	X	คือ	การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
	T1, T2, T3,...T8	คือ	การสังเกตตลอดช่วงเวลาทำการทดลองหลาย ๆ ครั้ง

การดำเนินการทดลอง

การทดลองในครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 เป็นเวลา 11 สัปดาห์ ดังนี้

1. ขอความร่วมมือผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย
2. พบครูประจำชั้น เพื่อชี้แจงรูปแบบการทำวิจัยและขอความร่วมมือ
3. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์
4. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
5. จัดกิจกรรมในวงกลมแบบปกติกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เป็นระยะเวลา

1 สัปดาห์ โดยการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี

วันละ 30 นาที และในวันสุดท้ายของสัปดาห์ ได้แก่ วันพฤหัสบดี ผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานด้านความมีวินัยในตนเอง (Baseline Data)

6. ดำเนินการทดลองในช่วงกิจกรรมในวงกลม โดยการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที รวม 24 ครั้ง และในวันสุดท้ายของทุกสัปดาห์ที่ทำการทดลอง ได้แก่ วันพฤหัสบดีนั้น ผู้ช่วยผู้วิจัย 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตลอดช่วงเวลาการทดลองทั้งหมด รวม 8 ครั้ง

ตาราง 3 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลองและสังเกต

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
การจัดประสบการณ์ แบบปกติ	1 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.30 – 10.00 น.
การจัดประสบการณ์ การประกอบอาหาร	8 สัปดาห์	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.30 – 10.00 น.

7. กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยให้เด็กเลือกเข้ากลุ่มได้ตามความสมัครใจไปจนถึงสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการจัดประสบการณ์ให้เด็กตามแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ซึ่งมีทั้งหมด 24 แผน ดำเนินการจัดประสบการณ์ทั้งหมด 24 ครั้ง แผนละ 1 ครั้ง ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ชั้นนำ (5 นาที) 09.30 – 09.35 น.

1. นำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการเล่น การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย หรือการใช้สื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและสร้างความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

2. ครูแนะนำเครื่องปรุง วัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการประกอบอาหาร

3. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนการทำกิจกรรมประกอบอาหาร และสาธิตถึงวิธีการทำอาหาร

4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้น เกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติ และข้อควรระวังในขณะปฏิบัติกิจกรรมประกอบอาหาร

ขั้นดำเนินการ (20 นาที) 09.35 – 09.55 น.

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน

2. เด็กแต่ละกลุ่มวางแผนแบ่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมประกอบอาหารร่วมกัน

3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมารับวัสดุอุปกรณ์ แล้วลงมือทำกิจกรรมร่วมกันตามที่ได้ออกแบบไว้ โดยครูมีบทบาทในการให้คำแนะนำและสังเกตพฤติกรรมขณะที่เด็กทำกิจกรรม

4. เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้ทุกคนในแต่ละกลุ่มร่วมกันเก็บอุปกรณ์ และทำความสะอาดสถานที่ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป (5 นาที) 09.55 – 10.00 น.

เด็กและครูร่วมกันสรุปขั้นตอนในการประกอบอาหาร โดยที่ครูใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นให้เด็กเสนอผลงานและทบทวนกระบวนการทำงาน การแบ่งหน้าที่กันทำ ปัญหาที่พบและวิธีการแก้ปัญหา และครูชมเชยกลุ่มที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

บทบาทครู

1. ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
2. แนะนำส่วนผสม วัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ อธิบายขั้นตอนในการทำอาหาร พร้อมทั้งสาธิตวิธีการทำ แล้วอธิบายข้อตกลงเบื้องต้น ข้อควรระวัง เกี่ยวกับการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งกับเด็ก ให้เข้าใจชัดเจน

3. กระตุ้นให้เด็กกลุ่มทั้ง 2 กลุ่ม ได้ทำงานร่วมกันอย่างทั่วถึง ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการ โดยการใช้คำถามกระตุ้นหรือให้คำชมเชย ให้กำลังใจเมื่อเด็กลงมือกระทำและมีความพยายาม มีการรับผิดชอบ มีการควบคุมตนเอง รวมทั้งมีการยอมรับผู้อื่นในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

8. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 กลุ่ม โดยใช้การจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปกติ เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง แล้วจัดกิจกรรมโดยใช้การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี ในช่วงเวลา 09.30 – 10.00 น. ซึ่งในวันสุดท้ายของแต่ละสัปดาห์ ได้แก่ วันพฤหัสบดี ผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในขั้นตอนกิจกรรม ช่วงเวลา 09.40 – 09.51 น. โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

9. เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ซึ่งมีหลักการดำเนินการดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ผู้สังเกตจำนวน 2 คน คือ ผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน มีหลักในการเลือกผู้ช่วยผู้วิจัยดังนี้ คือ เป็นครูที่มีวุฒิปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต และมีประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

2. เก็บข้อมูลพื้นฐานด้านความมีวินัยในตนเองจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน จากการจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปกติเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที และในวันสุดท้ายของสัปดาห์ที่จัดกิจกรรมในวงกลมแบบปกติ คือ วันพฤหัสบดี ผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน ทำการสังเกตโดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ทำการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจากการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๑ ละ 1 ครั้ง คือ วันสุดท้ายของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ได้แก่ วันพฤหัสบดี ในการจัดกิจกรรมแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อย จำนวน 2 กลุ่ม ๑ ละ 5 คน ใช้เวลาในการสังเกตทั้งหมด 12 นาที แต่ละกลุ่มได้รับการสังเกตกลุ่มละ 6 นาที พักระหว่างกลุ่ม 1 นาทีโดยแบ่งการสังเกตออกเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 สังเกตกลุ่มละ 3 นาที เมื่อครบทั้ง 2 กลุ่มแล้วเริ่มต้นสังเกตช่วงที่ 2 กลุ่มละ 3 นาที หมุนเวียนตามลำดับต่อไป

4. การสังเกต สังเกตเด็กทั้ง 2 กลุ่ม สังเกตทีละกลุ่ม ๑ ละ 5 คน โดยสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 การหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ระยะเวลา (สัปดาห์)	วันพฤหัสบดี			
	09.40 - 09.42	09.43 - 09.45	09.46 - 09.48	09.49- 09.51
Baseline	1	2	1	2
1	2	1	2	1
2	1	2	1	2
3	2	1	2	1
4	1	2	1	2
5	2	1	2	1
6	1	2	1	2
7	2	1	2	1
8	1	2	1	2

หมายเหตุ Baseline หมายถึง ก่อนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
1 – 2 หมายถึง กลุ่มที่ 1 – 2

5. เมื่อสิ้นสุดในแต่ละสัปดาห์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ เปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ขณะจัดประสบการณ์การประกอบอาหารตลอดช่วงระยะ 8 สัปดาห์

6. การฝึกผู้ช่วยผู้วิจัย

ผู้วิจัยฝึกให้ผู้ช่วยผู้วิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสังเกต ดังนี้

6.1 ให้ศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสังเกต

6.2 ให้ศึกษานิยามศัพท์เฉพาะพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง และแบบสังเกต

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองให้เข้าใจตรงกัน เพื่อสามารถบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองได้ตรงกัน

6.3 ฝึกการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองกับนักเรียน
ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน

6.4 ฝึกการสังเกตจริงในช่วงที่ผู้วิจัยทดลองใช้ (Try Out) โดยผู้ช่วยผู้วิจัย 2 คน
สังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง จากการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารกับ
นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน แล้วหาหลักฐานความเชื่อมั่นของผู้สังเกต
โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry – Stock. 1996 : 256)

7. การบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

บันทึกพฤติกรรมโดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในแบบสังเกตให้ตรงกับช่องระดับคะแนน
พฤติกรรม 2, 1 และ 0 ถ้าเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองซ้ำ ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องเดิม
ตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรม โดยทำการบันทึก ดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระดับที่
เหมาะสมทุกครั้ง

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระดับที่
เหมาะสมบางครั้ง

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

8. การให้คะแนน

8.1 ในช่วงเวลาที่สังเกตเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตรงกับข้อใด
และช่องระดับคะแนนใด ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องนั้น ถ้าเด็กเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองซ้ำ
ในข้อและช่องระดับคะแนนเดิม ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ซ้ำลงไปช่องนั้น ตามจำนวนครั้งที่ซ้ำ

8.2 ถ้าพบเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับใด ก็ให้คะแนนเท่ากับช่องระดับนั้น และถ้า
พบเครื่องหมาย ✓ ซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนใด ให้นำคะแนนที่ซ้ำคูณกับช่องระดับคะแนนในช่องนั้น
เช่น ในช่องระดับคะแนน 2 แสดงพฤติกรรมซ้ำ 3 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 6 คะแนน เป็นต้น

9. เมื่อสิ้นสุดแต่ละสัปดาห์ นำคะแนนของผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน มาหาผลรวมเพื่อนำ
ข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและระหว่างทำ
การทดลองในแต่ละสัปดาห์ โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้การคำนวณใน
โปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความ
แปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated-Measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS
FOR WINDOWS

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงเวลา โดยใช้ t – test แบบ Dependent ในการคำนวณโดยใช้โปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

1.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญโญนนท์พงษ์. 2526 : 89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 การหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกต โดยการนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10คน วิธีหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry – Stock. 1996 : 256) โดยใช้สูตร

$$RAI = 1 - \frac{\sum^K \sum^N |R_{1kn} - R_{2kn}|}{KN(I-1)}$$

เมื่อ R_{1kn}, R_{2kn} คือ ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 1และคนที่ 2 ตามลำดับ
 N คือ จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
 K คือ จำนวนพฤติกรรมย่อย
 I คือ จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

2.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-Way Repeated-Measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS ถ้าพบว่ามีค่าความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t -test แบบ Dependent จากการคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDERS

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
***	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยมีตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

จากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกราย

ด้าน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

จากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

2.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้ได้้นำคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองรวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการสังเกตก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ทั้ง 8 สัปดาห์ มาหาคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 5

ตาราง 5 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

พฤติกรรม ความมีวินัยใน ตนเอง	ระยะเวลาจัดประสบการณ์ (สัปดาห์ที่)								
	Baseline	1	2	3	4	5	6	7	8
M	9.90	11.05	11.15	15.45	18.35	18.35	17.55	21.55	21.95
S	4.88	2.80	1.73	2.87	1.94	3.30	2.56	1.62	1.89

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์มีค่า 9.90 คะแนน และระหว่างการจัดประสบการณ์ ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 8 มีค่า 11.05, 11.15, 15.45, 18.35, 18.35, 17.55, 21.55 และ 21.95 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าตลอดช่วงระยะเวลา 8 สัปดาห์ คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น ยกเว้นสัปดาห์ที่ 5 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเท่ากับสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 6 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยลดลงเล็กน้อย และกลับเพิ่มขึ้นในสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 ตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ทั้ง 8 ครั้ง มาเปรียบเทียบกัน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

แหล่ง	SS	df	MS	F	P
ระหว่างเงื่อนไข	1650.022	8	206.253	38.630	.000
ความคลาดเคลื่อน	384.422	72	5.339		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ เฉลี่ยแต่ละครั้งมีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยมีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์

ผู้วิจัยต้องการทราบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์และในแต่ละสองช่วงสัปดาห์มีช่วงสัปดาห์ใดแตกต่างกัน จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงต่อไป

1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ในตอนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละช่วงสัปดาห์ มาเปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t-test แบบ Dependent ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 7 จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละช่วงสัปดาห์มาเปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t-test แบบ Dependent ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 7 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์ที่	ค่าเปลี่ยนแปลง	t	P
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	+1.15	0.70	.498
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	+0.10	0.19	.853
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	+4.30	5.30***	.001
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	+2.90	6.09*	.000
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	+0.00	0.00	1.000
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	+0.20	2.09	.065
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	+4.00	8.94*	.000
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	+0.40	0.70	.498

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

*** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้ ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 กับ 3 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และช่วงสัปดาห์ที่ 3 กับ 4 กับช่วงสัปดาห์ที่ 5 กับ 6 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 8 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละสองช่วงสัปดาห์

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสองสัปดาห์	ค่าเปลี่ยนแปลง	t	P
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	+1.15	0.70	.498
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 3	+4.40	5.82*	.000
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 5	+2.90	2.63*	.027
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 7	+3.20	4.73***	.001
Baseline, สัปดาห์ที่ 2	+1.25	0.73	.480
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 4	+7.20	11.50*	.000
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 6	+0.80	1.44	.182
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 8	+4.40	7.83*	.000

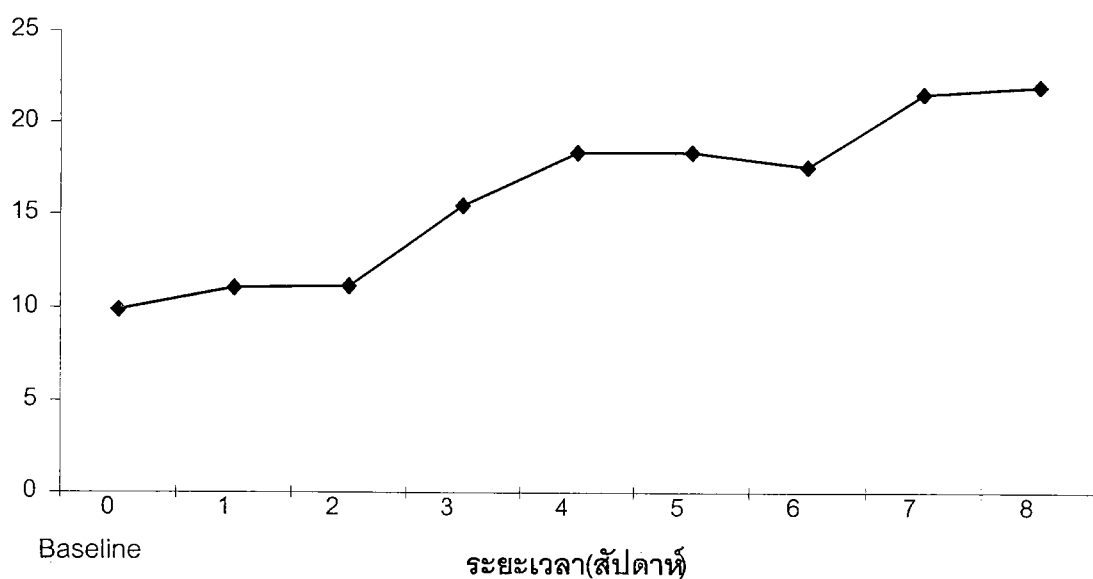
* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

*** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 ปรากฏว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 3, สัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 3 กับ 5 และสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในสัปดาห์ที่ 5 กับ 7 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ได้เปรียบเทียบในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ จากตาราง 8 นำมาแสดงเป็นเส้นภาพพัฒนาการดังแสดงในภาพประกอบ 1

คะแนนเฉลี่ย

ภาพประกอบ 1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละสองช่วงสัปดาห์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

2.1 คำสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน ทั้ง

3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การรับผิดชอบ ด้านที่ 2 การควบคุมตนเอง และด้านที่ 3 การยอมรับผู้อื่น ที่ได้จากการสังเกตก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างจัดประสบการณ์การประกอบอาหารแต่ละสัปดาห์ทั้ง 8 ครั้ง มาหาคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 9

ตาราง 9 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกราย
ด้านก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

พฤติกรรมความ มีวินัยในตนเอง	ระยะเวลาจัดประสบการณ์ (สัปดาห์ที่)								
	Baseline	1	2	3	4	5	6	7	8
ด้านที่ 1 M	3.45	4.30	4.45	5.90	5.45	6.85	6.20	7.05	7.50
S	1.65	0.94	0.64	1.30	0.55	2.01	1.27	1.11	0.52
ด้านที่ 2 M	3.05	3.90	2.45	3.25	5.70	5.25	5.00	7.00	6.55
S	1.55	1.17	1.01	1.45	0.71	0.88	0.00	0.62	0.14
ด้านที่ 3 M	3.40	2.85	4.25	6.30	7.20	6.25	6.35	7.50	7.90
S	2.09	0.91	0.35	1.39	0.94	1.18	1.41	0.47	0.31

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 ปรากฏว่า ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละช่วงสัปดาห์ เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้านแตกต่างกัน คือ

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ในด้านการรับผิดชอบ ก่อนจัดประสบการณ์มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.45 คะแนน และระหว่างจัดประสบการณ์การประกอบอาหารตั้งแต่ สัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.30, 4.45, 5.90, 5.45, 6.85, 6.20, 7.05 และ 7.50 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้านการรับผิดชอบ ในตลอดช่วง 8 สัปดาห์เพิ่มขึ้น ยกเว้น สัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 6 ลดลง

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ในด้านการควบคุมตนเอง ก่อนจัดประสบการณ์ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.05 คะแนน และระหว่างจัดประสบการณ์การประกอบอาหารตั้งแต่ สัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.90, 2.45, 3.25, 5.70, 5.25, 5.00, 7.00 และ 6.55 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้านการควบคุมตนเอง ในตลอดช่วง 8 สัปดาห์เพิ่มขึ้น ยกเว้นสัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6 และสัปดาห์ที่ 8 ลดลง

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ในด้านการยอมรับผู้อื่น ก่อนจัดประสบการณ์ มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.40 คะแนน และระหว่างจัดประสบการณ์การประกอบอาหารตั้งแต่ สัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 2.85, 4.25, 6.30, 7.20, 6.25, 6.35, 7.50 และ 7.90 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้านการยอมรับผู้อื่น ในตลอดช่วง 8 สัปดาห์เพิ่มขึ้น ยกเว้น สัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 5 ลดลง

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้ได้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแต่ละด้านของเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ตลอดช่วง 8 สัปดาห์ มาเปรียบเทียบกัน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ดังแสดงผลในตาราง 10

ตาราง 10 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	แหล่ง	SS	df	MS	F	P
ด้านที่ 1	ระหว่างเงื่อนไข	153.20	8	19.15	18.05	.000
	ความคลาดเคลื่อน	76.35	72	1.06		
ด้านที่ 2	ระหว่างเงื่อนไข	206.30	8	25.78	27.29	.000
	ความคลาดเคลื่อน	68.03	72	0.94		
ด้านที่ 3	ระหว่างเงื่อนไข	268.75	8	33.59	36.36	.000
	ความคลาดเคลื่อน	62.52	72	0.92		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 ปรากฏว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารแต่ละสัปดาห์แยกรายด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การรับผิดชอบ ด้านที่ 2 การควบคุมตนเอง และด้านที่ 3 การยอมรับผู้อื่น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านในแต่ละด้านมีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์

ผู้วิจัยต้องการทราบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์และในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ มีช่วงสัปดาห์ใดแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

2.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การวิเคราะห์ในตอนนี้ผู้วิจัยนำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารแต่ละช่วงสัปดาห์มาเปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t-test แบบ Dependent ดังแสดงผลในตาราง 11 และผู้วิจัยนำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารแต่ละช่วงสัปดาห์มาเปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t-test แบบ Dependent ดังแสดงผลในตาราง 12

ตาราง 11 การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านในแต่ละช่วงสัปดาห์

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์	ด้านที่ 1			ด้านที่ 2			ด้านที่ 3		
	ค่าเปลี่ยนแปลง	t	P	ค่าเปลี่ยนแปลง	t	P	ค่าเปลี่ยนแปลง	t	P
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	+0.85	1.44	.182	+0.85	1.64	.134	+0.55	0.79	.448
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	+0.15	0.53	.604	+1.45	5.74*	.000	+1.40	5.71*	.000
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	+1.45	3.85*	.004	+0.80	1.73	.116	+2.05	4.61***	.001
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	+0.45	1.64	.134	+2.45	6.78*	.000	+0.90	3.25**	.010
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	+1.40	2.42*	.038	+0.45	1.30	.225	+0.95	4.38*	.002
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	+0.65	2.17	.057	+0.25	0.88	.397	+0.01	0.30	.764
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	+0.85	5.07***	.001	+2.00	10.14*	.000	+1.15	2.68*	.025
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	+0.45	1.48	.171	+0.45	1.30	.225	+0.40	2.22	.053

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ ตามตาราง 11 ปรากฏว่า

ด้านที่ 1 การรับผิดชอบ ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 กับ 3 และสัปดาห์ที่ 4 กับ 5 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในช่วงสัปดาห์ที่ 6 กับ 7 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 2 การควบคุมตนเอง ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 2, สัปดาห์ที่ 3 กับ 4 และสัปดาห์ที่ 6 กับ 7 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 3 การยอมรับผู้อื่น ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 2, สัปดาห์ที่ 4 กับ 5 และสัปดาห์ที่ 6 กับ 7 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสัปดาห์ที่ 3 กับ 4 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัปดาห์ที่ 2 กับ 3 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 12 การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านในแต่ละสองช่วง
สัปดาห์

การเปรียบเทียบความ แตกต่างระหว่างสอง สัปดาห์	ด้านที่ 1			ด้านที่ 2			ด้านที่ 3		
	ค่า เปลี่ยน แปลง	t	P	ค่า เปลี่ยน แปลง	t	P	ค่า เปลี่ยน แปลง	t	P
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	+0.85	1.44	.182	+0.85	1.64	.134	+0.55	0.79	.448
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 3	+1.60	4.22*	.002	+0.65	1.28	.231	+3.45	8.67	.260
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 5	+0.95	1.52	.161	+2.00	3.25**	.010	+0.05	0.12*	.000
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 7	+0.20	0.55	.591	+1.75	7.72*	.000	+1.25	4.29*	.006
Baseline, สัปดาห์ที่ 2	+1.00	1.93	.085	+0.60	0.95	.367	+0.85	1.20*	.002
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 4	+1.00	4.47*	.002	+3.25	11.97*	.000	+2.95	9.75*	.000
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 6	+0.75	2.35*	.043	+0.70	3.09*	.013	+0.85	3.59	.903
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 8	+1.30	3.70*	.005	+1.55	3.44*	.007	+1.55	4.20*	.002

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 12 ปรากฏว่า

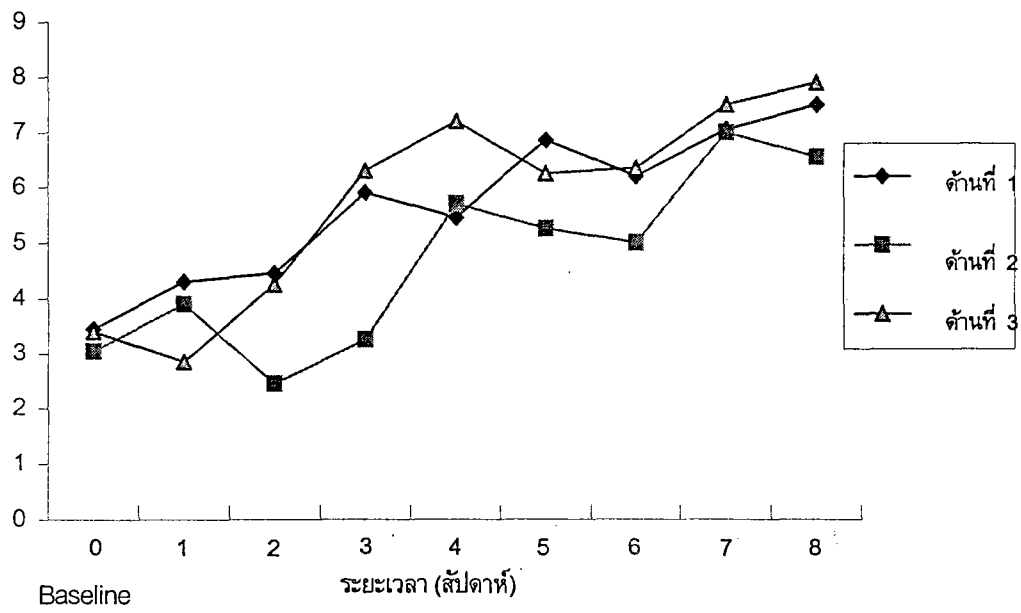
ในด้านที่ 1 การรับผิดชอบ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 3, สัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 4 กับ 6 และ สัปดาห์ที่ 6 กับ 8 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในด้านที่ 2 การควบคุมตนเอง ในช่วงสัปดาห์ที่ 3 กับ 5 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในช่วงสัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 4 กับ 6, สัปดาห์ที่ 5 กับ 7 และสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในด้านที่ 3 การยอมรับผู้อื่น ในช่วงBaseline กับ สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 3 กับ 5, สัปดาห์ที่ 5 กับ 7 และสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้านที่เปรียบเทียบในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ จากตาราง 12 นำมาแสดงเป็นเส้นภาพพัฒนาการดังแสดงในภาพประกอบ 2

คะแนนเฉลี่ย

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน
ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ซึ่งมีลำดับขั้นของการวิจัยและผลโดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ และกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยเฉลี่ยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารก่อนจัดประสบการณ์ และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน ได้แก่ การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารก่อนจัดประสบการณ์ และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน และกำหนดสมมติฐานเฉพาะดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร มีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวม ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร มีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้าน ได้แก่ การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของโรงเรียนอนุบาลพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 10 คน โดยมีขั้นตอนในการคัดเลือกดังนี้

1. สุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยชาย – หญิง มา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 6 ห้องเรียน ด้วย การจับสลาก

2. ครูประจำชั้นห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 1 ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 35 คน โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำคะแนนที่ได้จัดเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อย จำนวน 10 คนแรกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ทั้งหมด 24 แผน โดยเริ่มจากการประกอบอาหารที่มีขั้นตอนการทำที่ง่ายไปหายากและให้สอดคล้องกับหน่วยการสอนในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เครื่องดื่ม ขนม และอาหาร ซึ่งกำหนดขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ ขั้นสรุป เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๑ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที รวม 24 ครั้ง

2. แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น ทั้งหมด 12 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน การสังเกตพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 2, 1 และ 0 ทำการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจากการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร โดยผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๑ ละ 1 ครั้ง คือ วันพฤหัสบดี วันละ 12 นาที รวม 8 ครั้ง

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองในครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 เป็นเวลา 11 สัปดาห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์
2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน ในช่วงกิจกรรมในวงกลม (เสริมประสบการณ์) จากการจัดกิจกรรมแบบปกติเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ และทำการทดลองในช่วงกิจกรรมในวงกลมโดยจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที
3. ระหว่างดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละครั้งที่จัดประสบการณ์ ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ในขั้นดำเนินการกิจกรรมวันละ 12 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้การคำนวณโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One – Way Repeated – Measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t – test แบบ Dependent โดยการคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างสองช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวม มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงการทดลอง กล่าวคือ ในช่วงBaseline กับ สัปดาห์ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดประสบการณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในทำนองเดียวกันในช่วงBaseline กับ สัปดาห์ที่ 2 และช่วงสัปดาห์ที่ 2 กับ 6 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นระหว่างสองช่วงสัปดาห์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 3, สัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 3 กับ 5 และช่วงสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นระหว่างสองช่วงสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในช่วงสัปดาห์ที่ 5 กับ 7 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อวิเคราะห์คะแนนมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของ

เด็กปฐมวัยแยกรายด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การรับผิดชอบ ด้านที่ 2 การควบคุมตนเอง และด้านที่ 3 การยอมรับผู้อื่น พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ทั้ง 3 ด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างสองช่วงสัปดาห์ พบว่า

ด้านที่ 1 การรับผิดชอบ เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านนี้เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลาการทดลอง กล่าวคือ ในช่วง Baseline กับ สัปดาห์ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากการจัดประสบการณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในทำนองเดียวกันในช่วง Baseline กับ สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3 กับ 5 และช่วงสัปดาห์ที่ 5 กับ 7 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นระหว่างสองช่วงสัปดาห์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 3, สัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 4 กับ 6 และช่วงสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นระหว่างสองช่วงสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านที่ 2 การควบคุมตนเอง เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านนี้เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลาการทดลอง กล่าวคือ ในช่วง Baseline กับ สัปดาห์ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากการจัดประสบการณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในทำนองเดียวกันในช่วง Baseline กับ สัปดาห์ที่ 2 และช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 3 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นระหว่างสองช่วงสัปดาห์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 4 กับ 6, สัปดาห์ที่ 5 กับ 7 และช่วงสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นระหว่างสองช่วงสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในช่วงสัปดาห์ที่ 5 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากช่วงสัปดาห์ที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้านที่ 3 การยอมรับผู้อื่น เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านนี้เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลาการทดลอง กล่าวคือ ในช่วง Baseline กับ สัปดาห์ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากการจัดประสบการณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในทำนองเดียวกันในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 3 และช่วงสัปดาห์ที่ 4 กับ 6 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นระหว่างสองช่วงสัปดาห์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ในช่วง Baseline กับ สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 3 กับ 5, สัปดาห์ที่ 5 กับ 7 และช่วงสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นระหว่างสองช่วงสัปดาห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมและแยกรายด้าน ได้แก่ การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมและแยกรายด้านระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละสองช่วงสัปดาห์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของงานวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัด

ประสบการณ์การประกอบอาหารส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยให้พัฒนาสูงขึ้น
อภิปรายได้ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง
ของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยรวมในแต่ละสองช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นจากก่อนจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยสามารถที่จะส่งเสริมให้
พัฒนาขึ้นได้จากการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปแบบการจัดประสบการณ์การ
ประกอบอาหารนั้นเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ที่เอื้อต่อลักษณะเฉพาะของ
เด็ก โดยคำนึงถึงพัฒนาการและความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำกับวัสดุ
อุปกรณ์จริงที่หลากหลาย เกิดการค้นพบด้วยตนเอง โดยเฉพาะการเน้นให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ
การมองเห็น การชิมรส การดมกลิ่น การฟัง และการสัมผัสอย่างแท้จริงภายใต้การดูแลและแนะนำของครู
ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดิวอี้ที่ให้เด็กมีโอกาสเลือกกิจกรรมด้วยตนเอง เรียนโดยใช้ประสบการณ์ตรงและ
ทดลองโดยที่ครูเป็นผู้สังเกตและให้คำแนะนำ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 :
14) เพราะเด็กวัยนี้จะเรียนรู้ได้ดีจากประสบการณ์ตรงและได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ซึ่งจะสนองกับธรรม
ชาติของเด็กปฐมวัยอายุ 5 – 6 ปี อย่างเต็มศักยภาพ โดยที่ธรรมชาติของเด็กวัยนี้จะเรียนรู้ได้ดีหากมีโอกาส
สำรวจ ทดลอง ค้นคว้า และปฏิบัติด้วยตนเอง และสามารถตอบสนองกับความต้องการพื้นฐานทางธรรมชาติ
ของเด็กปฐมวัย ตามทฤษฎีของ มาสโลว์ (Maslow) กล่าวว่า เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมอย่างอิสระ ได้มีส่วน
ร่วมในการทำงานโดยไม่ถูกบังคับ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ของเด็กเป็นไปอย่างสนุกสนานมีความสุข และช่วย
ให้เด็กผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ (วิลาวลัย เมือกม่วง. 2536 : 72) นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนา
ด้านสังคมการอยู่ร่วมกัน และยังเป็นการฝึกนิสัย ฝึกความมีวินัยในตนเองด้านการรับผิดชอบ การควบคุม
ตนเอง และการยอมรับผู้อื่นในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การจัดประสบการณ์ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 เมื่อครูให้เด็กลงมือทำอาหารแล้วนั้น ปรากฏ
ว่าเด็กเกือบทุกคนยังไม่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง เช่น ในหน่วยตัวเรา รายการอาหารคือ แขนวิช
หน้าทะเล จะต้องมีไข่นกกระทาไว้สำหรับตกแต่ง ครูจึงให้เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันเอาเปลือกไข่นกกระทาที่ต้ม
แล้วออกให้หมด และในขณะที่เอาเปลือกไข่นกกระทานั้นเด็ก ๆ ก็กินไข่นกกระทากันคนละนิด ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว
นี้สอดคล้องกับทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ที่กล่าวว่า เด็กใช้หลักการแสวงหารางวัล เลือกทำแต่สิ่งที่
นำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2545 : 53) และยังมีพฤติกรรมความมีวินัยในตน
เองในด้านอื่น ๆ อีกที่เด็กยังทำไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยกะและเล่นกันเสียงดัง ไม่ช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์
ของกลุ่มและทำความสะอาดสถานที่ที่ทำการกิจกรรม โดยที่ครูต้องคอยเตือนให้ทำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัด
ประสบการณ์การประกอบอาหารนั้นเด็กยังไม่คุ้นเคย อาจจะยังตื่นเต้นที่ได้เป็นผู้ลงมือทำเอง หรืออาจจะเป็น
เพราะว่าเด็กให้ความสนใจกับการทำอาหารเลยไม่คำนึงถึงข้อตกลงที่ตั้งไว้ แต่ในสัปดาห์ต่อมาเป็นที่นำ
สังเกตว่าเด็กเริ่มมีการแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น ยอมรับฟัง
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเพื่อนในการวางแผนเพื่อช่วยกันทำการกิจกรรมให้สำเร็จ รู้จักการควบคุมตน
เองในการรอคอยอุปกรณ์จากเพื่อน อีกทั้งยังทำตามข้อตกลงได้เกือบทุกคน ซึ่งเป็นผลทำให้เด็กมีพฤติกรรม
ความมีวินัยในตนเองเพิ่มขึ้น ดังที่ เคลฟสแตด บรูเวอร์และดาร์ล (Klefsstad. 1995 : 33 ; Brewer. 1995
: 397 & Dahl. 1998 : 81 – 82) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้
ทางสังคม เรียนรู้การปฏิบัติตามข้อตกลง การช่วยเหลือ แบ่งปัน และร่วมมือกับผู้อื่น สอดคล้องกับงาน
วิจัยของ สายพิน ประจักษ์ (2538 : 49) ที่พบว่า ในการทำกิจกรรมเด็กมีโอกาสร่วมกันระดมความคิด

อย่างอิสระเกี่ยวกับวิธีเล่น วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งอาจเกิดขึ้นขณะช่วงทำกิจกรรมแล้วสรุปเป็นข้อตกลงร่วมกัน ในการปฏิบัติ โดยครูมิได้บอกหรือออกคำสั่งแต่เป็นการปฏิบัติจากความต้องการที่อยากกระทำด้วยตนเอง

นอกจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกิจกรรมที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลงาน หรืออาหารที่ทำเสร็จแล้ว แต่อยู่ที่กระบวนการระหว่างการทำกิจกรรมเป็นสำคัญ ซึ่งการประกอบอาหารนั้นเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการกระทำ โดยครูซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เหมาะสม มีการเตรียมรายการอาหารที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก ที่มีขั้นตอนการทำที่ง่าย ๆ ไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากเป็นอันตราย ทั้งนี้เนื่องจากในการทำแต่ละครั้งนั้นครูจะทดลองประกอบอาหารด้วยตนเองก่อนที่จะให้เด็กลงมือปฏิบัติทุกครั้ง โดยตระหนักถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารนี้สามารถตอบสนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี ด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทำสิ่งต่าง ๆ จากของจริง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี มีความสนุกสนานและไม่เครียด จึงทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองออกมาโดยที่ไม่ต้องมีการบังคับให้เด็กทำ เพราะเมื่อเด็กอยู่ท่ามกลางเพื่อน ๆ ผู้ใหญ่ และสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย เด็กจะเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด และเด็กจะแสดงความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริงของตนเองออกมา (Hill, 1993 : 23) อีกทั้งยังสนับสนุนกับหลักการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนของ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 : 3 - 4) ที่ว่าเด็กควรได้มีเสรีภาพในการคิด การแสดงออก และยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยให้เด็กเป็นผู้ร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมยังมีลักษณะเป็นกันเอง สนุกสนาน ผ่อนปรนไม่ตึงเครียด ครูให้การเสริมแรงโดยกล่าวคำชมเชย พยักหน้า ในการลงมือกระทำและพยายามของเด็ก เช่น ในสัปดาห์ที่ 8 ในหน่วยตัวเรา รายการอาหารคือหมูเูาะ จะมีส่วนผสมในการทำคือบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ซึ่งเป็นของชอบของเด็กทุกคน ขณะที่ลงมือทำปรากฏว่าเด็กกลุ่มที่หนึ่งไม่มีใครหยิบบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปขึ้นมากินเลย แต่กลุ่มที่สองเด็กทุกคนจะหยิบขึ้นมากินตลอดเวลา และเมื่อกิจกรรมดำเนินมาถึงขั้นสรุปครูจึงให้คำชมเชยเด็กกลุ่มที่ 1 ที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยปฏิบัติตามข้อตกลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของวอลซ์ (Walsh, 1980 : 43) ที่กล่าวว่า วินัยในตนเองย่อมเกิดจากการที่เด็กยอมรับข้อตกลงและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้น ช่วยให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันภายใต้ข้อตกลงโดยไม่มีกรณีพิพาทหรือบังคับให้ทำตาม นอกจากนี้การแสดงความชื่นชมของครูเมื่อเด็กทำสิ่งที่ดีงามและกล่าวคำให้กำลังใจในการกระทำ ช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดี มีกำลังใจที่จะทำสิ่งที่ดีงามต่อไป (ฉันทนา ภาคบงกช. 2528 : 47 - 48) ด้วยเหตุผลดังกล่าวการจัดประสบการณ์ประกอบอาหารส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ตลอดช่วงเวลาทดลอง 8 สัปดาห์ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นก่อนการจัดประสบการณ์

2. เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

โดยเฉลี่ยรวมในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมก่อนจัดประสบการณ์ และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ระหว่างช่วงBaselineกับสัปดาห์ที่1, ช่วงBaselineกับสัปดาห์ที่ 2 และช่วงสัปดาห์ที่ 4 กับ 6 เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 3, สัปดาห์ที่ 3 กับ 5 และช่วงสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในช่วงสัปดาห์ที่ 5 กับ 7 เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของ

คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 เพิ่มขึ้นจากก่อนจัดประสบการณ์ 1.15 คะแนน ($t = 0.70$) ในทำนองเดียวกันในช่วงสัปดาห์ที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7 และในช่วงสัปดาห์ที่ 8 ก็มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็น 1.25 ($t = 0.73$), 4.40 ($t = 5.82$), 7.20 ($t = 11.50$), 2.90 ($t = 2.63$), 0.80 ($t = 1.44$), 3.20 ($t = 4.23$) และ 4.40 คะแนน ($t = 7.83$) ตามลำดับ ซึ่งการที่คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ทั้ง 8 สัปดาห์ และมีคะแนนเฉลี่ยแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในระหว่างช่วงสัปดาห์พบว่าช่วงสัปดาห์ที่ 4 เด็กมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงกว่าสัปดาห์อื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากในช่วงสัปดาห์แรก ๆ เด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางซึ่งกำลังอยู่ในช่วงปรับตัวกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เรียนรู้ความคิดและความต้องการของเพื่อนที่มีความแตกต่างไปจากความคิดและความต้องการของตนเอง เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนเพื่อทำกิจกรรมให้สำเร็จ และประกอบกับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารนั้น เด็กยังไม่คุ้นเคยกับการได้ลงมือทำประกอบอาหารด้วยตนเอง เพราะผู้ใหญ่ไม่สนับสนุนให้เด็กลงมือทำอาหาร เนื่องจากเกรงว่าเด็กอาจจะเกิดอันตรายได้ง่ายถ้าไม่ระมัดระวัง เมื่อครูจัดประสบการณ์การประกอบอาหารให้เด็กได้ลงมือทำ เด็กจึงไม่รีรอที่จะสัมผัสวัสดุอุปกรณ์แล้วลงมือปฏิบัติจริง เด็กจึงมีความรู้สึกตื่นเต้นกับกิจกรรมใหม่ ซึ่งในขณะที่เด็กแต่ละกลุ่มลงมือทำนั้นจะมีการขัดแย้งกันบ้าง แย่งวัสดุอุปกรณ์กัน ไม่ค่อยมีการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ให้แก่กัน ไม่ค่อยมีการช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรมหรือช่วยหยิบ เก็บวัสดุอุปกรณ์ ทั้งนี้ อาจเป็นช่วงระยะเวลาที่เด็กต้องใช้เวลาในการปรับตัว เรียนรู้วิธีที่จะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังที่เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1978 : 239) กล่าวว่า เด็กยังมีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเท่าไร ก็จะเรียนรู้ที่จะปรับตัวและให้ความร่วมมือในการทำงานสูงขึ้น ดังนั้นจึงเป็นช่วงเวลาที่เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพิ่มขึ้นทีละน้อย แล้วค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นในระยะเวลาสัปดาห์ต่อมา และเมื่อเด็กได้ร่วมมือกันทำอาหารจนประสบความสำเร็จเด็กก็จะเกิดความรู้สึกดีใจ ภาคภูมิใจ และกระตือรือร้นอยากจะทำกิจกรรมอีก ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของมาเยสกี (พนมพร ศิริภาพร. 2537 : 31 ; อ้างอิงจาก Mayesky, 1986) ที่กล่าวว่า อาหารเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของเด็ก ประสบการณ์เกี่ยวกับอาหารจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับเด็ก เด็กจะได้เรียนรู้ข้อมูลใหม่ ๆ จากการได้เห็น ได้ฟังเสียง ได้ดมกลิ่น ได้ชิมรส และได้สัมผัส ซึ่งคำพูดของครูเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้เด็กเข้าใจได้ นอกจากนี้ประสบการณ์เกี่ยวกับอาหาร ยังช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจและเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง จากการที่ได้มีโอกาสลงทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาเคยเห็นผู้ใหญ่ทำ อีกทั้งประสบการณ์เกี่ยวกับอาหารจะช่วยให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ จากการที่เด็กได้รับความสนุกสนานในการช่วยจัดเตรียมอาหาร ทดลองประกอบอาหาร รับประทานอาหาร และพูดคุยเกี่ยวกับอาหารที่ตนเองทำ ซึ่งการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารสามารถตอบสนองต่อธรรมชาติของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กวัย 3 – 6 ขวบ ที่ต้องการความเป็นอิสระ อยากรู้ อยากเห็น และค้นพบด้วยตนเอง

แต่เมื่อพิจารณาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย พบว่า อยู่ในช่วงสัปดาห์ที่ 6 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากพอมารถึงช่วงระยะเวลาหนึ่งที่เด็กเริ่มรู้สึกคุ้นเคยกับขั้นตอนการทำประกอบอาหาร เริ่มเคยชินกับบทบาทหน้าที่ของตนเองที่จะต้องทำขณะลงมือประกอบอาหารในแต่ละวัน และปฏิบัติตามข้อตกลงของครูทุกครั้งดังกล่าวจึงมีผลทำให้พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองน้อยลง ซึ่งเป็นสัญญาณที่เตือนให้ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง ปรับเปลี่ยนรายการอาหารและขั้นตอนการทำกิจกรรมให้น่าสนใจยิ่งขึ้น แต่โดยภาพรวมแล้วถ้ามีการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารต่อไปก็ไม่น่าจะทำให้คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองลดลงกว่าก่อนจัดประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารีรัตน์ ญาณะศร (2544 : 57) ที่ศึกษาพบว่าลักษณะของการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารเป็นกลุ่มที่มีลำดับขั้นตอนของการทำกิจกรรมและมีรูป

แบบกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันมีผลทำให้เด็กเกิดความเคยชินและทำให้พฤติกรรมความร่วมมือลดลงในช่วงสัปดาห์ที่ 8 ด้วยเหตุนี้การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารถ้ามีขั้นตอนคล้ายกันอาจทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายได้ ก็ย่อมที่จะทำให้คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยลดลงก็เป็นได้ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในรูปแบบใหม่ และนำเสนอให้เหมาะกับเด็กในวัยนี้ เพื่อให้เด็กได้สนุกกับการร่วมกิจกรรมมากขึ้น จากการทำประกอบอาหารร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม เด็กได้เรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน มีการร่วมมือกับเพื่อนในขณะประกอบอาหาร เริ่มตั้งแต่ในขั้นตอนการมีการวางแผนร่วมกันก่อนทำกิจกรรมว่าใครจะทำหน้าที่อะไร ซึ่งการวางแผนจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความรู้สึกว่า ตนและเพื่อนมีจุดมุ่งหมายร่วมกันที่จะต้องทำให้สำเร็จ และในขณะที่ประกอบอาหารก็มีการพูดคุย บอกความคิดความต้องการของตนเอง พร้อมทั้งให้คำแนะนำหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อน ช่วยหยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อน รู้จักอดทนรอคอย ทำงานร่วมกันได้โดยไม่เล่นชนหรือแกล้งเพื่อน ทำตามข้อตกลงของครูและเพื่อนได้ เมื่อประกอบอาหารเสร็จแล้วก็ช่วยกันเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม ทำความสะอาดสถานที่ อีกทั้งในขั้นสรุปยังมีการทบทวนถึงขั้นตอนในการประกอบอาหารและบอกถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะประกอบอาหารร่วมกัน พร้อมทั้งครูจะให้การเสริมแรงกับเด็กกลุ่มที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ทั้งนี้จากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะทำให้เด็กเรียนรู้การปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น รู้จักตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม มีการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนและรู้จักปฏิบัติตามกติการ่วมกันซึ่งสิ่งนี้จะพัฒนาไปสู่ความมีวินัยในตนเอง (พนม ลิ้มอารี. 2522 : 56 – 57) ซึ่งสอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523 : 53) กล่าวว่าความมีวินัยในตนเองของเด็กวัยนี้ควรได้รับการปลูกฝังโดยผ่านการกระตุ้นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ซึ่งมีการกำหนดกฎระเบียบเฉพาะและอาจตกลงกันเป็นคราวๆ ไป และจากงานวิจัยของบุญประจักษ์ วงษ์มงคล (2536 : 101) ที่ได้ให้ข้อสังเกตว่าขณะที่เด็กประกอบอาหารเด็กจะมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม เพราะเด็กเป็นผู้ที่ทำกิจกรรมเหล่านั้นด้วยตนเอง ทำให้เด็กมีความมั่นใจสูงขึ้น เริ่มรู้จักซักถามหรือบอกความต้องการของตนเองและกล้าแสดงออกมากขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของวไลพร พงษ์ศรีทัศน์ (2533 : 69) ที่พบว่า ขณะที่เด็กได้ประกอบอาหารร่วมกันเป็นกลุ่มนั้น จะช่วยปลูกฝังให้เด็กมีระเบียบวินัย รู้จักหน้าที่ตนเอง มีความรับผิดชอบ และช่วยเหลือผู้อื่น แต่ทั้งนี้ครูต้องใช้เวลา ให้โอกาสเด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปัน ประนีประนอม ตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการทำงานจนบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ให้แต่ละคนรับผิดชอบในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ และรู้จักประเมินความก้าวหน้าของตนเอง (พัชรี ผลโยธิน. 2540 : 26)

และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยที่มีค่าเพิ่มขึ้นนั้น อาจเนื่องมาจากในขณะที่วิจัยครูมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยที่ครูใช้คำพูดกระตุ้น สนับสนุน และเสริมแรงเมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ซึ่งวินัยในตนเองสำหรับเด็กนั้นก็คือการสอนให้เด็กได้ฝึกฝนตนเองให้มีพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม หรือเป็นการสอนให้เด็กมีความพร้อมที่จะปรับความต้องการของตน ให้เป็นไปตามครรลองของความต้องการของเพื่อนได้ ซึ่งเด็กวัย 4 – 7 ปี ที่สามารถเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ ตลอดจนความรู้สึกของตนเอง เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนได้ ก็ย่อมเป็นพื้นฐานที่แข็งแรงในการเสริมสร้างอุปนิสัย อันเป็นรากฐานของการเรียนรู้ไม่มีวันสิ้นสุด (ทักษิณา สวานานนท์. 2519 : 41) ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2527 : 482 – 483) ได้ให้ความเห็นว่า การฝึกระเบียบวินัยต้องฝึกอย่างสม่ำเสมอ มีความอดทน มีความพยายาม ไม่ใจร้อน และต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ให้เด็กมีความเข้าใจระเบียบวินัยแต่ละเรื่องที่ได้ปฏิบัติ โดยอธิบายให้เข้าใจเหตุผล ซึ่งให้เห็นผลดีของการปฏิบัติ และผลเสียที่เกิดขึ้นหากไม่ปฏิบัติ เมื่อเด็กเข้าใจเด็กจะปฏิบัติตาม

ความเต็มใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีวินัยในตนเองไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าหรือลับหลังผู้ใหญ่ก็จะประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบอันดี สอดคล้องกับ ช. ชนบท (2530 : 50) ที่ได้กล่าวถึงการสอนให้เด็กเกิดวินัยในตนเองนั้น เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเวลาและความมั่นใจ นอกจากจะสอนโดยการให้ความรู้ความเข้าใจ และการให้ลงมือปฏิบัติแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งก็คือ การปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบไปใช้ ซึ่งปัจจุบันนี้โรงเรียนต่าง ๆ ในระดับปฐมวัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการฝึกอบรมและสร้างเสริมให้เด็กมีระเบียบวินัยในตนเอง โดยการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ตระหนักถึงกฎเกณฑ์ของสังคมตระหนักถึงระเบียบวินัยที่เด็กจะต้องประพฤติปฏิบัติ และการฝึกให้เด็กมีวิจารณญาณที่ดี สามารถบังคับตนเองให้ทำในสิ่งที่ควรทำด้วยตนเองได้ (แรมสมร อยู่สถาพร. 2535 : 48) จะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารนั้นครูสามารถจัดกิจกรรมนี้ให้กับเด็กได้ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเพื่อพัฒนาพัฒนาการของเด็กให้เป็นไปอย่างธรรมชาติ เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ทำให้เด็กได้รับการพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองอย่างต่อเนื่องได้ ดังนั้นการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารจึงส่งผลทำให้พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยสูงขึ้น

3. เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้าน การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น ก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้านในแต่ละสองช่วงสัปดาห์ พบว่า เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองทั้ง 3 ด้านในทางที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลาที่ทำการสังเกตเด็กในแต่ละสองช่วงสัปดาห์นั้น มีผลทำให้พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาซึ่งจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ กล่าวคือ

ด้านที่ 1 การรับผิดชอบ เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการรับผิดชอบ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 3, สัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 4 กับ 6 และสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทำนองเดียวกันในช่วง Baseline กับ สัปดาห์ที่ 1, Baseline กับ สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3 กับ 5 และสัปดาห์ที่ 5 กับ 7 เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยแต่ละสองช่วงสัปดาห์ พบว่า ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 เพิ่มจากก่อนการจัดกิจกรรม 0.85 คะแนน ($t=1.44$) ในทำนองเดียวกันกับช่วงสัปดาห์ที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7 และช่วงสัปดาห์ที่ 8 ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็น 1.60 ($t=4.22$), 0.95 ($t=1.52$), 0.20 ($t=0.55$), 1.00 ($t=1.93$), 1.00 ($t=1.52$), 0.75 ($t=2.35$), 1.30 คะแนน ($t=3.70$) ตามลำดับ ซึ่งการที่มีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการรับผิดชอบเพิ่มขึ้น ทั้ง 8 สัปดาห์ และมีคะแนนเฉลี่ยแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ช่วยให้เด็กเรียนรู้ความคิด ความรู้สึก ปฏิกริยาและพฤติกรรมซึ่งกันและกัน (ทิตนา แคมมณี. 2522 : 202) ถึงแม้ว่าในช่วงระยะแรกของการทำกิจกรรมเด็กจะพบกับความขัดแย้งและไม่ยอมรับความคิดเห็นของกลุ่มอยู่บ้าง แต่เมื่อเด็กเกิดความคุ้นเคยและทำกิจกรรมไปได้ระยะหนึ่ง พบว่า เด็กมีความสุขสนุกสนานในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ความขัดแย้งลดน้อยลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกภายในกลุ่มจะต้องทำกิจกรรมด้วยตนเองและจะต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายร่วมกันโดยการทำให้เสร็จทันเวลาที่ครูกำหนด และเมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วก็ต้องช่วยกันเก็บอุปกรณ์ของกลุ่มและทำความสะอาดสถานที่ให้เรียบร้อย ซึ่ง พนม ลิ้มอารี (2522 : 56 –57)

ได้กล่าวว่า เมื่อสมาชิกเข้ากลุ่มจะต้องมีการปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติกิจกรรมนั้นจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ร่วมกัน สามารถรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นดีขึ้น ทั้งนี้ก่อนทำกิจกรรมจะมีการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองก่อนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะและสรุปเป็นข้อตกลงในการปฏิบัติ ครูเสนอแนะปัญหาที่เกิดขึ้นขณะช่วงทำกิจกรรมและวิธีป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจึงทำให้กิจกรรมดำเนินด้วยความราบรื่น ทำให้ไม่เกิดปัญหาวุ่นวายภายในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนางพางา ลิ้มสุวรรณ (2535 : 65) ที่กล่าวว่าการส่งเสริมวินัยในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัยนั้น เด็กควรเรียนรู้ถึงสิ่งที่ถูกและผิดรวมทั้งให้กฎเกณฑ์และการให้เหตุผลซึ่งจะส่งผลต่อการรับผิดชอบของเด็กในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับสุสิพร นิมิตรกุล (2512 : 63) ที่กล่าวไว้ว่า กิจกรรมในการเรียนที่ส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะและการทำงานด้วยตนเองจะทำให้เด็กรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานนั้น อันจะก่อให้เกิดความมีวินัยในตนเองขึ้น

ด้านที่ 2 การควบคุมตนเอง เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเอง พบว่าในช่วงสัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 4 กับ 6, สัปดาห์ที่ 5 กับ 7 และ สัปดาห์ที่ 6 กับ 8 มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการควบคุมตนเองระหว่างช่วงสองสัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทำนองเดียวกันสัปดาห์ที่ 3 กับ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในขณะที่ในช่วงBaselineกับสัปดาห์ที่ 1, Baselineกับสัปดาห์ที่ 2 และสัปดาห์ที่ 1 กับ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยแต่ละสองช่วงสัปดาห์ พบว่า ในช่วงสัปดาห์ที่1 เพิ่มจากก่อนการจัดกิจกรรม 0.85 คะแนน ($t=1.34$) ในทำนองเดียวกันกับช่วงสัปดาห์ที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7 และช่วงสัปดาห์ที่ 8 ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็น 0.65 ($t=1.28$), 2.00 ($t=3.25$), 1.75 ($t=7.72$), 0.60 ($t=0.95$), 3.25 ($t=11.97$), 0.70 ($t=3.09$), 1.55 คะแนน ($t=3.44$) ตามลำดับ ซึ่งการที่มีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเองเพิ่มขึ้นทั้ง 8 สัปดาห์ และมีคะแนนเฉลี่ยแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กได้มีโอกาสเรียนรู้และฝึกการควบคุมตนเอง โดยในระยะแรกของการทำกิจกรรม พบว่าเด็กยังมีพฤติกรรมการยึดตนเองในลักษณะต่าง ๆ เช่น ไม่ทำตามข้อตกลง พุดก่อกวนผู้อื่น ก้าวร้าวสิทธิของผู้อื่น แย่งของกัน แต่ในระยะเวลาต่อมาเด็กมีพฤติกรรมการควบคุมตนเองเกี่ยวกับการรอคอย การทำตามข้อตกลง ไม่พูดเสียงดังหรือเล่นชนกัน และไม่แกล้งเพื่อน นอกจากนี้ รักตวรรณ ศิริภาพร (2532 : 56) ได้กล่าวว่ากิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางวัตถุและบุคคล จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติตนในสังคม ทำให้มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อันเป็นหนทางในการฝึกเด็กให้มีการควบคุมตนเองทั้งนี้ครูจะเป็นผู้ชี้แนะแนวทางส่งเสริม กระตุ้นให้เด็กทำภายใต้บรรยากาศที่อิสระและผ่อนคลาย โดยที่ครูไม่ได้บอกหรือออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามในการควบคุมตนเอง แต่ครูจะชวนให้เด็กเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เด็กยอมรับและปฏิบัติตามครูด้วยดี วิธีการดังกล่าวจึงส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็กได้ทั้งสิ้น (กรรณิการ์ สุขสม. 2533 : 69) ซึ่งสอดคล้องกับชอร์ (Shaw. 1971 : 57) ที่ได้กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มมีความสำคัญในการส่งเสริมทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่นทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น

ด้านที่ 3 การยอมรับผู้อื่น เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการยอมรับผู้อื่น พบว่าในช่วงBaselineกับสัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 2 กับ 4, สัปดาห์ที่ 3 กับ 5, สัปดาห์ที่ 5 กับ 7 และสัปดาห์ที่ 6 กับ 8 มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการยอมรับผู้อื่นระหว่างช่วงสอง

สัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทำนองเดียวกันในช่วงBaselineกับสัปดาห์ที่1, สัปดาห์ที่ 1 กับ 3 และสัปดาห์ที่ 4 กับ 6 มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยแต่ละสองช่วงสัปดาห์ พบว่า ในช่วงสัปดาห์ที่1 เพิ่มจากก่อนการจัดกิจกรรม 0.55 คะแนน ($t=0.79$) ในทำนองเดียวกันกับช่วงสัปดาห์ที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7 และช่วงสัปดาห์ที่ 8 ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็น 3.45 ($t=8.67$), 0.05 ($t=0.12$), 1.25 ($t=4.29$), 0.85 ($t=1.20$), 2.95 ($t=9.75$), 0.85 ($t=3.59$), 1.55 คะแนน ($t=4.20$) ตามลำดับ ซึ่งการที่มีคะแนนพฤติกรรม ความมีวินัยในตนเองด้านการยอมรับผู้อื่นเพิ่มขึ้น ทั้ง 8 สัปดาห์ และมีคะแนนเฉลี่ยแต่ละสองช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน และมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการยอมรับผู้อื่นนี้มีการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านอื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กได้มีโอกาสแสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และการทำงานร่วมกัน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภูมิใจว่าตนเองมีคุณค่า ซึ่งเป็นผลให้เด็กมีการยอมรับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับโรเจอร์ส (จิตรา ชนะกุล. 2539 : 65 ; อ้างอิงจากRogers. 1970 : 121 – 122) กล่าวอ้างอิงถึงผลการวิจัยของกิบบ์ (Gibb) ที่พบว่า การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรค์ทางด้านจิตวิทยามาก จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับตนเอง ยอมรับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม อีกทั้งครูยังให้อิสระและเน้นถึงการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มทุกครั้ง โดยเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ในการประกอบอาหารร่วมกัน เพราะมีการทำหลายขั้นตอน บางขั้นตอนก็มีวิธีการทำที่ง่าย เด็กสามารถทำได้เองเพราะมีประสบการณ์เดิม เช่น ล้างผัก หั่นผัก แต่บางขั้นตอนมีวิธีการทำที่ยาก เช่น ฝานข้าวโพด ชูดมะพร้าว คั้นน้ำส้ม คั้นน้ำมะนาว ซึ่งเด็กไม่สามารถทำได้เองตามลำพัง ต้องได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ทำให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการยอมรับผู้อื่น เช่น การยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อน ยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่มได้ และช่วยหยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อน ดังที่พนม ลิ้มอารี (2522 : 56 – 57) กล่าวว่า การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มจะทำให้เด็กเรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักตนเองในฐานะสมาชิกของกลุ่ม มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน รู้จักปฏิบัติตนตามกติการ่วมกัน และการมีปฏิริยาโต้ตอบกับเพื่อน ๆ ระหว่างทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการทางด้านสังคม และศีลธรรมจรรยา (วาสี ประสงค์. 2524 : 18) ซึ่งสอดคล้องกับดาห์ล (Dahl. 1988 : 81 – 82) ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารให้เด็กเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือ แบ่งปันและร่วมมือกับผู้อื่น

ผลของการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารสามารถส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยได้ ทั้งนี้ครูต้องคำนึงถึงระยะเวลา ความถี่ของการจัดประสบการณ์ได้เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของเด็ก โดยคำนึงถึงรายการอาหารที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ระยะเวลาของการจัดประสบการณ์ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการประกอบอาหาร ทั้งนี้ครูยังมีบทบาทสำคัญที่ต้องสอดแทรกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองไปทุกขั้นตอนในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร คือ ในขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป โดยเฉพาะในขั้นสรุปนี้ครูต้องชี้แนะ และกระตุ้นให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นจากการศึกษาการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย จึงใช้เป็นแนวทางให้ครู ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ที่สนใจสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารส่งเสริมพัฒนาการของเด็กต่อไป

ข้อสังเกตที่ได้รับการวิจัย

1. ในสัปดาห์แรก ๆ พบว่า เด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีการแย่งวัสดุอุปกรณ์ในการทำ ไม่ยอมแบ่งให้เพื่อน เมื่อเพื่อนขอก็ไม่ยอมให้ มีการพูดคุยเสียงดังและเล่นกันในช่วงทำกิจกรรม ทั้งนี้เด็กยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในตนเองเท่าที่ควร เนื่องจากการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกิจกรรมที่เด็กยังไม่คุ้นเคย และยังไม่มีความรู้สึกตื่นตัวในการลงมือทำด้วยตนเอง ในขั้นสรุปจึงต้องใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดและชมเชยเด็กที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ซึ่งในระยะสัปดาห์ต่อมาเด็กเริ่มเรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม จึงทำให้เด็กแสดงออกถึงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพิ่มมากขึ้นในทุกด้านทั้งการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น

2. จากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละ 2 ช่วงสัปดาห์นั้น ปรากฏว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น ประกอบกับเมื่อสังเกตในแต่ละช่วงสัปดาห์ พฤติกรรมความมีวินัยของเด็กยังไม่ปรากฏมากนัก เนื่องมาจากพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

3. ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในแต่ละครั้งนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากสื่อ วัสดุอุปกรณ์ของจริง เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ทำให้เด็กเกิดความตั้งใจ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม และมีความสนุกสนาน ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยที่ควรเกิดขึ้นในตัวเด็ก

4. จากการสังเกตพบว่า เมื่อมีการจัดกลุ่มตามความสนใจ เด็กผู้ชายจะจับกลุ่มกันแต่เฉพาะในเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิงก็จะจับกลุ่มกันแต่เฉพาะในเด็กผู้หญิง ผู้วิจัยจึงกำหนดการเข้ากลุ่มในบางโอกาส เพื่อให้เด็กได้มีการเปลี่ยนแปลงสมาชิกภายในกลุ่ม และมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างทั่วถึง

5. เด็กบางคนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการรับประทานอาหาร จากที่ไม่ชอบรับประทานอาหารหรือเลือกรับประทานเฉพาะอย่าง เมื่อเด็กได้สัมผัสได้ลงมือทำอาหารเองและได้รับประทานอาหารฝีมือของตัวเองร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม จึงทำให้เด็กเกิดความพอใจที่จะรับประทานอาหารที่ไม่เคยรับประทานมาก่อน

6. การส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็ก จากการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารนั้น เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้ลงมือกระทำกับวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นของจริง ซึ่งเด็กมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมเพราะเด็กเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นด้วยตนเอง โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งครูเป็นเพียงผู้เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการเท่านั้น นอกจากนี้ครูยังมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เด็กในวัยนี้เห็นถึงความสำคัญของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในทุกขั้นตอนระหว่างดำเนินการทดลอง และส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยการเสริมแรงด้วยการชมเชยหรือให้รางวัลแก่เด็กที่ปฏิบัติเพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในระยะแรกของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารนั้น ควรเลือกประเภทอาหารที่มีขั้นตอนที่ง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากและเป็นอันตราย โดยมีเพียง 1 หรือ 2 ขั้นตอนเท่านั้น แล้วควรเลือกกิจกรรมที่เด็กสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เช่น การชงโอวัลติน การทำน้ำหวาน ทำสลัดผัก เป็นต้น รวมทั้งอุปกรณ์

เครื่องครัวที่ใช้ในการประกอบอาหาร ครูจำเป็นต้องตรวจสอบก่อนนำมาให้เด็กทำกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อความปลอดภัยของเด็ก

2. ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเรื่องของเวลาสามารถที่จะยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเด็ก เนื่องจากเด็กวัยนี้มีช่วงระยะเวลาความสนใจสั้น

3. เด็กบางคนอาจจะสนุกสนานในการประกอบอาหาร แต่ไม่ต้องการที่จะชิมรสของอาหารนั้น ๆ ครูไม่ควรบังคับให้เด็กรับประทานอาหารที่ตนเองทำขึ้น

4. การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ก่อนที่จะให้เด็กลงมือทำ สิ่งสำคัญคือ ครูจะต้องมีการแนะนำวัสดุอุปกรณ์ อธิบายถึงขั้นตอนในการทำ และสาธิตวิธีทำเพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจตรงกันในการทำอาหาร อีกประการหนึ่งจากการสังเกตการประกอบอาหารที่เด็กจับกลุ่มตามความสนใจ พบว่าเด็กมักจะจับกลุ่มกับเพศเดียวกันและจะจับกลุ่มเดิมไม่ค่อยเปลี่ยน ครูอาจใช้วิธีการอื่น ๆ ให้เด็กจับกลุ่มโดยที่ให้มีทั้งผู้ชายและผู้หญิง เพื่อให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนคนอื่นด้วย

5. การใช้กลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวในการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองก่อนและระหว่างการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารนั้น จะทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแต่ละคนเปรียบเทียบกับก่อนจัดประสบการณ์การประกอบอาหารได้ชัดเจน

6. เนื่องจากในปัจจุบัน สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในท้องถิ่น จะยังไม่มีคอยมีการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารให้กับเด็กมากนัก อาจเนื่องมาจากสาเหตุที่ว่าไม่มีกระบวนการ ขั้นตอน การดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน การวิจัยครั้งนี้มีแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีลำดับขั้นตอน ดำเนินการไว้ชัดเจน จึงขอเสนอแนะให้คัดเลือกไปจัดให้แก่เด็กปฐมวัย เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์และก่อให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแก่เด็ก โดยนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ตามความสนใจและความต้องการของเด็ก

7. การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือกระทำกับสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นของจริงและมีหลากหลาย เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนทั้งด้านความคิดและลงมือทำ จึงเป็นการทำให้เด็กเกิดการพัฒนาโดยองค์รวม ดังนี้

7.1 ด้านร่างกาย ได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายขณะทำกิจกรรม ได้พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เช่น ในขณะที่หั่นผัก

7.2 ด้านอารมณ์ เด็ก ได้รับความสุขขณะที่ได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง รู้จักการรอคอย เช่น คอยอาหารสุก

7.3 ด้านสังคม เมื่อทำอาหารร่วมกับเพื่อนก็ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ ร่วมมือกัน

7.4 ด้านสติปัญญา เด็กจะได้รับความรู้ครอบคลุมเกือบทุกวิชา ไม่ว่าจะเป็น

- คณิตศาสตร์ ได้จากการนับจำนวน การตวงสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาประกอบอาหาร เช่น น้ำตาล 2 ช้อนชา ไข่ 5 ฟอง หรือการแบ่งครึ่งแตงกวา หั่นมะเขือเทศเป็น 2 ส่วนแบ่งอีกครั้งเป็น 4 ส่วน

- วิทยาศาสตร์ ได้ดูการเปลี่ยนแปลงสถานะของสสาร เช่น น้ำตาลทรายละลายในน้ำร้อน เนื้อดิบเมื่อมีการถูกความร้อนจะเปลี่ยนสี เช่น กุ้งกลายเป็นสีส้มขึ้น

- ภาษาไทย นอกจากจะได้เรียนรู้คำศัพท์ที่เป็นชื่อของส่วนประกอบของอาหารแล้ว เด็กยังได้พูดคุยโต้ตอบกับคุณครู หรือพูดคุยแสดงความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ ตลอดเวลาที่ทำกิจกรรม

นอกจากนี้เด็กยังได้เรียนรู้เรื่องสีต่าง ๆ เช่น แครอทสีส้ม แดงกวาสีเขียว ได้เปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ที่ได้สัมผัส ได้ชิม เช่น จืด – เค็ม –เปรี้ยว –หวาน รวมทั้งยังรู้จักระเบียบวินัย เช่น รู้จักกวาด ล้างทำความสะอาด เก็บอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่นอกออกมาใช้หลังทำอาหารเสร็จด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง เช่น การคิดแก้ปัญหา ภาษา ความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นในแต่ละ 3 สัปดาห์ หรือในแต่ละ 4 สัปดาห์ เพื่อให้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ชัดเจนขึ้น
3. ควรมีการศึกษากิจกรรมอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กแต่ละคนได้ดียิ่งขึ้น เช่น กิจกรรมกลางแจ้ง การจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านของไทย เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2537). *คู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง*. โครงการวิจัยและพัฒนาระบบงานแนะแนวในและนอกสถานศึกษา, ศูนย์แนะแนวการอาชีพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2539). *แนวการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2540). *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรณิการ์ สุธม. (2533). *การศึกษาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสร้างสรรค์*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กัลยา สุวรรณรอด. (2537). *การวิเคราะห์องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา สุวรรณธาร. (2537). *ความเชื่อมั่นในตนเองและความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสร้างสรรค์ที่ครูมีปฏิสัมพันธ์และไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กลีนแก้ว มาตา. (2541). *การศึกษาพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารสมมติ แบบกลุ่มกับแบบอิสระ*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542ก, มกราคม). "การใช้การเล่นเป็นสื่อการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย," *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 3(1) : 10 – 17.
- _____. (2542ข, เมษายน). "การฝึกวินัยเด็ก," *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 3(2) : 60 – 65.
- กฤษณีย์ ภูพัฒน์. (2538). *การศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้ชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครองส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เรื่อง "ขอให้หนูคิดเอง" และผู้ปกครองใช้กิจกรรมตามปกติในชีวิตประจำวัน*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- ขจิตพรรณ ทองคำ. (2536). การเล่นเกมบทบาทสมมติโดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่นที่มีผลต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและความสามารถทางภาษา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จักรสิน พิเศษสาร. (2521). ทฤษฎีและนักปรัชญาการศึกษาชาวตะวันตก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- จันทร์ดี ถนอมคล้าย. (2539). การพัฒนานิเวศในตนเองด้านความอดทนของเด็กก่อนประถมศึกษาที่มีสติปัญญาแตกต่างกันด้วยวิธีการเล่นที่นานประกอบหุ่นมือโดยมีการใช้คำถามก่อน ระหว่าง และหลังการเล่น. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จิตรา ชนะกุล. (2539). ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จินดา น้ำเจริญ. (2540). การศึกษาความมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะนิสัยแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. (2531). การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จันทนา ภาคบงกช และคนอื่น ๆ. (2528). สอนให้เด็กคิด : โมเดลการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- _____. (2539). รายงานการวิจัยฉบับที่ 56 โครงการวิจัยเรื่อง “การปลูกฝังวินัยของคนในชาติ” โครงการย่อยที่ 1 : การสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ช. ชนบท. (2530, มิถุนายน). “วินัยในตนเอง สอนให้เกิดขึ้นได้อย่างไร,” สารพัฒนาหลักสูตร. (63) : 48 – 50.
- ชาติชาย ปิลวาสน์. (2544). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยใช้กระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ชไมมน ศรีสุรักษ์. (2540). การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จิตติพร พิษณุกุล. (2538). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะประดิษฐ์แบบกลุ่ม. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523). การพัฒนาจริยธรรม : ตำราจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ถิรพันธ์ อนุวัช. (2530). ปัญหาวัน ๆ ของเจ้าตัวเล็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ – วิชาการ.
- ทองคำ บุญประเสริฐดี. (2534). การทดลองใช้วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนประถมศึกษา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ทักษิณา สนวนานนท์. (2519). "วิธีสอนเด็กอนุบาลให้มีวินัย," วิทยาสาร. 27(26) : 41 – 42.
- ทัศนีย์ อินทรบำรุง. (2539). วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานก่อนกลับบ้าน. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ทศนา แหมมณีและคณะ. (2522). กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเล่ม 1. กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- _____. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราพร ทับถม. (2538). วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมโดยเน้นสิ่งแวดล้อม. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- นิตยา ประพฤติกิจ. (2539). การพัฒนาเด็กปฐมวัย = Developing Young Children. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นงเยาว์ คลิกลาย. (2543). ความสามารถทางด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยใช้เพลงประกอบ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นงพงา ลิ้มสุวรรณ. (2535). "จิตวิทยาการอบรมเลี้ยงดู," สัปดาห์สุขภาพจิตแห่งชาติ 17 พ.ย. 2535. หน้า 62 – 69. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.

- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2526). *การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2533, พฤษภาคม - สิงหาคม). "Congeneric Part Reliability," *การวัดผลการศึกษา*. 12(34) : 28 – 32.
- บุญประจักษ์ วงษ์มงคล. (2536). *การศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารและการจัดประสบการณ์แบบทั่วไปที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกัน*. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2541). *แนวโน้มนและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม*. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ปวีณา (นามแฝง). (2539, มกราคม). "งาน cooking ของเด็กอนุบาล," *รักลูก*. 14(156) : 112 – 114.
- ผกา บุญเรือง. (2525). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. ชลบุรี : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- พนมพร ศิริภาพร. (2537). *ผลของโครงการประสบการณ์เกี่ยวกับอาหารที่มีต่อพฤติกรรมในการรับประทานอาหารของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). *พฤติกรรมกลุ่ม = Group Behavior*. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- พนม ลิ้มอารี. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์*. มหาสารคาม : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- พร พันธุ์โอสธ. (2543). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย: ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- พรรณเพ็ช วาณิชยการ. (2535). "การทำงานแบบกลุ่ม," *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พรรณี ชูทัย เจนจิต. (2537). "การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก," ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก เล่ม 1. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรี ผลโยธิน. (2540, มกราคม). "เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมความร่วมมือ," *การศึกษาปฐมวัย*. 1(1) : 59 – 62.
- พัฒนา ชัยพงศ์. (2540). *คู่มือการจัดการอนุบาลศึกษาและการประเมินผล*. กรุงเทพฯ : โรงเรียนไผ่ทุ้มศึกษา. อัดสำเนา.

- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). เด็กก่อนวัยเรียน เรียนรู้อะไร อย่างไร. นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- _____. (2537). ความมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและปัญญาและการจัดกิจกรรมตามปกติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2540, มกราคม). "เด็กปฐมวัยในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง," วารสารการศึกษาปฐมวัย. 1(1) : 43 – 45.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. (2524ก). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมวัยเด็กเล่ม 3. กรุงเทพฯ : วิกตอร์การพิมพ์.
- _____. (2526). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมการสอนเด็กปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 6 – 10. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กราฟฟิคอาร์ต.
- _____. (2527). เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับปฐมวัย หน่วยที่ 1 – 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นวกนก.
- _____. (2532). เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 11 – 15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- _____. (2537ก). หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1 – 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- _____. (2537ข). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 3. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2517). ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- _____. (2522). "ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอน," กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- _____. (2525). เอกสารประกอบการสอนวิชา กร. 411 : ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนกับชุมชน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2540). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542, มกราคม). "การพัฒนาปัญญาหลายด้านเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย,"
วารสารการศึกษาปฐมวัย. 3(1) : 36.
- รักตวรรณ ศิริภาพร. (2532). ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทักษะของผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่ได้เล่น
กิจกรรมการเล่นเพื่อคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ราศี ทองสวัสดิ์และคณะ. (2529). เอกสารชุดอบรม หน่วยที่ 6 การจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กและการศึกษา
ดูงาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- แรมสมร อยู่สถาพร. (2535). หนูน้อยน่ารัก. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วนิดา เสวกตรุณทร. (2537, เมษายน – มิถุนายน). "วินัย : ปัญหาเก่าที่ยังแก้ไม่ได้," สารพัฒนาหลักสูตร. 13
(117) : 72 – 74).
- วราภรณ์ รักวิจัย. (2533). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- วาสี ปรงสิงห์. (2524). การศึกษารูปแบบกิจกรรมการศึกษาที่วัดในชั้นอนุบาล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วาสิล(นามแฝง). (2543, ธันวาคม). "แสนสนุกทำ Cooking," รักลูก Kids & School. 1(11) : 26 – 29.
- วิลาวัณย์ เผือกพวง. (2536). พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อ
เล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบ.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วไลพร พงษ์ศรีทัศน์. (2533). ผลของการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารกับแบบปกติที่
มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วันเพ็ญ ปูลพัฒน์. (2539). การเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปรินญา
นิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภวดี บุญญวงศ์. (2527). ตำรากิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ศุสิทธิ์ นิมิตรกุล. (2512). เปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสุขศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องโรคติดต่อโดยใช้บท
เรียนโมเดลกับการเรียนการสอนแบบปกติ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

- สงวน สุทธิเลิศอรุณและคณะ. (2522). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ชัยศิริการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). คู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2536). แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. กองวิชาการ. (2536). เอกสารและผลการวิจัยการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2528). การศึกษาสภาพการอบรมในศูนย์เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีเดชา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2535?). คู่มืออบรมกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอนุบาล (กิจกรรมในวงกลม). กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). การสร้างเสริมวินัย คู่มือแนะแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2540). จิตพิสัย : มิติที่สำคัญของการพัฒนาคน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (2540). “หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาล 3 – 5 ขวบ,” เอกสารประกอบการอบรมครูสอนระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2538). แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์ดวงกมล.
- _____. (2545). การวัดและการประเมินแนวใหม่ : ปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชา จันทรเฒ. (2511, กรกฎาคม – กันยายน). “เด็กกับการสร้างระเบียบวินัย,” วารสารแนะแนว (6) : 49 – 53.
- สุดาทิพย์ ภูพานิช. (2538). การศึกษาการจัดกิจกรรมในวงกลมเป็นกลุ่มย่อยที่มีต่อความสามารถในการรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- สุทธาภา โชติประดิษฐ์. (2537). การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่ได้ริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่. ปรินูญนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุณี ชีรดากร. (2523). จิตวิทยาพัฒนาการ. นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.
- สุภัค ไหวหากิจ. (2543). เปรียบเทียบการรับรู้ในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ. ปรินูญนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมจิตต์ สุวรรณวงศ์. (2542). การศึกษาการจัดสภาพการณ์ส่งเสริมความคิดเชิงคุณธรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินูญนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สายพิน ประจวบวรณ. (2538). การศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์และเด็กสร้างกฎเกณฑ์. ปรินูญนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อารี เกษมรติ. (2533). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม. ปรินูญนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อารีรัตน์ ญาณตร. (2544). พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่ม. ปรินูญนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อำพร ศรีหรัญ. (2540). ความสนใจในการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาธรรมชาติ. ปรินูญนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- Brewer, J. (1995). *Early Childhood Education : Preschool through Primary Grades*. 2nd ed. Boston, Mass : Allyn and Bacon.
- Burby – Stock, Judith and others. (1996, April). "Rater Agreement Indexes for Performance Assessment,". *Educational and Psychological Measurement*. 56 (2) : 256.
- Dahl, K. (1998, January). "Why Cooking in the Classroom?," *Young children*. 53(1) : 81 – 83.
- Feist, J. (1990). *Theories of Personality*. 2nd ed. Fort Worth : Holt, Rinehart and Winston.
- Gordon, A. M. & Browne, K. W. (1993). *Beginnings & Beyond : Foundations in Early Childhood Education*. 3rd ed. Albany, New York : Delmar.
- Hill, T.W. (1993, April). "Assessment in Context : Teachers and Children's at work," *Young Children*. 48(5) : 20 – 28.
- Hurlock, E. B. (1978). *Child Development*. 8th ed. New York : Mc Graw – Hill.
- Jackman, H. L. (1997). *Early Education Curriculum : A Child's Connection to The Word*. Albany, NY : Delmar.
- Klefsted, J. (1995, September). "Cooking in the Kindergarten," *Young Children*. 50(6) : 32 - 33.
- Piaget, J. and Inhelder, B. (1969). *The Psychology of the Child*. New York : Weaver, Helen, Basic Books.
- Petty, K. L. (1994, February). "Group Entry Strategies and Reciprocal Social Interactions of Preschooler in Social Contexts (Social Interaction)," *Dissertation Abstracts International*. 54(8) : 2882 – A
- Roger, C.R. (1970). *Encounter Group*. New York : Great Behavior.
- Seefeldt and Barbour, C. (1980). *Teaching Young Children*. New Jersey : Prentice– Hill.
- Shaw, M. E. (1971). *Group Dynamics : The Psychology of Small Group Behavior*. New York : Mc Graw – Hill.
- Young, C. (1972, December). "Team learning," *The Arithmetic Teacher*. 19(8) : 630 – 634.
- Walsh, H.M. (1980). *Introducing the Young Children to the Social World*. New York : Macmillan Publishing.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
- แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
- ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย สามารถจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมได้หลายวิธี และวิธีหนึ่งที่สามารถจัดให้กับเด็กได้ คือ การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติกับของจริง และเกิดการค้นพบด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลและแนะนำของครู ที่ให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสทำอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการเน้นให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การมองเห็น การชิมรส การดมกลิ่น การฟังและการได้สัมผัส และยังเป็นโอกาสดีในการพัฒนาทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกันของเด็ก เป็นการฝึกนิสัยความมีวินัยในตนเองในด้านการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่นในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งนี้ครูมีบทบาทในการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ของเด็ก โดยการจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การใช้คำถามกระตุ้น การเสริมแรงและยอมรับในความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กตลอดจนให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะก่อให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองขึ้นในเด็กปฐมวัย

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้านการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น ที่ได้รับจากการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

เนื้อหา

การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้านการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น โดยที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการประกอบอาหารในกลุ่มด้วยตนเองจากของจริง

หลักการจัดกิจกรรม

1. การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารจัดในช่วงกิจกรรมในวงกลม (กิจกรรมเสริมประสบการณ์) สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์
2. ให้เด็ก ๆ มีอิสระในการคิดและลงมือประกอบอาหารกับสื่อ วัสดุอุปกรณ์ของจริงที่ครูจัดให้เป็นกลุ่ม เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้วยบรรยากาศที่มีลักษณะเป็นกันเอง สนุกสนาน ผ่อนปรนไม่ตึงเครียด
3. สัปดาห์ที่ 1 - 2 สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก
สัปดาห์ที่ 3 ดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านความมีวินัยในตนเอง ในช่วงกิจกรรมในวงกลมจากการจัดประสบการณ์แบบปกติ ตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ สังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน ในวันสุดท้ายของสัปดาห์แรก คือ วันพฤหัสบดี

สัปดาห์ที่ 4 – 10 ดำเนินการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารในช่วงกิจกรรมในวงกลม สังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน ในวันสุดท้ายของทุก ๆ สัปดาห์ คือ วันพฤหัสบดี

บทบาทครู

1. จัดเตรียมสิ่งแวดล้อม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ให้อิสระในการเรียนรู้ การคิด และการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันของเด็ก

2. นำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการสนทนา การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย โดยใช้สื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและมีความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

3. แนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาหาร

4. สนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบอาหารและสาธิตวิธีทำ

5. อธิบายข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่ควรปฏิบัติและข้อควรระวังในการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในขณะประกอบอาหาร

6. ครูใช้ปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ กับเด็กทุกกลุ่มขณะประกอบอาหารทุกขั้นตอน เช่น การใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้เด็กเกิดความร่วมมือกันในการประกอบอาหาร

7. ครูใช้การเสริมแรงโดยให้คำชมเชยและกำลังใจกับเด็กขณะประกอบอาหาร ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่นำความสามารถหรือพฤติกรรมของเด็กมาเปรียบเทียบกัน

8. ครูให้การสนับสนุนและให้การช่วยเหลือเด็กในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมอย่างทั่วถึงทุกกลุ่ม

บทบาทเด็ก

1. วางแผนการประกอบอาหารร่วมกับเพื่อน

2. ลงมือประกอบอาหารตามที่กลุ่มวางแผนเอาไว้อย่างอิสระเพื่อให้บรรลุตามแผนของกลุ่ม

3. เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงผลที่ได้จากการประกอบอาหาร

รูปแบบแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1. พฤติกรรมการรับผิดชอบ
2. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง
3. พฤติกรรมการยอมรับผู้อื่น

เนื้อหา

การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ โดยให้เด็กได้มีโอกาสร่วมกันในการทำกิจกรรม เด็กได้มีประสบการณ์ตรงในการลงมือประกอบอาหารด้วยตนเองจากสื่อวัสดุอุปกรณ์ของจริงที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า และยังเป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกัน เป็นการฝึกนิสัยความมีวินัยในตนเองในด้านการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่นในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

ขั้นนำ (5 นาที)

1. นำเข้าสู่การประกอบอาหารด้วยกิจกรรมตามความเหมาะสมจากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งดังต่อไปนี้ อาทิเช่น การสนทนา การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย หรือการใช้สื่อประกอบเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และมีความพร้อมก่อนลงมือทำกิจกรรม

2. แนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาหาร
3. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนการประกอบอาหาร โดยครูสาธิตวิธีทำ
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้น ข้อควรปฏิบัติและข้อควรระวังในการใช้

วัสดุอุปกรณ์ขณะประกอบอาหาร

ขั้นดำเนินการ (20 นาที)

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มวางแผนแบ่งหน้าที่ในการประกอบอาหารร่วมกัน
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมารับวัสดุอุปกรณ์แล้วลงมือประกอบอาหารร่วมกันตามที่ได้วางแผน
4. เด็กแต่ละกลุ่มลงมือชิมอาหารที่ทำร่วมกัน
5. เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ของกลุ่มและทำความสะอาดสถานที่

ขั้นสรุป (5 นาที)

เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงขั้นตอนการประกอบอาหาร โดยที่ครูใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กเสนอผลงานและเป็นการทบทวนกระบวนการทำงาน การแบ่งหน้าที่กันทำ ปัญหาที่พบและวิธีการแก้ปัญหา และครูชมเชยเด็กแต่ละกลุ่มที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในชั้นดำเนินกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

ความคิดรวบยอด

การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ในด้านการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้าน การรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น

เนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำการจัดประสบการณ์การประกอบมาใช้ในกิจกรรมในวงกลม (สร้างเสริมประสบการณ์) กิจกรรมที่จัดในครั้งนี้ ดำเนินถึงพัฒนาการของเด็กในวัย 5 – 6 ปี และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรายการอาหารดังกำหนดในตาราง

ตารางรายการอาหาร

การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ดังนี้

สัปดาห์ที่	วัน	หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	รายการอาหาร
1	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ตัวเรา	ร่างกายของเรา	น้ำหวาน เงาะลอยแก้ว แซนวิชหน้าทะเล
2	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ธรรมชาติรอบตัว	สัตว์น่ารัก	นมเย็น ขนมปังทาแยม เกี้ยวกรอบ
3	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ตัวเรา	หุ่นขี้คนน่ารัก	น้ำแดงโมบัส ล้นจีลลอยแก้ว สองสหาย
4	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ธรรมชาติรอบตัว	ฝน	น้ำล้นจีบ้น ขนมปังน้ำแดง ไข่ซ่อนหา

สัปดาห์ที่	วัน	หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	รายการอาหาร
5	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ตัวเรา	เนื้อ นม ไข่	โอวัลตินเย็น ขนมบัวลอยไข่หวาน ถั่วห่อ
6	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ธรรมชาติรอบตัว	ผัก	น้ำมะนาว ข้าวโพดคลุกมะพร้าว ผักชุบแป้งทอด
7	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ธรรมชาติรอบตัว	ผลไม้	น้ำส้มคั้น วุ้นผลไม้ ผลไม้แปลงกาย
8	อังคาร พุธ พฤหัสบดี	ตัวเรา	ประสาทมัสต์	น้ำผลไม้ปั่น วุ้นในน้ำใบเตย หมูเงานะ

หน่วยผลไม้
แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร วันที่ 1
น้ำส้มคั้น

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น

2. ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
3. ฝึกทักษะการสังเกตและเปรียบเทียบ
4. เพื่อให้เด็กรู้จักวัสดุอุปกรณ์ ส่วนประกอบและขั้นตอนในการทำน้ำส้มคั้น
5. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนในการประกอบอาหารได้
6. เพื่อให้เด็กร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจและสนุกสนาน

เนื้อหา

ลักษณะของส้ม ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ เช่น เปลือก เนื้อ เมล็ด
 ประโยชน์ของส้ม
 การทำน้ำส้มคั้น

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูนำกล่องใส่ส้มที่เจาะรูข้างบนวางไว้บนโต๊ะ ให้เด็กออกมาสัมผัสสุบล้างแล้วทายปริศนาคำทาย ส้ม ครูเฉลยคำตอบโดยให้เด็กออกมาหยิบส้มในกล่องที่ละคน
2. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับประโยชน์ของส้ม โดยใช้คำถามดังต่อไปนี้
 - เด็ก ๆ คิดว่า ส้มมีประโยชน์ต่อร่างกายของเราอย่างไร
 - เด็ก ๆ คิดว่า เราสามารถนำส้มไปใช้ทำอะไรได้บ้าง
 - นอกจาก เราจะนำเอามารับประทานแล้ว เปลือกและเมล็ดส้มเรายังนำไปใช้ทำอะไรได้อีกบ้าง
4. ครูแนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำน้ำส้มคั้น
5. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนการทำน้ำส้มคั้น แล้วครูสาธิตวิธีทำ
6. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นถึงข้อที่ควรปฏิบัติในการทำกิจกรรม

ได้แก่

- ล้างมือให้สะอาดและเช็ดให้แห้งก่อนและหลังทำกิจกรรมทุกครั้ง
- ไม่พูดคุยนั่งหรือเล่นขณะทำ

- ไม่ลุกขึ้นออกจากกลุ่มของตนเอง
- ถ้าทำน้ำสั้มหกให้น้ำผ้ามาเช็ดทันที
- หลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ช่วยกันเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม และทำความสะอาด

สถานที่ให้เรียบร้อย

ขั้นตอนการ

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มวางแผนแบ่งหน้าที่กันในการทำน้ำสั้ม
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมาจับวัสดุอุปกรณ์ แล้วลงมือทำน้ำสั้มร่วมกัน
4. เด็กแต่ละกลุ่มลงมือชิมน้ำสั้ม
5. เด็กช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่ม และทำความสะอาดสถานที่

ขั้นสรุป

1. เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงขั้นตอนการทำน้ำสั้ม
2. ครูให้คำชมเชยและให้กำลังใจเด็กแต่ละกลุ่มที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

สื่อการเรียนรู้

1. ปริศนาคำทาย สั้ม
2. ส่วนประกอบของน้ำสั้ม ได้แก่ สั้มเขียวหวาน น้ำเชื่อม เกลือ น้ำแข็ง
3. เครื่องครัว ได้แก่ ที่คั้นน้ำสั้ม ช้อน แก้ว เขี่ยอก ถาด

การประเมินผล

1. สังเกตการสนทนา การตอบคำถาม
2. สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนกิจกรรม โดยใช้แบบ

สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ภาคผนวก

ปริศนาคำทาย สั้ม

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

อะไรเอ๋ย ฉันมีรูปร่างกลม ๆ
เนื้อในหวานดี บางทีก็เปรี้ยว

สีเขียวก็มี สีเหลืองก็มี
กลีบในสีส้ม ป้องกันหวัด

หน่วยผลไม้
แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร วันที่ 2
วันผลไม้

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น
2. เพื่อฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
3. เพื่อฝึกทักษะการสังเกต เปรียบเทียบและจำแนกความเหมือนความต่าง
4. เพื่อให้เด็กรู้จักวัสดุอุปกรณ์ ส่วนประกอบและขั้นตอนในการทำวันผลไม้
5. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนในการประกอบอาหารได้
6. เพื่อให้เด็กร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจและสนุกสนาน

เนื้อหา

ผลไม้มีหลายชนิด แต่ละชนิดมีรสชาติและลักษณะแตกต่างกันไป
 การทำวันผลไม้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง ผลไม้
2. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถาม ดังต่อไปนี้
 - ในเนื้อเพลงได้กล่าวถึงผลไม้อะไรบ้าง
 - ผลไม้แต่ละชนิดมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
 - ใครเคยรับประทานผลไม้ที่กล่าวในเนื้อเพลงบ้าง
 - ผลไม้ชนิดใดมีรสหวานและผลไม้ชนิดใดมีรสเปรี้ยว
3. ครูแนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำวันผลไม้
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนการทำวันผลไม้ แล้วครูสาธิตวิธีทำ
5. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นถึงข้อที่ควรปฏิบัติและข้อควรระวังในการทำกิจกรรม ได้แก่
 - ล้างมือให้สะอาดแล้วเช็ดให้แห้งก่อนและหลังการทำกิจกรรมทุกครั้ง
 - ระวังระวังอันตรายจากน้ำร้อนที่เดือดในกระทะไฟฟ้า และตอนที่ตักน้ำร้อนใส่พิมพ์
 - ไม่พูดคุยเสียงดังหรือเล่นซนกัน

- ไม่ลุกขึ้นออกจากกลุ่มของตนเอง
- หลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้ว เด็กช่วยเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม และทำความสะอาด

สถานที่ให้เรียบร้อย

ขั้นตอนการ

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มวางแผนแบ่งหน้าที่กันในการทำ
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมารับวัสดุอุปกรณ์ แล้วลงมือทำวันผลไม้ร่วมกัน
4. เด็กแต่ละกลุ่มลงมือชิมวันผลไม้
5. เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม และทำความสะอาดสถานที่

ขั้นสรุป

1. เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงขั้นตอนการทำวันผลไม้
2. ครูให้คำชมเชยและให้กำลังใจในเด็กแต่ละกลุ่มที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

สื่อการเรียนรู้

1. เพลง ผลไม้
2. ส่วนประกอบของวันผลไม้ ได้แก่ ผงวันกลั่นผลไม้ไทย ขนุน แห้ว
3. อุปกรณ์ ได้แก่ พิมพ์ใส่วัน มีดพลาสติก ถาด ถ้วย จาน ช้อน กระดาษไฟฟ้า

ทัพบิ

การประเมินผล

1. สังเกตการสนทนา การตอบคำถาม
 2. สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนกิจกรรม โดยใช้แบบ
- สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ภาคผนวก

เพลง ผลไม้

ฉันชอบผลไม้ กล้วยไข่ และละมุด ขนุน น้อยหน่า แดงโม แดงไทย	(คุณหญิงเบญจา แสงมะลิ) ทั้งเงาะ มังคุด ลางสาด ลำไย มะม่วงใบใหญ่ ฝรั่ง พุทรา
---	--

หน่วยผลไม้
แผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร วันที่ 3
ผลไม้แปลงกาย

จุดประสงค์

1. เพื่อให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการยอมรับผู้อื่น
2. ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก
3. ฝึกทักษะการสังเกตและเปรียบเทียบ
4. เพื่อให้เด็กรู้จักวัสดุอุปกรณ์ ส่วนประกอบและขั้นตอนการทำผลไม้แปลงกาย
5. ร่วมสนทนากับครูและเพื่อนในการประกอบอาหารได้
6. เพื่อให้เด็กร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจและสนุกสนาน

เนื้อหา

ผลไม้ชนิดต่าง ๆ ล้วนเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย
 การทำผลไม้แปลงกาย

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กและครูร่วมกันท่องคำคล้องจอง จำชื่อผลไม้
2. สนทนาร่วมกันโดยใช้คำถาม ดังต่อไปนี้
 - ในคำคล้องจองมีชื่อผลไม้อะไรบ้างที่เด็ก ๆ รู้จัก
 - ผลไม้ในคำคล้องจองที่เด็ก ๆ รู้จักมีลักษณะเป็นอย่างไร
 - นอกจากชื่อผลไม้ในคำคล้องจองแล้วเด็ก ๆ รู้จักผลไม้อะไรบ้าง
3. ครูแนะนำส่วนผสมและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำผลไม้แปลงกาย
4. เด็กและครูสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับขั้นตอนการทำผลไม้แปลงกาย แล้วครูสาธิตวิธีทำ
5. เด็กและครูสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นถึงข้อควรปฏิบัติและข้อควรระวังในการทำกิจกรรม ได้แก่
 - ล้างมือให้สะอาดและเช็ดให้แห้งก่อนและหลังการทำกิจกรรมทุกครั้ง
 - ระวังอันตรายจากน้ำมันที่ใช้ทอดและความร้อนจากกระทะไฟฟ้า
 - ไม่พูดคุยเสียงดังหรือเล่นซน
 - ไม่ลุกขึ้นออกจากกลุ่มของตนเอง

- หลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้วช่วยกันเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม และทำความสะอาดสถานที่ให้เรียบร้อย

ขั้นตอนการ

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ กลุ่มละ 5 คน
2. เด็กแต่ละกลุ่มวางแผนแบ่งหน้าที่กันในการทำผลไม้แปลงกาย
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมาจับวัสดุอุปกรณ์ แล้วลงมือทำผลไม้แปลงกายร่วมกัน
4. เด็กแต่ละกลุ่มลงมือชิมผลไม้แปลงกาย
5. เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม และทำความสะอาดสถานที่

ขั้นสรุป

1. เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงขั้นตอนการทำผลไม้แปลงกาย
2. ครูให้คำชมเชยและให้กำลังใจเด็กแต่ละกลุ่มที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

สื่อการเรียนรู้

1. คำคล้องจอง จำจำผลไม้
2. ส่วนประกอบของผลไม้แปลงกาย ได้แก่ หมูสับทรงเครื่อง ข้าวโพด (ฝานแล้ว) น้ำมัน

สำหรับทอด ซอสมะเขือเทศ

3. เครื่องครัว ได้แก่ กระทะไฟฟ้า ตะหลิว ถาด ถ้วย จาน ช้อน

การประเมินผล

1. สังเกตการสนทนา การตอบคำถาม
2. สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในขั้นตอนกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ภาคผนวก

คำคล้องจอง จำจำผลไม้

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

จำจำผลไม้ แต่งไทย แต่งกวา ขนุน น้อยหน่า พุทรา มังคุด ละมุด ลำไย
มะเฟือง มะไฟ มะกรูด มะนาว มะพร้าว ส้มโอ ฟักแฟง แตงโม ไซโยให้ฮั่ว

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง
- แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

คำชี้แจง

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองประกอบด้วย

1. พฤติกรรมการรับผิดชอบ	4	ข้อ
2. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง	4	ข้อ
3. พฤติกรรมการยอมรับผู้อื่น	4	ข้อ

กล่าวคือ

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนได้อย่างเหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยเกิดจากการตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ตนควรปฏิบัติเพื่ออยู่ร่วมกัน ประกอบด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมการรับผิดชอบ ได้แก่
 - 1.1 ตั้งใจทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย
 - 1.2 ทำกิจกรรมเสร็จทันเวลาที่ครูกำหนด
 - 1.3 เก็บวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มเมื่อเลิกใช้แล้ว
 - 1.4 ทำความสะอาดบริเวณที่ใช้ทำกิจกรรม
2. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง ได้แก่
 - 2.1 ออดทนรอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์
 - 2.2 ทำตามข้อตกลงของครูและสมาชิกในกลุ่ม
 - 2.3 ไม่พูดคุยเสียงดังหรือเล่นซนกันในขณะทำกิจกรรม
 - 2.4 ไม่แกล้งเพื่อนในขณะทำกิจกรรม เช่น ทูบตีหรือพูดคำหยาบคาย
3. พฤติกรรมการยอมรับผู้อื่น ได้แก่
 - 3.1 ยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อน
 - 3.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของเพื่อน
 - 3.3 ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้
 - 3.4 หยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อน

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นการบันทึกทั้งในรูปของความถี่ (จำนวนครั้ง) และระดับคุณภาพของพฤติกรรม จัดเป็น 3 ระดับคะแนน คือ 2, 1 และ 0

เวลาที่ใช้ในการสังเกต การสังเกตในครั้งนี้จะทำการสังเกตสัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมการสังเกตทั้งหมดจำนวน 9 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ช่วงเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านความมีวินัยในตนเองโดยการจัดกิจกรรมในวงกลมแบบปกติเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ซึ่งในวันสุดท้ายของ

สัปดาห์ที่เก็บข้อมูลพื้นฐานด้านความมีวินัยในตนเอง คือ วันพฤหัสบดี โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน จะทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตในชั้นดำเนินการกิจกรรมในช่วงเวลา 09.40 – 09.51 น. รวมสังเกตครั้งละ 12 นาที

ครั้งที่ 2 – ครั้งที่ 9 ช่วงดำเนินการทดลองด้วยการจัดประสบการณ์ประกอบอาหาร เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ซึ่งในวันสุดท้ายของแต่ละสัปดาห์ที่ดำเนินการทดลอง คือ ทุก ๆ วันพฤหัสบดี โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน จะทำการสังเกตและบันทึกการสังเกตในชั้นดำเนินการกิจกรรมช่วงเวลา 09.40 – 09.51 น. รวมการสังเกตครั้งละ 12 นาที

การสุ่มเวลาในการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ตามตารางการสุ่มเวลาสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ใช้นาฬิกาจับเวลาในการให้สัญญาณเริ่มและหมดเวลาการสังเกต

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ชื่อผู้ถูกสังเกต (นักเรียน) วัน เดือน ปี ที่ทำการสังเกต
2. ผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน ทำการสังเกตพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน โดยสังเกตเด็กทีละกลุ่ม ๆ ละ 5 คนเป็นรายบุคคล
3. เวลาที่ใช้ในการสังเกตในแต่ละครั้งรวมทั้งสิ้น 12 นาที สังเกตเด็กเป็นจำนวน 2 กลุ่มสลับกัน โดยแบ่งการสังเกตเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 สังเกตกลุ่มละ 3 นาที เมื่อครบทั้ง 2 กลุ่มแล้ว เริ่มต้นสังเกตในช่วงที่ 2 กลุ่มละ 3 นาที หมุนเวียนตามลำดับต่อไป โดยมีการพักระหว่างกลุ่ม 1 นาที เด็กแต่ละกลุ่มจะได้รับการสังเกตรวมเวลาทั้งสิ้นกลุ่มละ 6 นาที ในทุก ๆ วันพฤหัสบดีของแต่ละสัปดาห์

การบันทึกการสังเกต

เมื่อพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตรงกับข้อใด และช่องระดับคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตรงกับข้อใดให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องนั้น ถ้าเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและช่องระดับคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองซ้ำช่องเดิมให้ทำเครื่องหมาย ✓ เพิ่มลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมซ้ำ โดยทำการบันทึกดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระดับที่เหมาะสมทุกครั้ง

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในระดับที่เหมาะสมบางครั้ง

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

หมายเหตุ ถ้าพบเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนใดก็ให้คะแนนเท่ากับช่องระดับคะแนนนั้นและถ้าพบเครื่องหมาย ✓ ซ้ำในช่องระดับคะแนนใดให้นำจำนวนที่ซ้ำคูณกับช่องระดับคะแนนในช่องนั้น เช่น ในช่องระดับคะแนน 2 ซ้ำ 2 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน เป็นต้น

คำอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมที่สังเกต
1. พฤติกรรมการรับผิดชอบ		
1.1 ตั้งใจทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย	2 1 0	เด็กตั้งใจทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายด้วยความ สามารถของตนเอง เด็กให้เพื่อนช่วยทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย เด็กไม่ตั้งใจทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย
1.2 ทำกิจกรรมเสร็จทันเวลาที่ครูกำหนด	2 1 0	เด็กร่วมมือกับเพื่อนทำกิจกรรมเสร็จทันเวลาที่ครู กำหนด เด็กร่วมมือทำกิจกรรมกับเพื่อนเป็นบางครั้งแต่ก็ เสร็จทันเวลาที่ครูกำหนด เด็กไม่ให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำกิจกรรม จึงไม่เสร็จตามเวลาที่ครูกำหนด
1.3 เก็บวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มเมื่อเลิกใช้ แล้ว	2 1 0	เด็กช่วยเพื่อนเก็บวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มเมื่อเลิกใช้ แล้ว เด็กเก็บวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มโดยที่เพื่อนต้อง ขอร้องให้ช่วย เด็กไม่เก็บวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่ม
1.4 ทำความสะอาดบริเวณที่ใช้ทำ กิจกรรม	2 1 0	เด็กช่วยเพื่อนทำความสะอาดบริเวณที่ใช้ทำ กิจกรรมได้เรียบร้อย เด็กทำความสะอาดบริเวณที่ใช้ทำกิจกรรมเมื่อ เพื่อนบอกให้ทำ เด็กไม่ช่วยเพื่อนทำความสะอาดบริเวณที่ใช้ทำ กิจกรรม
2. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง		
2.1 อดทนรอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุ อุปกรณ์	2 1 0	เด็กรู้จักอดทนรอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เสร็จ ก่อน โดยไม่พูดเร่งให้เพื่อนทำเสร็จเร็ว ๆ เด็กพูดเร่งให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เสร็จเร็ว ๆ เด็กไม่อดทนรอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เสร็จ โดยเด็กแย่งหรือหยิบมาใช้ก่อน

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ระดับ คะแนน	รายละเอียดของพฤติกรรมที่สังเกต
2.2 ทำตามข้อตกลงของครูและสมาชิกในกลุ่ม	2	เด็กทำตามข้อตกลงของครูและเพื่อนในกลุ่มได้ตนเอง
	1	เด็กต้องให้เพื่อนตักเตือนให้ทำตามข้อตกลงของครูและเพื่อนในกลุ่ม
	0	เด็กไม่ทำตามข้อตกลงของครูและเพื่อนในกลุ่ม
2.3 ไม่พูดคุยเสียงดังหรือเล่นซนในขณะที่ทำกิจกรรม	2	เด็กไม่เคยพูดคุยเสียงดังหรือเล่นซนกับเพื่อนในขณะที่ทำกิจกรรม
	1	เด็กพูดคุยเสียงดังหรือเล่นซนกับเพื่อนเป็นบางครั้งในขณะทำกิจกรรม
	0	เด็กพูดคุยเสียงดังหรือเล่นซนกับเพื่อนในขณะที่ทำกิจกรรมทุกครั้ง
2.4 ไม่แกล้งเพื่อนในขณะที่ทำกิจกรรม เช่น ทูบตีหรือพูดหยาบคาย	2	เด็กไม่แกล้งเพื่อนในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกัน
	1	เด็กแกล้งเพื่อนในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นบางครั้ง
	0	เด็กแกล้งเพื่อนทุกครั้งที่ทำกิจกรรมร่วมกัน
3. พฤติกรรมการยอมรับผู้อื่น		
3.1 ยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อน	2	เด็กยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อนในการทำกิจกรรมทุกครั้ง
	1	เด็กยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อนในการทำกิจกรรมเป็นบางครั้ง
	0	เด็กไม่ยอมรับความช่วยเหลือใด ๆ จากเพื่อนในการทำกิจกรรม
3.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของเพื่อน	2	เด็กยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของเพื่อนแล้วนำไปปฏิบัติ
	1	เด็กยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของเพื่อนแต่ไม่นำไปปฏิบัติ
	0	เด็กไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของเพื่อน

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมที่สังเกต
3.3 ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่มได้	2	เด็กร่วมมือทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่มได้ด้วยตนเอง
	1	เด็กร่วมมือทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่มโดยการที่เพื่อนต้องขอร้องให้ทำ
	0	เด็กไม่เคยให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำกิจกรรมกลุ่มเลย
3.4 ช่วยหยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อน	2	เด็กหยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อน โดยที่เพื่อนไม่ต้องขอร้อง
	1	เด็กหยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนก็ต่อเมื่อเพื่อนขอร้อง
	0	เด็กไม่เคยหยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนเลย

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

วันที่สังเกต.....เดือน.....พ.ศ. 2545

ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....เป็นผู้สังเกตที่.....

กลุ่มที่.....ชั้นอนุบาล 2

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยตามรายละเอียดในหัวข้อต่างๆ แล้วขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับคะแนนตามจำนวนครั้งที่เด็กแสดงพฤติกรรม

ชื่อเด็ก พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ระดับคะแนน					ระดับคะแนน					ระดับคะแนน				
	ระดับคะแนน					ระดับคะแนน					ระดับคะแนน				
	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0
1. พฤติกรรมการรับผิดชอบ															
1.1 ตั้งใจทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย															
1.2 ทำกิจกรรมเสร็จทันเวลาที่ครูกำหนด															
1.3 เก็บวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มเมื่อเลิกใช้แล้ว															
1.4 ทำความสะอาดบริเวณที่ใช้ทำกิจกรรม															
2. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง															
2.1 อุดหนุนรอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์															
2.2 ทำตามข้อตกลงของครูและสมาชิกในกลุ่ม															
2.3 ไม่พูดคุยเสียงดังหรือเล่นกันในขณะที่ทำกิจกรรม															
2.4 ไม่แกล้งเพื่อนในขณะที่ทำกิจกรรม เช่น ทูบตี หรือพูดคำหยาบ															
3. พฤติกรรมการยอมรับผู้อื่น															
3.1 ยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อน															
3.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของเพื่อน															
3.3 ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้															
3.4 ช่วยหยิบหรือส่งอุปกรณ์ให้เพื่อน															

ภาคผนวก ค

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	ΣR	จำนวนผู้ เชี่ยวชาญ ชาญ	IOC
1. การรับผิดชอบ	1	1	1	3	3	1
1.1 ตั้งใจทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย						
1.2 ทำกิจกรรมเสร็จทันเวลาที่ครูกำหนด	1	1	1	3	3	1
1.3 เก็บวัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มที่ใช้แล้ว	1	1	1	3	3	1
1.4 ทำความสะอาดบริเวณที่ใช้ทำ กิจกรรม	1	1	1	3	3	1
2. การควบคุมตนเอง	1	1	1	1	1	1
2.1 อดทนรอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุ อุปกรณ์						
2.2 ทำตามข้อตกลงของครูและสมาชิกใน กลุ่ม	1	1	1	1	1	1
2.3 ไม่พูดคุยเสียงดังหรือเล่นซนกันใน ขณะทำกิจกรรม	1	1	1	1	1	1
2.4 ไม่แกล้งเพื่อนในขณะทำกิจกรรม เช่นทุบตีหรือพูดคำหยาบคาย	1	1	1	1	1	1
3. การยอมรับผู้อื่น	1	1	0	2	3	0.67
3.1 ยอมรับความช่วยเหลือของเพื่อน						
3.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอ แนะของเพื่อน	1	1	1	3	3	1
3.3 ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้	1	1	0	2	3	0.67
3.4 ช่วยหยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อน	1	1	1	3	3	1

หมายเหตุ

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 คือ อาจารย์นพดล กองศิลป์

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 คือ อาจารย์ธัญสุตา จิรจิตตยากร

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3 คือ อาจารย์ชาญวิทย์ จรัสสุทธีวิศร

ภาคผนวก ง
บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
 - 1.1 รองศาสตราจารย์วราภรณ์ รักวิจัย อาจารย์ผู้สอนชั้นเด็กเล็ก
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(ฝ่ายประถม)
 - 1.2 อาจารย์อมราภรณ์ วงษ์พัก อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
 - 1.3 อาจารย์ปิยะอร ตั้งตรงจิตร อาจารย์ผู้สอนชั้นอนุบาล
โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์
2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง
 - 2.1 อาจารย์นพดล กองศิลป์ อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม)
 - 2.2 อาจารย์ธัญสุตา จิรจิตยากร อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม)
 - 2.3 อาจารย์ชาญวิทย์ จรัสสุทธิธร ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 11 จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางวัชรินทร์ เทพมณี
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	237/69 หมู่ที่ 4 ซอยหมอบาง ถนนสุขสวัสดิ์ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ 10290 โทร. 02 - 8153129
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านขุนสมุทร หมู่ที่ 9 ตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ 10290
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528 - 2533	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา
พ.ศ. 2534 - 2537	ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย) สถาบันราชภัฏจันทรเกษม (เกียรตินิยมอันดับ 2)
พ.ศ. 2543 - 2545	กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ